

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentarii Tres in Universam Aristotelis Philosophiam

Commentarius Tertius In Libros De Coelo; De Generatione Et Corruptione;
De Anima; Et Metaphysicam Aristotelis

Crespin, François

Brvxellæ, 1652

Physicæ Pars Qvarta In Libros de Anima.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95375](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95375)

PHYSICÆ

PARS QUARTA.

IN LIBROS

DE ANIMA.

HORVM Librorum objectum principale attributum est anima, attributionis verò corpus naturale animatum; anima quidem est objectum principale attributum, quia in illis natura, proprietates & affectiones animæ præ cæteris tractantur: unde fit, quòd Libri de Anima inscribantur: corpus verò naturale animatum est objectum attributionis; quia cum corpus naturale sit objectum adæquatum totius Physicæ, necessarium est illud idem esse attributionis omnium ejus partium; ac consequenter horum Librorum. Neque puto hic esse posse ullam difficultatem, quidquid dixerint Conimbricenses, Complutenses nostri, Ariaga, Oviedus, &c.

Textum Aristotelis omitto; tum quia alioqui idem sæpius in Disputationibus repeti deberet; tum quia relicto ordine textus Aristotelici, commodius Disputationes nostras ordinabimus. Addi potest quòd communiter præfatus textus à Philosophis soleat omitti. Sit itaque

DISPUTATIO PRIMA.

De Anima in communi.

DUBIUM I.

De natura & divisione Anima.

Quid de Anima antiquiores Philosophi somniarint, ut Heraclitus, Zeno, Stoici, illam ignem esse: Anaxagoras & Anaximenes aërem: Democritus totum deum atomorum congeriem: Hippocrates spiritum animale: Empedocles sanguinem: & alii aliud (ut notat D. Fromondus hic) simile corpus per venas & arterias, aliaque corporis animati organa agilitate sua discurrere; uti somnia, referre supervacaneum puto.

Et solum addo, præcisè sistendo in sola ratione naturali Galenum lib. 3.º de Symptomate optimè de natura animæ philosophatum, cum docet animam nihil esse præter naturale corporis temperamentum, sive ut in Libris Physicorum explicuimus, nil præter accidentia varia corporis completi simplicis inter se attemperata; in quem etiam sensum plures Hippocratem interpretantur; proximius tamen nostræ fidei principiis Aristoteles hic lib. 2.º. c. 1.º. anima est actus primus corporis Physici, & organici, potentia vitam habentis; ut constat ex dictis lib. 1. Physicorum de materia & forma substantiali.

Contra

II. Contra eos qui animam in temperamento isto sive accidentium aggregato collocant, tamquam in Epicureos & Atheos invehitur D. Fromondus lib. 1. de Anima cap. 1. art. 2. ajens: *Sed isti non tantum in Deum impii, & in naturam humane dignitatem injurii; sed & in naturali Philosophia stupidi & obtusi sunt. Quomodo enim tam nobiles sentiendi & intelligendi operationes ab elementaribus qualitatibus, sine alia causa principali eliciantur; quomodo moles humani corporis in pedes tandem, tantam facilitate librari, suspendi, & in omnem differentiam situs, à sola temperie corporis, aut spiritibus etiam vitalibus, animalibus moveri valeat, intelligi non potest: nisi anima alia in nobis habitet, quæ spiritus illos, lubricos & diffuentes regat, contineat, agat, & aliò dilapsos perpetuo supplemento reficiat. Et paulò infra: Deniq; ridiculum est propter morum dissonantiam, aliam animam juveni, aliam seni inferere. Sic enim per singulos ætatum gradus, animarum admittenda esset metamorphosis; & puer in adolescentem; adolescens in juvenem, hic in virum, vir in senem, imò masculus in spado-nem propriissimè emoreretur.*

III. Sed puto D. Fromondum extra hypothesim nostram loqui; quia nec in Deum impius, nec in naturam humane dignitatem injurius, nec in naturali Philosophia stupidus & obtusus videtur, qui per omnia Deo & S. Matri Ecclesiæ fidelissimus, supposita præcissione à fide, & in solius nostræ naturæ nudæ principiis sistendo, defendit, non videri convinci posse animam aliud esse quàm aggregatum accidentium, de quibus nos lib. 1. Physic. Disp. 3. Dub. i. ex professo egimus. Neque rationes illæ illud evincunt, ut ibi solutione objectionum consideranti patebit. Ad id verò quod subdit: *Denique ridiculum est, &c.* Quæro cur illud potius ridiculum, quàm quod propter morum dissonantiam temperamentum hominis, aut potius illud accidentium aggregatum continuò mutetur? Si enim sistendo in ratione purè naturali convinci non possit animam aliud esse, quàm hoc aggregatum; convinci non potest illud esse ridiculum; & supponitur, quod non probatur, nec efficaciter probari potest. His ita præmissis, sit

RESOLUTIO I.

IV. Dico 1°, Anima est actus primus corporis Physici & organici potentia vitam habentis. Sumitur ex Aristotele de Animalib. 2. cap. 1.

Adverte allatam definitionem etsi communiter receptam, secundum suas singulas partes plura mihi difficultia continere. Dicitur primò actus; vel eni n ly actus ibi sumitur pro ut opponitur subiecto, sive ut est forma, vel ut opponitur effectui, sive ut est principium effectivum (quomodo hic lib. 2. cap. 2. dicit animam esse actum quo primum vivimus, sentimus, loco-movemur, & ratio in mur?)

V. Si primum non patet, quo ordine anima dici possit actus primus; non quidem ordine executionis, quia cum materia prima possit naturaliter existere sine omni forma substantiali, & fortè in initio mundi ita producta sit, prius ordine executionis in materia introducta sunt accidentia, quæ illam ad generationem passivam formæ substantialis disponerent: Deinde videtur cerum prius materiam suam ubi exequi, imò & subsistentiam partialem sibi propriam in illa sententia, quàm forma alia substantialis producatur, & eam recipiat: neque etiam ordine intentionis; quia à natura non intenditur generatio solius formæ ut condistincta à subsistentia; sed ut minùs generatio formæ subsistentis,

R. P. Francisci Bone Spei Physica.

sive habentis ultimum complementum substantiale; quia quod natura ultimo intendit est ens completum substantialiter, & fortè etiam accidentaliter, juxta exigentiam ipsius entis.

VI. Si secundum allatam definitionem hic erit sensus, Anima est principium effectivum corporis organici, quod est apertè falsum, quia corpus organicum conflatur ex materia, quàm anima non efficit, ut patet. Deinde Philosophi per actum primum intelligunt semper formam ut opponitur subiecto, quod constat ex definitione formæ substantialis; non verò principium efficiens: verumtamen, quidquid dixerint alii, puto hic per actum debere intelligi principium effectivum, non tamen ideo fore allatam definitionem hunc sensum; Anima est principium effectivum corporis organici, quasi corpus organicum deberet efficere, sed eo sensu, quo dicitur anima forma hominis, calor instrumentum effectivum ignis, id est, instrumentum, quo ignis efficit suas operationes; unde allatæ definitionis est hic sensus: Anima est principium effectivum operationum corporis organici (limita ex mente Aristotelis) quibus 2° vivimus, sentimus, loco-movemur & ratiocinamur, subaudi disjunctivè; quia omnia hæc, non omnibus corporibus animatis conveniunt.

VII. Dicitur secundo, corporis Physici & organici, ut distinguatur à principiis effectivis operationum corporum inorganicorum: quid autem intelligatur per corpus Physicum & organicum, inter Philosophos non convenit; puto contra Conimbricenses, Ariagam, Oviedum, Poncium, Murfiam, &c. intelligi corpus naturale constans materiâ & formâ substantiali, sumptâ ut est subiectum quod subsistentiæ, affectum variis dispositionibus & instrumentis necessariis ad hoc, ut anima suas operationes vitales efficere possit; talia autem instrumenta sunt oculi, aures, nates, os, &c. Ratio horum sumitur, tam ex eo quod ly Physici id omnino significet, quàm ex eo, quod supra ostendimus 1° ly actus in definitione animæ positum, non posse intelligi aliter, quàm de principio operationum corporis Physici; 2° quod anima non sit hujus principium, ut animæ compars, sed ut est totum conflatum ex materia & forma.

VIII. Dices primò ex Murfia, si anima sit actus corporis naturalis pro-ut involvit animam, & per illud ut sic definiatur; loco illius corporis, licebit illius definitionem ponere; quo dato, definitionis animæ hic erit sensus: Anima est actus primus ejus, quod habet actum primum, sive animam; sed hoc est absurdum; ergo, &c. Probatur minor; quia sic anima non definitur per aliquid notius, sed per seipsam.

IX. Respondeo negando minorem; ad ejus probationem, Respondeo id esse necessarium in omni definitione correlativorum, & partium ut partium; si enim à te quæram, quid sit forma, sive anima? respondebis esse actum subiecti: si verò petam, quid sit subiectum sive corpus? respondebis esse id quod recipit actum; si autem loco actus ponas illius definitionem, videbis quod subiectum, sive corpus, per seipsum definiatur. His

X. Adde quod Aristoteles ita definiat materiam primam: scilicet, Est primum subiectum ejus in quo est; si enim hoc subiectum definias, videbis materiam primam per seipsam definiri. Itaque non magis est absurdum partem definiri per totum, quàm per compartem, & est satis clara definitio, (licet definitum ingrediatur suam definitionem) modò in illa sit aliquid, per quod ejus natura explicetur, ut hic, dum

F f

dum

dum definitio animam esse principium effectivum operationum, &c. ejus quod habet animam.

xI. Dices secundò ex Aristotele hic Textu 2. Corpus (scilicet respectu animæ) sicut subjectum & materia est. Corpus & anima est animal, &c. ergo, &c.

xII. Respondeo Aristotelem corpus aliquando usurpare pro materia, aliquando pro composito; nam quando textu 10. explicat cujus corporis anima sit actus, ita loquitur; *Non est autem ejus quod abjicit animam*, scilicet materiæ, sed quod habet, scilicet compositi.

xIII. Dicitur tertio, *potenti à vitam habentis*, quod puto explicationis gratiā solum additum; nam corpus organicū & corpus Physicum ex anima, pro ut hoc sumitur, utpote principia vitæ in actu secundo, sufficienter indicant quid hæ particulæ exprimant.

xIV. Pro complemento adde ab allata definitione animæ, in aliorum explicatione, difficulter excludi formā cadaveris, si detur, substantialis totalis.

RESOLUTIO II.

xV. **D**ico 2º, Anima rectè etiam ab eodem Aristotele loco citato cap. 2. definitur, *Id quo primum vivimus, sentimus, loco-movemur, & intelligimus*; si ly &, ac cæteræ particulæ definitionis intelligantur disjunctivè; alioqui si collectivè & absolvi sumantur, soli animæ rationali convenit allata definitio, ut patet. Quod autem rectè, maximè patebit ex dubio sequenti. Hic tamen

Adde per hanc definitionem, nostram prioris definitionis explicationem confirmari, cum diximus per ly corpus Physicum & organicum intelligi corpus naturale constans materiâ & formâ, &c. nam revera nos, qui vivimus, sentimus, &c. sumus tale corpus; unde cum Aristoteles velit per hanc, priorè demonstrare, ut patet ex contextu, prioris debet ex mente ipsius esse hic sensus, *Anima est actus corporis Physici & organici pro ut nos sumus*, pro quo huc usq; contendimus.

RESOLUTIO III.

xVI. **D**ico 3º, Anima rectè dividitur in locomotivam & vegetativam, in vegetativam non sensitivam, sensitivam non rationalem, & rationalem. Hanc divisionem omnes Aristotelis interpretes, Augustinus & plures alii SS. Patres admittunt; quam nonnulli probant ex plantis, brutis, & hominibus; e quibus, inquiunt, experimur plantas esse vegetativas non sensitivas, bruta sensitiva nō rationalia, &c. sed malim ab hac probatione abstinere; quia non experimur, primò cur potius conchæ sint sensitivæ, ut communiter admittitur, quàm plantæ & arbores; quia semper fixæ adhærēt lapidi seu coelæ; nec aliter, quàm ad illius motū movetur: si verò dicantur appetere aquā appetitu sensitivo, id ipsum non experimur, & difficulter probabitur potius in conchis, quàm plantis & arboribus respectu terræ; dici enim poterit eodem appetitu plantas & arbores terram appetere, quo conchæ aquam, easque habere quædam sensationum organa nobis occulta, non secus ac conchas. Non experimur secundò cur potius homines sint rationales & discursivi, quàm canes & simiæ; non enim magis, quantum experimur, homo discursit & ratiocinatur, quàm canes & simiæ, licet homo perfectius, & eā distinctione discursus, quæ est inter idiotam hominem & virum doctum; sicut enim dicit homo, *Petrus est albus*, ergo est coloratus; ita canis sequens herum bolum panis offerentem dicit, *sequar, ergo habebō*; & similiter simia quærens in capite Domini sui pediculos,

dicit, *inveniam*, ergo manducabo.

Dixi non experimur; quia contra id quod plantæ & arbores sint sensitivæ, nimium clara est Augustini auctoritas lib. 2. de moribus Manichæorum, ubi ridet Manichæos, quod vellent arbores esse sensitivas, inquiens, *Non sit nobis cultus illius vitæ, quæ dicuntur arbores vivere, quoniam nullus sensus in illa est*. Idem dic de auctoritate Scripturæ, contra id quod bruta sint rationalia; *Nolite fieri sicut equus & mulus quibus non est intellectus*: Psal. 33. Vnde bruta dicuntur ex inclinatione naturali operari ad bonum conjunctum, non verò ex cognitione boni ut sibi boni, ut homines operantur, quod tamē examinabimus infra.

DUBIUM II.

An in eodem vivente sint plures anime?

Ante Resolutionem hujus solemnis Dubii, XVII. Suppono ex Concilio Viennensi sub Martino V. & Lateranensi sess. 8. contra Averroem, in omnibus hominibus, non tantum esse unam animam & intellectum, sed in singulis singularem, ex quibus aliquæ damnandæ, aliquæ beandæ; quod & experientia docet: experimur enim homines diversa sapere & intelligere; non verò omnes idem eodem modo, & eodem tempore, quod contingere deberet.

XVIII. Adde alioqui futurum ut simul sit in eadem anima assensus & dissensus, amor & odium circa idem objectum & motivum, quod aperte repugnat.

XIX. Suppono 2º, ex dictis in Logica Tract. 2. Dub. 7. Resol. 2. erroneam esse sententiam Platonis, Galeni, Ferneli, Philipponi, Ockami & Thomæ Bricoti è Nominalibus; è Scholasticis verò Francisci Mayronii, qui in eodem homine pluralitatem animarum adstruunt; ita Toletus, Hervæus, Rubius, & alii. Dicit quidem D. Fromondus de Anima lib. 1. cap. 5. art. 2. post Cavellum & quosdam alios, sententiam istam nimis gravi censurâ videri notari; videtur quippe, inquit, S. Synodus duas Manichæorum rationales animas, quarum una à principio bono, altera à malo descendat, tantum voluisse damnare. At quippe Synodus, *Vetus & novum Testamentum, omnesque Patres asseverare, hominem unam animam rationalem habere*. Quod profectò de Patribus adversus Manichæos disputantibus dici videtur. Nam de anima merè sensitiva, an sit alia in homine præter rationalem, parum videntur curasse Patres, nec Vetus & Novum Testamentum, tam aperte de re ista loquuntur. Sed (salvo meliori iudicio) motivum istud D. Fromondi non est verosimile; quia præcipuus Manichæorum error erat, quod facerent unam animam naturâ suâ malam, aliam naturâ suâ bonam, in quod Patres maximè invehuntur, & in pluralitatē animarū quâ talē, vix aut nihil, ut videre est apud Aug. lib. de duabus animabus, nominatim cap. 13. unde quod supra dictum puto de Patribus, qui animæ spiritualitatem & immortalitatem ex veteri & novo Testamento adstruunt; talis autem non est anima sensitiva à rationali realiter distincta. Vnde fit quod Sacra Concilia & Sancti Patres duas tantum partes humanitatis Christi assignent, puta corpus & spiritum, ut constat ex Lateranensi sub Innocentio III. cap. 1. & in Clement. unica de Sanctissima Trinitate: Item Symbolo S. Athanasii: *Sicut anima rationalis & caro unus est homo*. Vnde elegantissimè D. Thomas q. de Spirit. Creat. art. 3. in homine non est alia forma substantialis, quàm anima rationalis, &c. His suppositis, fit

RE.

RESOLUTIO I.

xx. **D**ico 1°, sistendo in auctoritate octavæ Synodi generalis in Porphyrio à nobis citatæ, Augustini, Damasceni, S. Thomæ & aliorum Sanctorum Patrum & Scholasticorum, in homine non dantur plures animæ, vegetativa, sensitiva, & rationalis, realiter distinctæ, vide Augustinum lib. 10. super Genesim ad litteram cap. 14. & in Ecclesiasticis dogmatibus cap. 15. S. Thomam 1. contra Gentes cap. 18. Damascenum lib. de fide & Symbolo cap. 12.

RESOLUTIO II.

xxi. **D**ico 2°, præcisè sistendo in sola ratione naturali non videtur probari posse efficaciter, in homine unicam esse animam & non tres realiter distinctas.

xxii. Probat, in plantis, brutis, & hominibus non est unica, sed tres animæ realiter distinctæ (ut fatentur omnes:) quia plantæ quantum experimur non habent operationes brutales, nec bruta operationes humanas, nec homines operationes brutales & plantarum tantum, sed simul rationales: Atqui homo quantum experiuntur Doctores Medici in initio habet operationes plantarum & non brutales, postea brutales & non humanas, deinde rationales, brutales & plantarum simul: Ergo in homine non est unica, sed tres animæ realiter distinctæ. Probat consequentia; quia in initio fuit in homine sola anima vegetativa, postea sensitiva tantum, deinde rationalis tantum; Ergo, &c.

xxiii. Respondebunt Thomistæ 1°: hominis animam in initio vegetare ut plantas, & non sentire ut bruta; postea sentire ut bruta & non ratiocinari ut homines; denique ratiocinari, sentire & vegetare; verumtamen in homine non esse tres animas realiter distinctas, sed unicam; quia ad introductionem animæ sensitivæ, ut docet S. Thomas 1. parte quæst. 112. art. 2. ad secundum, destruitur vegetativa, & hæc similiter ad introductionem animæ rationalis; unde unica rationalis manet. Sed

xxiv. Contra, peto mihi ratione naturali probari animam sensitivam, quæ vegetativam sequitur, simul esse vegetativam & sensitivam realiter, & non sensitivam tantum: Item animam rationalem, quæ sensitivam sequitur esse rationalem, sensitivam, & vegetativam simul, & non rationalem tantum; quod non probatur.

xxv. Probabis ex P. Pontio de Anima Disp. 7. Non sunt multiplicanda entia sine necessitate; sed nulla est necessitas ponendi in homine plures animas, nec est ratio cur una & eadem anima non possit esse in homine principium vegetandi, sentiendi, & ratiocinandi: Ergo, &c. Sed

xxvi. Contra 1°, isti axiomati (ut ostendi lib. 1. Phyc.) hoc è Diametro opponitur: Non sunt minuenda entia sine necessitate: Si enim dicas esse necessitatem non multiplicandi animas in homine, è quod una sufficiat; dicam necessitatem in plantis, bruto, & homine minuendi animas esse, è quod una sufficiat existens in pluribus materiis plantarum, bruti, & hominis, sicut existit in homine. Nec obstat potest quod anima in homine informet materiam heterogeneam in esse materiæ continuam, non verò in plantis, bruto, & homine; quia verisimilius puto totam materiam universi esse continuam, ut constat ex Disp. de Continuo: hinc si minuas & unam tantum ponas in homine; minuas

& ego ut unam tantum ponam in plantis, bruto, & homine.

xxvii. Contra 2°, Necessitatem attuli, scilicet, quod sicut in homine, & bruto, & plantis, sunt tres animæ realiter distinctæ, quia in plantis non sunt operationes brutales, in brutis operationes humanæ, & in homine operationes humanæ tantum, sed simul brutales & plantarum; ita in homine debeant esse similiter tres animæ realiter distinctæ, quia in initio sunt operationes plantarum & non brutales, postea brutales & non hominum, deinde hominum & simul brutorum & plantarum; nec ratione naturali probari potest, animam rationalem, quæ sensitivam sequitur, esse rationalem, sensitivam & vegetativam, & non rationalem tantum.

xxviii. Respondebis ex Alberto Magno in summa de homine (quem sequuntur Oviedus, Ponticius, Mursia, &c.) in homine ab initio animam rationalem infundi in materiam feminis; ita tamen ut habeat prius operationes plantarum tantum, sive vegetationem, postea bruti tantum, sive sensationem; denique hominis, bruti, & plantæ. Sed

xxix. Contra, si, ut minuas animas in homine, dicas in femine infundi animam rationalem, quæ in femine habeat operationes plantarum tantum; dicam ut minuas in homine, bruto, & plantis, animas, in plantis infundi animam rationalem, quæ in illis habeat operationes plantarum tantum, in brutis bruti tantum, in homine, hominis, bruti, & plantæ.

xxx. Instabis & dices ex hac retorisione multa absurda sequi: 1° plantam fore hominem. 2° plantam habere animam infusam, & idem est de brutis. 3° eandem animam esse in locis adæquatis diffusissimis, ut plantæ & bruta; vel saltem in diffusissimis non informando medium: Ergo, &c. Sed

xxxi. Contra primum est, quod secundum te, vel semen animæ rationali informatum, sit homo, vel non? Si primum, (præterquam quod sit contra omnem sensum, quia abortus non organizatus non baptizatur, quia non est homo) quidni idem dixerò de plantis, quæ præcisè vegetant ut semen illud? Si secundum, similiter dicam plantam non fore hominem.

xxxii. Contra secundum est, quod si semen secundum te (ex quo sæpè gignitur brutum & substantia aliqua inanimata, unde ob eandem rationem planta gigni posset) habeat animam infusam, quidni & planta aut brutum?

xxxiii. Nec obstat quod semen in omnium sententia ordinetur ad generationem hominis, quia plantæ, & bruta pleraque, etiam ordinantur ad agenerationem hominis, sive nutritionem, quæ est quædam generatio.

xxxiv. Contra tertium est, quia si, ut vites entium multiplicationem, sive ut entia minuas, liceat tibi admittere unam animam rationalem sensitivam & vegetativam simul, sive unam tribus illis æquivalentem; licebit & mihi, ut vitem entium multiplicationem, admittere unam existentem in locis adæquatis diffusissimis, sive æquivalentem pluribus locis adæquatis diffusissimis; ratio enim non probat majorem repugnantiam esse in uno, quam in alio.

xxxv. Adde, quod brevius est, & clarius, præcisè sistendo in ratione naturali, omnino negari debere in femine infundi animam rationalem; tum quia alioqui semē esset homo, contra commune sensum, ut dixi; tum quia forma ex operationibus dignoscitur; forma autē in femine ut summū habet operatio-

nes animæ sensitivæ, ergo in eo non est nisi anima sensitiva.

xxxvi. Nec dicas 1°, in semine deberi infundi animam rationalem, ne alioqui illâ adveniente, sensitiva & vegetativa debeant sine contrario perire, aut simul cum anima rationali sensitiva & vegetativa simul superflue permanere; quia attendere debet nos hic contendere non videri ratione naturali probari efficaciter posse animam rationalem esse rationalem, sensitivam & vegetativam simul, sed esse tantum rationalem; ac proinde sistendo in sola ratione naturali non videri posse efficaciter probari esse unicam animam in homine; sed tres admitti posse.

xxxvii. Nec dicas 2°, quod si forma ex operationibus dignoscatur, fore ut in puero recens nato non sit anima rationalis, quia non habet operationes animæ rationalis; id enim falsum est; quia admirari est operatio animæ rationali propria, pueri autem recens nati habent admirationes imperfectas, ut clarè cognoscitur ex frequenti ipsorum risu.

xxxviii. Respondebis 3°, ex Poncio, sicut paulatim introducuntur dispositiones ad animam, ita paulatim expelluntur; ergo si in homine essent tres animæ, in illa successiva destructione dispositionis perveniri deberet ad gradum talem, qui esset incompatibilis cum anima rationali, & sufficiens ad sensitivam, & rursus perveniretur ad incompatibilem cum sensitiva, & sufficientem ad vegetativam; non secus ac in prima productione perveniri debet prius ad gradum sufficientem pro vegetativa & insufficientem pro sensitiva, & sic consequenter: Sed hoc est falsum; ergo, &c. Quia aliàs quando moreretur homo, produceretur sensitiva, & quando destrueretur compositum ex sensitiva, produceretur vegetativa, quod est contra omnem sensum & experientiam; ergo, &c. Sed

xxxix. Contra; admissio assumpto, Respondeo negando minorem, ad ejus probationem, Respondeo quando moritur homo animam sensitivam non produci, sed antea in homine existentem remanere; cuius signum (sistendo in sola ratione, si illam animæ loco-motivæ identifices, alioqui hæc remanebit) dicam esse membrorum contorsionem, nervorum contractionem, &c. Item quando destruitur compositum ex anima sensitiva in homine, non produceretur anima vegetativa, sed quæ ante in homine existit, remanebit, cuius signum (sistendo in sola ratione) dicemus esse post mortem pilorum vegetationem.

xl. Quod autem nonnulli^o, respondeant pilos illos post mortem non vegetare, sed per juxta-positionem crescere, aut certe, non crescere, sed longiores apparere, eò quod cute magis ossibus compressa, crines & capilli non nisi extracutem protendantur; mihi non probatur.

xli. Quod verò alii 2°, respondeant membrorum contorsionem, nervorum contractionem post mortem hominis, esse à spiritibus in corpore hominis inclusis, mihi (sistendo præcisè in sola ratione naturali) verisimile non est; quia, cum illæ loco-motiones sint actiones vitales, tales in mortuo, quales in infirmo vivente, debent esse ab aliqua anima & vivente, cuius proprium est corpus loco-movere: unde præcisè sistendo in ratione naturali, tum in bobus post excoriationem, tum in homine post mortem, quamdiu durant illi motus, dici posset, remanere animam sensitivam dictam, immediate in-

dividuam sub anima sensitiva in genere, & tunc solum perisse animam rationalem & irracionalem; ut ab illa condistinctam; in arboribus verò post intercessionem vegetativam partialem, quamdiu ramulos repullulant, remanere.

xlii. Obicies contra nostram Resolutionem, sistendo præcisè in sola ratione naturali in homine sint tres animæ, vegetativa, sensitiva, & rationalis; homo erit planta per vegetativam, brutum per sensitivam, homo per rationalem; sed hæc sunt contra omnem rationem: Ergo, &c.

xliii. Respondeo negando sequelam, hinc quidem sequitur hominem fore hominem, quia habebit animam rationalem homini propriam, non sequitur tamen fore plantam & brutum; quia licet sit habiturus animam vegetativam & sensitivam, non est tamen habiturus animam plantæ & bruti; quia anima plantæ supra vegetativitatem, dicit non sensitivitatem positivam; & anima bruti supra sensitivitatem dicit non rationalitatem positivam, ut omnes fateri debent; anima autem vegetativa hominis erit genus immediate individuatum à parte rei sub anima vegetativa in genere, ac proinde non erit nisi negativè non sensitiva: idem dic proportionaliter de anima sensitiva in homine, unde clarè patet hominem non fore plantam & brutum, fore tamen hominem.

RESOLUTIO III.

xliv. Dico 3°, etià sistendo in ratione purè naturali omnino efficaciter probari potest de facto in homine dari unicam animam, quæ simul sit vegetativa, sensitiva & rationalis. Probatur, ut jam sæpius similes fidei veritates à ratione purè naturali efficaciter probavimus: sicut per te (argumentum est ad hominem contra Resolutionem 2^{am}) sistendo in ratione purè naturali non videtur efficaciter probari posse in homine de facto dari unicam animam, quæ simul sit, &c. ita in eadem ratione purè naturali sistendo efficaciter probari non potest, animam hominis, quæ per te est triplex, non esse de facto unicam illis tribus æquivalentem; ac proinde sistendo in ratione purè naturali, si non certum, ut minus dubium est, an anima hominis sit unica, an triplex: atqui in dubiis iudicium commune est præferendum privato, nisi quidpiam aliunde obstat; sicut in dubiis bonum commune est præferendum privato: ergo, &c. assumptum est mihi efficacissimum; consequentia patet, quia ratio illa est purè naturalis, & iudicium commune est; quod anima hominis de facto sit unica.

RESOLUTIO IV.

xlv. Dico 4°, sistendo in Octava Synodi citatæ, SS. Patrum & modernorum Scholasticorum, auctoritate de unitate animæ rationalis in homine, sensitivæ & vegetativæ formaliter, aut virtualiter, (quod ad nomen spectat, cum sit & formale & virtuale principium ratiocinationis, sensationis & vegetationis:) In formatione foetus hominis non succedunt sibi plures animæ, sic scilicet ut foetum primò informet anima vegetativa, 2° sensitiva, ad cuius præsentiam desinat vegetativa, demum rationalis, ad cuius præsentiam desinat sensitiva. Est contra Thomistas, Mursum, Fromondum, Rubium & Medicos communiter.

xlvi. Probatur primò sicut semen vi & motione parentum conformatur, & ad animam vegetativam

tativam organizatur, ita eadem motione, organizatur ad sensitivam & rationalem: sed hoc dato omnino superflua est animarum successio: ergo, &c. Minor patet. Major probata est lib. 2. Phys. Disp. 6. Dub. 20. Consequentia tenet à pari; si enim pro conformatione & organizatione ad animam vegetativam, imò & pro anima vegetativa producenda anima necessaria non sit, & habeatur ab illa motione, semine, &c. cur necessaria erit pro conformatione & organizatione ad animam sensitivam, & similiter non habeatur ab illa motione, semine, &c. & sic etiam est de conformatione & organizatione ad animam rationalem.

XLVII. Probatur 2°, si in formatione foetus hominis succederent plures animæ (præterquam quòd in sententia non admittente genus immediatè individuum à parte rei, homo fuisset ante planta & brutum, quia ordinari, & non ordinari ad perfectiorem formam, non diversificat animas inter se; alioqui calor dispositio ad generationem hominis esset perfectior calore dispositione ad formam muris, quod non admittitur; deinde etiam animæ, herbæ & bruti in nutritione ordinantur ad animam hominis) etiam simul manerent; Sed hoc est absurdum: Ergo, &c. Probatur sequela, quia nec vegetativa sensitivæ, nec dispositiones vegetativæ dispositionibus sensitivæ; nec sensitiva rationali, nec dispositiones sensitivæ, dispositionibus rationalis contrariantur; sed illæ ab his perficiuntur, & in his includuntur: Ergo, &c.

Respondent Thomistæ & plures alii, animam vegetativam ad præsentiam sensitivæ, & sensitivam ad præsentiam rationalis, sive positis dispositionibus ad succedentem, naturaliter interire; quia naturaliter ordinantur ad illas formas succedentes, in quarum præsentia sunt superflue. Sed

XLVIII. Contra, præterquam quòd gratis singatur animas illas esse talis naturæ, ut ad præsentiam perfectioris connaturaliter desinant, quandoquidem illæ & hæc habeant dispositiones omnino compatibles, & secundum nos, non solum formæ substantiales subordinatæ, sed & totales possunt naturaliter simul in eodem subiecto consistere; gratias etiam supponitur illas in præsentia perfectioris fore superfluas; quia cum post deflectionem perfectioris in corpore, experimur operationes proprias imperfectiorum animarum (ut constat ex dictis de contorsione corporis, & nervorum contractione) in præsentia perfectioris semper erunt utiles ad hoc, ut post illius deflectionem tales motus principient.

XLIX. Confirmatur, prima informatio materiæ, quam informat anima rationalis, non requirit materiam prius fuisse informatam animæ vegetativæ & sensitivæ ad rationalem per se ordinatis, ut patet in nutritione & aggeneratione hominis: Ergo in formatione foetus hominis, non succedunt plures animæ, &c.

L. Objicies 1°, anima rationalis infunditur ante, vel postquam vegetet embryo aut foetus; si post, clarè sequitur animam vegetativam præcessisse; si ante, ergo est infusa secundo aut tertio die, ut vult Fienus, vel saltem ante decimum quintum; quia, ut ille idem lib. de formatione foetus docet, foetus die circiter 10°. est instar grani hordei, die 20°. instar apis, aut muscæ majoris, 40°. instar parvi digiti: non ante decimum quintum, & multò minus 2°. aut 3°. die; quia ut patet, propter exiguitatem suam necdum potest esse organizatus; non est autem homo

ante organizationem, qualis esset si haberet animam infusam; quòd autem non sit homo ante organizationem, constat ex communi sensu Ecclesiæ, non baptizantis foetus abortivum non organizatum, partus monstruosos, &c. Item non habentis pro homicidis & irregularibus fœminas abortum procurantes ante certum spatium plurium dierum à conceptione; Ergo, &c.

LI. Respondeo animam rationalem infundi postquam foetus vegetat: infunditur enim post perfectam seminis commixtionem, fermentationem & membrificationem imperfectam, secundum omnia membra corpori perfectio hominis congruentia: quo autem die id contingat, non satis convenit inter Doctores Medicos: quia imprimis Fienus vult omnia membra simul produci, docens se non semel tenellos embriones magnitudine nuclei olivæ vidisse, in quibus partes omnes ut gingivæ, os, lingua, nares, oculi, &c. erant exactè conformatæ; contra Fernelius primum formari hepato cum venulis, postea cor, cerebrum, & nervos, deinde cætera organa: communius tamen docent medici circa 40. diem infundi, in viris quidem citius, in feminis tardius: antequam autem sit infusa anima rationalis non præcessit anima vegetativa, quæ maneat aut desinat accedente aliâ animâ, sed toto illo tempore vegetat & organizatur foetus, partim à virtute seminali conformatrice, partim à vi, sive motionibus parentum illis permanenter intrinsecis, juxta dicta 1. 2°. Physic. Disp. 6°. Dub. 2°. ex quibus clarè habes, quid ad objectionem responderi debeat, & quòd valde incertum sit, an sint prius dispositiones, sive membra necessaria, ad vegetationem, quàm ad sensationem & animam sensitivam; prius ad sensationem & animam sensitivam, quàm ad rationalem.

LII. Objicies 2°, Aristotelis auctoritatem, qui 2°. de Generatione animalium cap. 3. docet hominem primò vitâ plantæ, postea vitâ animalis, demum vitâ hominis vivere; item conceptum esse inanimatum neminem statueri debere; denique non simul fieri, & animal, & hominem: Ergo, &c.

LIII. Confirmatur ex D. Thoma lib. 2. contra Gentes cap. 89. Anima igitur vegetabilis, quæ 1° inest, cum embryo vivit vitâ plantæ, corrumpitur, & succedit anima perfectior, quæ est nutritiva, & sensitiva simul, & tunc embryo vivit vitâ animalis: hæc autem corrupta succedit anima rationalis ab extrinseco immissa, licet præcedentes fuerint virtute seminis. Idem ferè habet 1. p. q. 118. art. 2. in corpore.

LIV. Respondeo ista non intelligi de anima in actu primo, sed de anima in actu secundo, sive de actu vitali: prius enim habet foetus actus vitales vegetationis, quàm sensationis; prius sensationis, quàm ratiocinationis: alioqui, sicut gradatio animarum servaretur in ascensu, sic, ut 1° foetus esset animæ vegetativæ tantum animatus, 2° sensitivæ & vegetativæ non rationali, &c. servari proportionaliter deberet in descensu, sic ut 1° anima rationalis abscederet, deinde sensitiva tantum, postmodum vegetativa tantum, unde in homine esse deberent plures animæ, quod supra rejectum est ut erroneum; si verò dicas in descensu gradationem solum esse quoad operationes, idem dic à pari quoad ascensum, præsertim, cum in ascensu anima vegetativa, aut sensitiva, esse non possit à semine ut agente principali quo, ut probatum est lib. 2. Physic. Disp. 6. Dub. 2. Resol. 3.

Ad Confirmationem

F f 3

Respon-

LV. Respondeo D. Thomam ibi non loqui absolute, sed ex hypothesi veritatis huius principii, *Opera vite non possunt esse à principio extrinseco, sicut sentire, nutrirī & augeri*; communiter recepti, ut consideranti patebit principium 2ⁱ. art. citati in corpore; illud autem principium refellemus infra.

QVÆSTIVNCVLA.

LVI. **P** Etes à qua causa fiat contorsio membrorum, & contractio nervorum, post mortem hominis?

LVII. Respondeo fieri ab anima hominis recedente, per motum post ipsam perseverantem, pro

quo vide lib. 2. Physicor. ubi ostendimus causam agere, quando non est; vel si tibi id mirum videatur, dic ibi animam loco-motivā produci, partim à dispositionibus ad illam sufficientibus remanentibus, partim ab illis causis à quibus produci diximus animas ranarū & murium ex putri materia, & paulò post expulsas ad eam dispositionibus cessare. Idem dic de anima vegetativa existente in pilis hominis post mortem: unde mors non est privatio omnis vitæ, sed vitæ in actu primo, à qua quidpiam principaliter est tale, ut est anima rationalis in homine, irrationalis in bruto, anima non sensitiva positiva in plantis, &c.

DISPUTATIO SECUNDA

De Anima in Ordine ad Subjectum.

I. **C** onstat omnibus animam esse formam informantem corpus organicum, & non assistentem tantum instar navis, aut angeli Cælis, quos moveat. Id enim definitur in Concilio Viennensi *de Summa Trinitate ac fide Catholica*, & Lateranensi sub Leone 10. sess. 8. sed dubium est, quid per *corpus organicum* intelligi debeat, an materia affecta variis accidentibus? an materia affecta formis partialibus substantialibus, carnis, ossis, nervi, &c. Pro quo, fit

DVBIVM I.

An præter animam in viventibus sensitivis dantur formæ partiales Substantiales.

II. **C** irca hoc dubium, in duas sententias divisi sunt auctores; aliqui negant formas illas substantiales, & dicunt corpus organicum nihil aliud esse, quam materiam primam instructam his, vel illis accidentibus, puta duritie, mollietate, &c. unde consequenter volunt partes corporis viventis esse substantialiter homogeneas, & non nisi accidentaliter heterogeneas: alii dicunt & affirmant corpus organicum esse materiam primam instructam diversis formis substantialibus partialibus formæ totali viventium subordinatis. Pro quo, fit

RESOLUTIO.

III. **D** ico præter animam, in viventibus sensitivis, non dantur formæ substantiales partiales.

IV. Probatur 1°, auctoritate D. Thomæ 1. p. q. 6. art. 4°. *Dicendum est, quod nulla alia forma substantialis est in homine, nisi sola anima intellectiva. Et quod ipsa, sicut virtute continet animam sensitivam & nutritivam, ita virtute continet omnes inferiores formas, & facit ipsa sola quicquid imperfectiores formæ in aliis faciunt.* Ergo, &c.

V. Probatur 2°, quia alioqui omnes formæ totales substantiales inanimatorum, ut arborum, ac plantarum, essent superflue; nullæ homogeneæ & simplices; sed omnes heterogeneæ, essentialiter compositæ ex partialibus correspondentibus heterogeneitati & compositioni suarum dispositionum: si enim in brutis, & in homine, dispositionibus heterogeneis & compositis correspondeant formæ substantiales partiales heterogeneæ, & una per aggre-

gatione conflata ex illis, quæ sit forma corporis organici, quidni in plantis & aliis corporeis inanimatis dabuntur formæ partiales substantiales dispositionibus heterogeneis & compositis correspondentibus & una per aggregationem conflata ex illis? quo casu totales sunt superflue, ergo, &c. Probatur minor, quia sic non essent ens per se substantiale totale ut consideranti patebit, ergo, &c.

VI. Confirmatur 1°, dantur formæ substantiales totales aptæ informare subjectum accidentaliter heterogeneum; ergo omnino superflue sunt formæ partiales substantiales. Antecedens patet, quia tales sunt formæ plantarum & inanimatorum &c. ut fiunt adversarii. Probatur consequentia, illæ formæ substantiales totales facile præstarent, quod illæ partiales præstarent, ergo, &c.

VII. Confirmatur 2°, nulla ratio videtur efficaciter suadere dari formas substantiales totales, ut patet ex lib. 1°. Physicor. Disput. 3. Dub. 10. ergo multò minus aliqua ratio suadet dari partiales, ut solutione argumentorum patebit.

VIII. Obijcies 1°, Rejectis formis partialibus ægrè explicatur, quidnam sit corpus, quod ponitur vi verborum in Eucharistiæ Sacramento; quia cum juxta Concilia & SS. Patres corpus Christi, ibi ponatur per transubstantiationem, in esse corporis debet esse substantia. 2° Quid sit corpus, quod est subjectum animæ; vel enim illud est materia prima sola? & hoc dici non potest; quia alioqui æque constaret corpore ac homo; vel est materia instructa diversis accidentibus? & hoc etiam dici non potest; quia alioqui, cum corpus sit de essentia hominis, illa accidentia essent etiam de essentia hominis. 3°, quid sit cadaver. 4°, quare potius lapis constituitur per formam substantialem, quam os, caro, &c.

IX. Respondeo ad primum, quod vi verborum in Eucharistia ponitur, esse materiam primam instructam variis accidentibus organizantibus, eo tamen non obstante, ibi poni per transubstantiationem; quia materia, quæ est nobilior pars corporis, est substantia: à nobiliori autem parte, conversio ibi dicitur transubstantiatio; quia à nobiliori parte sumitur denominatio. Hinc ad secundum

X. Respondeo corpus quod est subjectum animæ esse materiam primam instructam variis accidentibus organizantibus; hæc tamen accidentia non esse de essentia hominis; quia, cum dicitur ho-

RESOLUTIO I.

mo essentialiter constare corpore & anima, non est sumendum corpus adæquatè, sed inadæquatè pro sola materia prima; nam sicut optimè intelligitur adæquatè essentialiter constitui ex materia prima & forma tali, quamquam nullus diceret constitutum ex materia prima instructa solis accidentibus mellis v.g. aut lactis, & formâ lapidis esse lapidem: ita optimè intelligitur hominem adæquatè essentialiter constitui ex materia prima & anima rationali, quamquam nullus diceret constitutum ex materia prima instructa solis accidentibus lapidis esse hominem: undè, vel dicendum corpus inadæquatè tantum esse de essentia hominis, vel accidentia lapidis, & cujuslibet alterius compositi animati, ingredi eorum essentiam, quod nullus dixerit.

XI. Adde tamen, accidentia illa organica non esse de essentia corporis hominis, vel etiam hominis, non obscurè colligi ex D. Augustino q. 802. in Exodum: *Si enim illud informe puerperium, jam quidem fuerit, quod adhuc quodammodo informiter animatum, idcirco lex voluit ad homicidium pertinere, quia nondum potest dici (puta quoad nos) anima viva in eo corpore, quod vitâ (supple secundâ) caret, si talis est in carne nondum formata, & ideo nondum sensibus prædita: ubi vides Augustinum dubitare, an non sit homo, ubi anima rationalis animat materiam informem.* Clarius adhuc Hieronymus q. 4. ad Algasum: *Semina paulatim formantur in utero, & tandem non reputatur homo (nota non dici non est, sed non reputatur) donec elementa confecta, suas imagines, membraque suscipiant.*

XII. Ad 3um Respondeo, vel cadaver esse compositum ex corpore organico, & formâ cadavericâ animæ animalium sensitivæ cœvâ, ut lignum est compositum ex materia organica arborum, & formâ lignicâ cœvâ animæ arborum vegetativæ, ut insinuavimus lib. I. Physicor. Tract. I. Disputat. 3. Dub. 3. n. 83. vel nihil aliud esse præter animam organizatam sub privatione animæ sensitivæ post mortem existentem sine omni forma substantiali, saltem distinctâ à substantia materiæ: unde juxta communem receptionem, cadaver dicitur à cadendo; quia corpus animâ vacuum statim cadit.

XIII. Ad 4um Respondeo difficilius responderi posse, quàm putetur: Si enim præcisè listas in ratione, dic, nec in lapide, nec in ossè, carne, nervis, &c. dari formam substantialem, de quo nos lib. I. Physic. Disp. 3. Dub. 10. Si verò in Philosophorum auctoritate, in quolibet ente completo substantiali materiali agnoscente compositionem ex materia & forma substantiali, dic ob illam auctoritatem te in lapide agnoscere formam substantialem, in homine animam rationalem, non verò in ossè formam partialem ossis, in carne formam partialem carnis; quia, sicut in lapide ob varia accidentia & dispositiones, quas in diversis partibus habet; sunt superfusæ formæ partiales, ita & in homine, ob varia accidentia & dispositiones, quas habet in diversis partibus.

D V B I V M II.

Quæ Partes sint Animata?

ANte Resolutionem

XIV. Suppono partes esse duplicis generis, similes aliquas, sive homogeneas, ut caro, os, &c. aliquas dissimiles sive heterogeneas, ut sunt caput, oculi. Hoc supposito, sit

XV. **D**Ico 1°, omnes partes corporis, sive similes, sive dissimiles, quæ aliquam operationem vitalem exercent, aut quæ cum illis sunt continuæ, animantur animâ totius, & ita quidem, ut, si indivisibilis, tota totum, & tota quamlibet partem animet; si verò divisibilis, tota totum & pars partem.

XVI. Probatur, quia non est ratio, cur potius sit in vertice juxta Zenocratem, quàm in cerebro juxta Hippocratem: vel etiam, cur potius in solo & toto pectore secundum Epicurum, quàm in corde juxta Stoicos, & sic de aliis partibus, ergo, &c. consequentia patet. Probatur antecedens, quia tota ratio, quæ ad ferri potest, est, quòd in tali parte habeat istam præcipuam operationem, & non in aliis: Sed hæc nulla est: ergo, &c. Probatur hæc minor. 1°, quia alioqui anima hominis, neq; in capite, neq; in pectore aut pede esset; quia in nulla ex illis partibus præcisè habet rationationem præcipuam suam operationem, sed in toto; undè rectè dicitur homo ratiocinatur, non verò caput, aut pes. 2°, quia anima potest exercere diversas operationes vitales, & cum sit æquè apta exercere minis præcipuas, ac præcipuas, non est cur potius dicatur habere sedem in ea parte, in qua exercet minis præcipuas, præsertim cum communis dicatur actus vitales esse suo principio immanentes, quales alioqui non essent: ergo, &c.

XVII. Dices fortè, cur igitur moritur homo, bos, &c. ad abscissionem capitis, potius quàm ad abscissionem pedis, aut alterius partis?

XVIII. Resp. quia cæteræ operationes in nonnullis animalibus exerceri non possunt sine spiritibus vitalibus in capite receptis, & à corde ad reliquas partes corporis transmittendis; ex quo patet vitam nostram majorem ab una parte, quàm ab aliis habere dependentiam; ac proinde, cum Aristoteles libro de animalium motu dixit, animam non esse in omni corporis parte, sed in aliqua præcipua, non egit de esse existentia, sed de esse dependentia, ita ut in animando non pendeat ab omni parte corporis, sed ab aliqua præcipua. Ex his

XIX. Collige partes corporis vivetis similes, ut sūt ossa, cartilagine, caro, nervi, fibræ, arteriæ, venæ, pelliculæ, &c. & dissimiles ut radices, rami, cortices, folia, flores, fructus, &c. animari animâ totius: de dentibus verò non satis convenit, puto tamè illos ossibus annumerandos; nec, si velles animari tantum animâ vegetativâ secundum partem in ore exercentem, & sensitivâ secundum radiculos, fibras, & nervos in gingiva existentes, non multum tecum contenderem; nec ullus putem, qui aliquando acutos dentium dolores senserit. Quòd verò Galenus lib. de ossibus ait, se dolorem in substantia dentis sensisse distinctum à dolore in nervo & gingiva, cum sit intima radicularum istorum, fibrarum & nervorum cum dentibus conjunctio, & quidem talis, ut intra ferè usque ad summum, dentem repleant, id valdè dubium est. Vnde patet quòd dentes omnino continentur cum partibus corporis sine dubio animatis.

RESOLUTIO II.

xx. **D**ico 2°, contra Hurtadum, Arriagant, Oviedum, & plures alios apud Ruvium: sanguis, & reliqui humores, ut atra bilis & pituita, non animantur.

xxi. Probatur primò de sanguine (à quo ad cæteros humores trahes paritatem à priori) vi verborum ponuntur sub speciebus panis ossa, caro, nervi, &c. & non sanguis, juxta Trid. sess. 13. cap. 3. sed si sanguis esset illi continuus, ac per consequens animatus, non minùs vi verborum poneretur sub speciebus panis, quàm ossa, caro, nervi, &c. quæ sunt illis continua, ac per consequens animata; Ergo sanguis non est continuus cæteris partibus corporis, ac per consequens nec animatus.

xxii. Respondebis ex P. Oviedo & Arriaga, partim; vi verborum sanguinem non poni sub speciebus panis, quia solæ partes corporis ut sic ponuntur, quia verò corpus debet esse solidum; & sanguis est fluidus, sanguis non potest esse pars corporis; idque præcipuè in consecratione panis, in qua ponitur corpus per modum cibi; sanguis autem non per modum cibi, sed per modum potus. Sed

xxiii. Contra, 1ª Pars hujus responsionis videtur mihi difficilis, si enim sanguis non sit pars corporis, quâ ratione à Clemente VI. & Pio II. definitum narrat Sylvester in Rosa aurea sanguinem Christi fuisse à Verbo assumptum? Item, cur dicit 1° Innocentius III. quatuor humores pertinere ad constitutionem hominis, puta secundum corpus? 2° Tridentinum sess. 13. sanguinem poni per concomitantiam sub speciebus panis. 3°, cur frequenter in Scriptura & Conciliis significatur carnem & sanguinem esse præcipuas hominis partes? unde Ephelinum Epistolâ ad Nestorium dicit, Verbum esse factum hominem assumptione carnis & sanguinis.

xxiv. Secunda verò Pars non est minùs difficilis, quia cum Christus in cena dixit accipite & manducate: hoc est corpus meum, loquebatur de corpore suo animato; non verò de corpore præcisè sumpto per modum cibi; imò, cum cibis non excludat omnem liquorem, sed dicatur à præcipua sua parte solida, corpus sumptum per modum cibi non excludet sanguinem, ac proinde vi verborum debet in consecratione panis poni sanguis, quod est hæreticum.

xxv. Probatur 2°, Quia sanguis non est continuus cum reliquis partibus corporis, ergo nec animatur. Probatur antecedens ex Aristotele de partibus animalium cap. 5. Sanguis continetur in venis, sicut aqua in vasis ultro citroque resuens. Ergo, &c.

xxvi. Respondebis Aristotelem tantum adferre similitudinem in ratione continentis & contenti, & sic non esse continuum venis; non verò non esse continuum jecori, ergo, &c. Sed

xxvii. Contra, sic sanguis existens in pelvi extra corpus, continuus tantum ob fluxum existenti in corpore, esset animatus animâ rationali, quod est absurdum, ergo, &c. Dicere autem quòd statim cesset animari, quia perdit calorem & nonnullas similes qualitates, non est credibile; quia pedes summè frigidi non statim cessant animari. Deinde totum quod est continuum cum partibus animatis, animatur, licet in illo non exerceat anima solitas operationes defectu conditionum necessariarum, & ideo interdum dicatur mortuum.

xxviii. Probatur prius antecedens 2°: tum quia totus sanguis ex corpore sine dolore extrahitur; tum quia non est ratio dicendi sanguinem augeri per introsumptionem magis quàm aqua, oleum & similia liquida, quæ tantum augentur per juxta positionem, & ideo dicuntur non esse animata; Ergo, &c.

xxix. Dices fortè ex Fromondo de anima lib. 2. cap. 4. art. 3. Isto discontinuitatis argumento Resolutio nostra non firmiter nititur: Ergo, &c. Probatur antecedens, quia quid sit continuum, aut discontinuum, satis obscurum est, & fortasse continuitate quadam fragili & fluxa (velut aqua continuatur aquæ) sanguis aliqua sui parte hepatis, cordi, aut etiam venis, non tantum contiguus, sed etiam continuus est. Quare Medina 3. p. q. 54. a. 3. ait: In explicando, quod sanguis unitur reliquis partibus corporis permanentibus, non est majus negotium, quàm explicare, quomodo cum ossibus partes carnis cōmuniuntur. Ergo, &c.

xxx. Respondeo negando antecedens, ad ejus probationem Respondeo fluxam illam & fragilem continuitatem inter sanguinem & hepar, non magis agnosci debere, quàm inter aquam & vas, lac & mamillas, semen & partes spermaticas; hæc autem illis non continuantur, alioqui lac animaretur, quod nullus docet; item & semen, quod expresse negat Aristoteles de generatione animalium lib. 2. cap. 3. ubi ait: Animam enim vegetativam in feminibus haberi potentia, statuendum est, non actu. Et S. Thomas 1. p. q. 118. art. 1. Virtus activa, quæ est in femine, ex anima generantis derivata, nec est anima, aut pars anime, nisi in virtute.

xxxi. Adde tamen semen & lac esse sanguinem magis elaboratum & coctum.

xxxii. Confirmatur Resolutio: Sanguis est alimentum viventis, ergo non est animatus: Probatur consequentia; quia alioqui esset animatus animâ aliti, & consequenter falsa esset nutritionis definitio recepta ab omnibus: Nutritio est conversio alimenti in substantiam aliti. Hoc assumptum patet, quia antea, utpote animatus animâ aliti, fuisset de substantia aliti; conversio autem in aliud, dicit non fuisse aliud. Vnde optimè ex D. Thoma 1. p. q. ult. art. 1. ad 3um. Humidum nutritivum est, quod nondum pervenit ad suscipiendam perfectam naturam speciei, sed est in via ad hoc, sicut est sanguis & alia ejusmodi: Ergo, &c. Et in 4um dist. 44. de rore cambio, & glutine, qui sunt sanguis magis elaboratus & magis coctus, ait: Sunt in ipso actu transeundi de forma in formam; puta viventis.

xxxiii. Dices cum Cajet. 3. p. q. 5. & 54. art. 2°. Sanguis potest esse pars animata corporis humani, & tamen etiam partium solidarum alimentum. Ergo, &c.

xxxiv. Respondeo negando assumptum ob rationes præmissas.

xxxv. Objicies tamen illud Levitici cap. 17. Anima omnis carnis in sanguine est: super quod Augustinus, Aliquid vitale est in sanguine, quia per ipsum maxime in hac carne vivit. Accedit auctoritas Aristotelis de Historia animalium cap. 19. Dum animal vivit, sanguis animatur & servet, ergo, &c.

xxxvi. Respondeo Levitici hunc esse sensum; anima, id est, vita omnis carnis in sanguine est, est à sanguine essentialiter pendens, &c. quia scilicet ex ipso conficiuntur spiritus vitales, sine quibus vita conservari non potest; unde etiam verborum S. Augustini hic est sensus, aliquid vitale, id est, aliquid vivens,

vivens, Est in sanguine, id est, pendet à sanguine; Quia per ipsum maxime in hac carne vivit, id est, quia subministrat spiritus vitales, sine quibus vita conservari non potest. Unde (subdit Doctor Fromondus loco supra citato) alibi sanguis anima ipsa vocatur. Sanguis animalium pro anima est (Hebr. sanguis ipse anima est) & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. Quod sensu metonymico verum est; quomodo vocamus vitam nostram, id quod nobis eam conservat, aut jucundam facit. Unde ut sensum hunc S. Hieronymus indicaret, vertit, Sanguis pro anima est, hoc est, instar animæ, quia ad animam in carne conservationem, tam necessarius, ut sanguine omni effuso, anima illico carnem & sanguinem suum deserat. Hinc apud Poëtam, Purpuream vomit ille animam: Et apud alium, succi, quibus tamquam sanguine plantæ aluntur & foventur, Plantarum virides animæ vocantur. Aristoteles autem non vult, dum animal vivit, sanguinem animari in facto esse, sed in fieri, in quantum per continuam in substantiam aliti conversionem continuo transit de non esse animatum ad esse animatum. Attende ad D. Thomam supra in confirmatione citatum.

COROLLARIA.

xxxvii. Collige 1°, contra P. Potitium non ideo sanguinem non animari, quia non est una ex præcipuis partibus corporis: nam contrarium satis patet ex præmissis; sed quia non est pars conjuncta & continua cum cæteris partibus solidis corporis, quas experientia docet animari: quia verò non animatur, dic vi verborum non poni sub speciebus panis, cujus alii difficulter dant bonam rationem.

xxxviii. Collige 2°, à fortiori Resolutionem debere esse negativam, pro lacte, semine, saliva, sudore, &c. quia illis cessantibus, manet corpus integrum.

xxxix. Collige 3°, quid ferè dicendum sit de sanguine illo concreto, qui in cunctis animalibus ex parte tantum dentatis, dicitur servum, in non cor-

nutis utrimque dentatis, ut porcis, hominibus, &c. adeps; in ossibus, medulla; si enim verum sit sanguinem non animari, non animatur; si secus, ut volunt nonnulli, verisimilius est animari ut carnem, ossa, &c. quibus continuantur; quia tamen nullus negat cerebrum continuari per varias fibras & nervos cum partibus animatis, & medullam spinæ dorsæ cum cerebro continuati, cerebrum & medulla spinæ dorsæ animantur.

xl. Collige 4°, in omnibus illis partibus non animatis materiam primam existere sine omni forma substantiali, etiam partiali, cum solis accidentibus.

RESOLUTIO III.

xli. Dico 3°, contra Oviedum & Hurtadum, post Galenum, capilli sunt animati; idem de avium plumis, piscium squamis, unguibus, rostris, cornibus animalium & similibus, dici debet.

xlii. Probatur, quia (præterquam quòd de istis eadem sit ratio ac de frondibus arborum, quas auctores communiter vivere admittunt) sunt continui per fibras & venulas aliquas cum partibus animatis, unde avelli non possunt, sine dolore: crescunt præterea in omnem partem; nam multò sunt longiores & latiores in viris, quàm in pueris; habent denique poros, ratione quorum dicuntur crescere per introsumptionem.

lxiii. Adde contra Patrem Comptonum de anima Disp. 2. Sect. 3. capillos & ungues animari animæ totius; non verò animæ vegetativæ distinctæ ab anima totius; quia sic in eodem homine essent duæ animæ, quod Disp. 1. Dub. 2. probavimus esse erroneum. Quòd autem capilli eodem modo ante & post mortem crescant, ac canescant, nil refert, quia omnino dici debet ibi recedente rationali, produci animam vegetativam ab eisdem causis à quibus ex putri materia producitur anima herbæ, aut similibus viventium, de quo satis egimus lib. 2. Phyticor. Disput. 6. Dub. 2. Refol. 3. Et paulò ante

DISPUTATIO TERTIA

De Potentiis & Actibus Animæ.

DYBIVM I.

An Potentiæ realiter distinguantur ab Animâ?

Ante Resolutionem
1. Suppono 1°, potentias animæ, sive vitales, esse facultates, sive principia proxima operationum vitalium.

ii. Suppono 2°, potentiarum animæ, alias esse materiales, ut potentia nutritiva, sensus externi & interni; & hæ materiales dicuntur, quia ex materia corporis partim composite; unde non remanent (saltem adæquatè) in statu separationis animæ à corpore: alias spirituales ut intellectus & voluntas, & hæ spirituales dicuntur, quia ex materia corporis nullo modo composite; unde remanent adæquatè in statu separationis animæ à corpore.

iii. Suppono 3°, potentias organicas in homine, ut visus, auditus, &c. esse compositas ex anima & organo corporeo; tum quia id videtur docere Au-

gustinus de libero arbitrio lib. 2. cap. 3. Hic sensus interior, nec visus, nec auditus, nec olfactus, nec gustus, nec tactus dici potest, sed nescio quid aliud, quod omnibus communiter præstat, quod cum ratione comprehendimus, hoc ipsum tamen rationem vocare non possum, quoniam & bestiis inesse manifestum est. Et Confessionum libro 10. cap. 7. Est alia vis non solum quæ vivifico, sed etiam quæ sanctifico carnem meam, quam mihi fabricavit Dominus, jubens oculo ut non audiat, & auri ut non videat, sed illi per quem videam, huic, per quem audiam, & propria singulatim cæteris sensibus, sedibus suis & officiis suis, quæ diversa per eos ago unus ego animus. Item Epistolâ 112. ubi dicit sensus esse quinque, eosque sic condistinguit à potentiis animæ ut rationalis: Videntur, quæ præsto (id est præsentia) sunt, vel animi, vel corporis sensibus: Et Tract. 15. in Ioannem: Intellectus est aliquid animæ, sicut oculus est aliquid carnis. Sed expressius lib. 1. de Trinit. c. 2. juxta citationem Fromondi hic, Sensus oculorum non ob aliud sensus corporis dicitur, nisi quia & ipsi oculi membra sunt corporis, & quamvis non sentias

sentiat corpus ex anime, anima tamen commixta corpori per instrumentum sentit corporeum, & idem instrumentum sensus vocatur; unde merito non ex Platonis (ut vult Fromondus) sed ex propria sententia lib. de quantitate animæ cap. 30. ait: Animam esse oculorum potentiam. Hinc patet Fromondum immerito præfata loca contra nos allegare; quia non plus, nec aliud, convincunt, quam distinctionem inadæquatam potentiarum organicarum ab anima, ut consideranti patebit: tum quia sunt materiales & corporeæ, propter quod fit, quod anima per organi alterationem, amittat quandoque visum, auditum, aut alium sensum, et si dispositiones in organo permaneant sufficientes ad retinendam animam: recte enim dicitur sensus amissus, quandocumque ejus pars essentialis est amissa. His suppositis, fit

R E S O L U T I O.

iv. **D**ico intellectus & voluntas, ac omnes aliæ potentia ejuslibet animæ, pro ea parte quæ non constantur ex materia corporis; non distinguuntur realiter ab anima. Ita Bonaventura in 1um. dist. 3. q. 3. Scotus in 2um. dist. 16. q. unica. Notker Bacho in 2um. dist. 37. q. 1. art. 3. Ockamus in 2um. dist. 10. q. 24. Gregorius in 2um. dist. 16. q. 3. Gabriel, Henricus & ceteri Nominales, quos sequuntur Dandinus, Hurtadus, Arriaga, Oviedus, Comptonus. Contra Alensem 2. p. q. 65. Membro 1. Albert. Mag. in 1um. dist. 3. art. ult. & lib. 2. de anima q. 7. Cajetanum 1. p. q. 77. art. 1. Sotum in Logica, cap. de Proprio. Complutenses nostros & alios Thomistas communissime; & Societate verò Conimbricenses, Suares, Rubium, Toletum, Valentiam, Vasques, Telles, &c. Ex aliis Murfiam & nuperrimè D. Fromondum lib. 1. de Anima cap. 6.

v. Probatur primò auctoritate Augustini lib. 10. de Trinitate cap. 11. *Hæc tria, memoria, intelligentia, voluntas, quoniam non sunt tres vite, sed una vita, nec tres mentes, sed una mens; consequenter utique, nec tres substantiæ sunt, sed una substantia.* Deinde tria hæc eo sunt unum, quo una vita, una mens, una essentia. Et ibidem l. 11. cap. 4. juxta citationem Fromondi: *Cum differimus de natura mentis humane, de una quadam re differimus, nec eam in hæc duo, que commemoravi (rationem scilicet & appetitum rationalem) nisi per officia geminamus: quod ferè repetit de spiritu & anima c. 13. Dicitur anima dum vegetat, spiritus dum contempletur, sensus dum sentit, animus dum sapit, dum intelligit mens, dum discernit ratio, dum recordatur memoria, dum vult voluntas; ista tamen non differunt in substantia, quemadmodum in nominibus, quoniam omnia ista una anima est, proprietates quidem diverse, sed essentia una.* Fateor quidem D. Thomam 1. p. q. 82. art. 5. dicere, *Non esse necessarium verbis istius libri fidem adhibere; verisimilius quia cap. 17. Boetium citat, qui ferè centum annis post Augustinum vixit. Negari tamen non potest auctorem illum multa ex Augustino sumplisse, ut varii putant, & probabiliter locum citatum, utpote aliis pluribus ejusdem Augustini consonantem.*

vi. Nec rectè respondetur Augustinum tantum velle illas potentias esse radicaliter & subjectivè tantum unam animam, vitam & substantiam; quia nulla necessitas eò confugiendi, sed potius necessitas contrarium suadet, quidquid S. Thomas præventus sententiâ nostræ oppositâ S. Augustinum ita ferè explicet 1. p. q. 77. art. 1. Ergo, &c.

vii. Probatur 2°, ex S. Bernardo Serm. 11. in Cantica: *Tria in anima intueor, rationem, voluntatem, memoriam, & hæc tria animam esse: quod verò serm. 81. in eadem Cantica dicit: Arbitrii libertatem esse planè Divinum quoddam præfulgens in anima, tamquam gemmam in auro, non obstat; quia ly tamquam non appellat distinctionem similem distinctioni gemmæ ab auro; quia alioqui S. Bernardus hic contradiceret sibi priori loco, sed fulgorem gemmæ in auro; sive ab auro realiter distinguatur, sive non; quia exemplorum non est querenda rigorosa similitudo.*

viii. Probatur 3°, ex Isidoro 11. Etymologiarum: *Anima dum vivificat corpus, anima est; dum vult, voluntas; dum intelligit, mens: &c.* ex illis autem infero, ergo intellectus, voluntas, & aliæ potentia, saltem immateriales, ab anima rationali realiter non distinguuntur, unde à fortiori, ab Angelo realiter distingui non debent.

ix. Probatur 4°, vel anima est immediate activa suorum actuum, vel non? 2um est absurdum; ergo 1um dici debet; ut quid enim causis aliis imperfectioribus potentiam immediate concederemus activam, ut calori respectu caloris extranei, frigori, &c. negaremus autem animabus perfectioribus, ergo superflua sunt potentia ab illa realiter distincta ut agat. Probatur minor 1°, quia, ut patet ex dictis in lib. 2. Physic. omnes substantia sunt immediate activæ, sive operativæ, effectuum non connaturalium. 2°, quia alioqui anima non propriè intelligeret, dolorem sentiret, tristaretur, gauderet, sed illa potentia à quibus egrederentur actus. 3°, si anima non est immediate activa actuum voluntatis (à quibus ad actus intellectus trahitur consequentia) non meretur nec demeretur per illos, quia si non sit activa, nec voluntatem applicabit ad volendum bonum, nec poterit impedire malum, quod, quia non impeditur, ipsi impuretur. 4°, quia alioqui volens erit diversum principium à cognoscente, nam voluntas erit volens, & intellectus cognoscens; ac proinde voluntas feretur in incognitum & cæco modo; quia ipsius cæcitas tolli non potest per cognitionem, quam non habet in se: sicut enim auditus non fit videns per visionem, quam habet in se visus, licet auditus & visus aliquantulum radicecentur in eadem anima; imò sicut etiam voluntas humana Christi non fit cognoscens cognitione intellectus Divini, licet voluntas humana Christi & intellectus Divinus radicecentur in eodem supposito; ita nec voluntas nostra fit cognoscens, nec ipsius cæcitas tollitur, per cognitionem intellectus realiter distincti, licet radicecentur in eadem anima; quia subiecto communi, ut patet, non dat talem denominationem. Sed hæc sunt absurda, ergo, &c.

x. Respondebis ad argumentum animam esse immediate activam suorum actuum, negando tamen potentias realiter distinctas esse superfluas: dices enim animam inadæquatè, & has inadæquatè concurrere, prout diximus ignem inadæquatè & calorem inadæquatè concurrere ad productionem alterius ignis, & caloris extranei: quo posito cessat tota virtus probationis. Sed

xi. Contra, sicut ignis est se solo sufficiens ad producendum alium ignem, aut calorem extraneum, ita & anima sola est sufficiens ad produendos suos actus, ac proinde potentia realiter distincta essent superflua in anima; sicut diceremus calorem ab igne realiter distinctum esse superfluum, nisi

nisi experientia doceret calorem ab igne realiter distingui & esse activum. Hinc

xii. Pater, quid ad illud, cui multum fident Sures, commune adversariorum argumentum, respondendum sit: aliæ substantiæ operantur mediis accidentibus realiter distinctis, concedo, quia id experientia convincit: incorporeæ aut corporeæ animæ, nego; quia id in illis experientia non convincit; & satis frequenter contingit, & convenit, quod ea, quæ sunt in imperfectioribus (ut sunt inanimata) dispersa, sunt in perfectioribus (ut sunt animata respectu inanimatorum) conjuncta, nam simplicitas perfectio est, compositio imperfectio; unde perfectiora simpliciora esse debent.

xiii. Confirmatur ex axiomate communiter recepto ex Gregorio Ariminensi in 2um. dist. 16. q. 1. art. 2. *Pluralitas rerum non est ponenda, ad quam nec experientia, nec ratio ex experientia procedens, nec auctoritas sacra cogit; aliæ enim frustra poni dicitur, sed hic nihil istorum cogit, ut solutione argumentorum patebit: & prostat auctoritas & ratio (nè nobis Axioma oppositum pluralitas rerum non est minnenda, &c. opponas, quod sæpius tibi fecimus) ut vidimus, ergo, &c.*

xiv. Dices 1°, ex D. Fromondo de Anima lib. 1°. cap. 6. art. 1°. post alios communiter, optimam rationem cogere, nempe, quod sicut Deus formæ ignis providet calorem ab ea realiter distinctum, formæ aquæ frigis, &c. ut per istas qualitates naturales suas operationes exercent, ita de potentiis accidentariis providit animæ, per quas facilius & suavius operaretur.

xv. Respondent varii, & nominatim P. Comptonus, optimam istam rationem solum concludere, pro operibus transcurrentibus, & ad extra; non verò pro immanentibus, & ad intra; quia etiam ignis per suam substantiam ad intra agit: verum hæc responsio non satisfacit, quia saltem concluderet potentia loco-motivâ corporis ad extra, cujus distinguendæ realiter à substantia hominis non est ratio. Quare aliter

Respondeo negando sequelam, quia, *Frustra sit per plura, quod commodè fieri potest per pauciora*: sicut enim calor calorem, & frigis frigiditatem separata à suis connaturalibus principiis se solis producant, ita à fortiori Anima suos actus; imò idè diceremus de igne, & aqua in ordine ad suos effectus, si non experiremur similia accidentia comitari; deinde ab imperfectioribus istis entibus, ad Animas perfectiores non est solida sequela; quia quæ in imperfectioribus sunt dispersa, frequenter in perfectioribus sunt collecta, ut supra monuimus.

xvi. Instabis ex eodem: art. 4°. Natura non est ubique tam parca, quam clamitant Nominales; nam licet superflua non cumulet; multa tamen, vel ad ornatum, vel ad facilitatem operandi modum creatis agentibus suppeditat, juxta illud Aristotelis lib. 4. cap. 6. de partibus: *Melius est, si fieri potest, non idem instrumentum ad usus dissimiles habere*. Vnde idem Fromondus loco supra art. 1°. dixerat suam sententiam apparere probabiliorē, si cogitemus substantiam animæ ad multos & valde differentes actus esse indifferenter; ac proinde nil bellius, & ad agendum accommodatius fieri posse, quam ut per potentias, &c. ad hanc vel illam actionis speciem determinetur, & adjuvetur, ergo, &c.

xvii. Respondeo quod natura hic superflua cumularer, sicut superflua cumulare diceremus il-

lum, qui in calore diversas potentias realiter distinctas agnosceret, unam ad ignem, aliam ad calorem, aliam ad gemmas, aliam ad aurum, &c. Et sicut has potentias in calore negamus ob rationem supra ex Gregorio Ariminensi allatam, ita alios de quibus disputamus, in Angelis & etiam anima nostra negare debemus.

xviii. Dices 2°, experientia quotidiana docet, intellectum, voluntatem, potentiam loco-motivam, &c. ab anima rationali realiter distingui, ergo, &c.

Probat antecedens, quia experientia quotidiana constat, animam motu, intellectione, volitione, assiduis nimis fatigari, nec hominem posse ita expedite se movere, intelligere, velle, &c. post assiduum motum, intellectiōnem, volitionem, &c. quam antea; idque ob vires aliquas potentialium istarum deperditas, ergo distinguuntur realiter ab animâ.

xix. Respondeo negando antecedens, ad ejus probationem respondeo animam non fatigari, sed corpus; quia, aut perdit aliquid dispositionum primitiarum, ut v. g. spirituum vitalium, aut qualitates aliquas doloriferas acquirit, quæ ad actionem diuturniorem augentur, quantum experientia docet: animam verò non posse tunc tam expedite se movere, intelligere, velle, &c. fateor, sed nego illud fieri ob vires aliquas istarum potentialium deperditas; quia provenit ex deperditis dispositionibus istis, à quibus anima in movendo corpus, intelligendo, volendo, &c. quamdiu unita corpori, pendet, ut experientia languidorum & pinguium quoad potentiam motivam, puerorum & senum repuerascentium & amentium quoad potentias intellectivam & volitivam, probat: hinc tamen non sequitur dispositiones illas esse inadæquatè potentiam loco-motivam, intellectum aut voluntatem, sicut organa corporea, sunt inadæquatè potentiæ sensitivæ; quia potentia ista loco-motiva, intellectiva, volitiva, &c. perfectius agunt in statu separationis animæ à corpore, quam in statu conjunctionis, ut vel in ipsis Angelis patet, qui quia independentes à corpore, & naturâ suâ ab eo separati, istas operationes perfectiores eliciunt, quam anima rationalis.

xx. Dices 3°, si Anima possit esse sua potentia intellectiva & volitiva, quidni & suus actus? sed hoc nulli concedunt, ergo, &c.

xxi. Respondeo esse disparitatem, quod experientia doceat animam nostram posse esse sub motu locali continuo successivo, ac proinde non continud in eodem motu permanenti, & consequenter, ut experientia docet, nec in continua omnium sui intellectus aut voluntatis objectorum intellectiōne aut volitione, quod fieret, si esset suus actus. Vnde sicut Deo omnium entium perfectissimo, reservatum est, ita esse substantialiter unum ex suis actibus, ut sit omnes, ita animæ, enti ad Deum comparative imperfectissimo, reservatum est, ita non esse unum ex suis actibus, ut nullus sit ex illis.

xxii. Dices tamen 4°, potentiæ organicæ in homine, ut visus, auditus, &c. sunt realiter distinctæ ab anima rationali, ergo & ab aliis animabus. Consequentia tener à pari. Probat antecedens, tum quia sunt materiales, anima autem rationalis spiritalis; tum quia pereunte organo pereunt, ergo, &c.

xxiii. Confirmabis, actus potentialium organicarum, ut visio, auditio, sunt adæquatè materiales, ergo & potentiæ ipsæ organicæ.

Respondeo distinguendo antecedens, potentiæ organicæ,

organicæ, &c. sumptæ adæquatè, tam pro eo quod dicunt ex parte corporis, quàm ex parte animæ, sunt realiter distinctæ ab anima communicante, concedo antecedens: sumptæ inadæquatè pro eo præcisè, quod dicunt ex parte animæ rationalis, nego antecedens: Ad probationem distingue cum proportionem Antecedens. Potentiæ organicæ, &c. sumptæ adæquatè, &c. sunt materiales, concedo antecedens; inadæquatè, &c. nego antecedens.

Ad Confirmationem

xxiv. Respondeo 1°, retorquendo argumentum in adversarios, qui admittunt illas potentias organicas realiter distingui ab anima, & esse adæquatè materiales: *Potentia organica in homine sunt adæquatè materiales; ergo anima in homine est adæquatè materialis*, quod consequens est hæreticum: Deinde admittere debent Angelum purè spirituales in corpore assumpto producere ubi materiale, illud corpus movendo; non ideo tamen est materialis.

Respondeo 2°, negando consequentiam, quia à conditione effectus ad causam nulla sequela, ignis producit accidens, ergo est accidens, Christus rationatur ut purus homo, ergo est purus homo, non sequitur.

xxv. Dices 5°, Deus in ordine gratiæ imitatur ordinem naturæ: Atqui in ordine gratiæ potentiæ distinguuntur ab essentia, id est, habitus supernaturales à gratia sanctificante; ergo, &c.

xxvi. Respondeo antecedens universaliter sumptum esse falsum; alioqui statim inferrem esse tot intellectus & voluntates, quot diversa cognitionum & volitionum objecta formalia; sicut sunt tot in gratia sanctificante habitus supernaturales, quot sunt istorum habituum, ut Fidei, Spei, Charitatisque objecta formalia diversa. Hinc antecedens tantum intelligi debet quoad nonnulla, videlicet, sicut in ordine naturæ datur una 1^a basis & radix naturalium, ita in ordine gratiæ datur una 1^a basis & radix supernaturalium.

D V B I V M I I.

Quid sit actus vitalis, & quod duplex? Item an illis assignari possit conceptus unus univocus.

ANtè Resolutionem
xxvii. Suppono 1°, actus vitales, qui rectè vita in actu 2° à nonnullis nuncupantur, multos assignari, v.g. motum progressivum, nutritionem, vegetationem, sensationes internas & externas, intellectionem, volitionem, &c. sed assignare illis conceptum unum univocum communem, valde difficile est.

xxviii. Suppono 2°, vivens esse illud, quod vel est, vel habet in se principium istarum operationum; unde de vivente nulla potest esse difficultas assignato conceptu communi uno univoco omnibus illis actibus vitalibus. His suppositis, fit

R E S O L U T I O I.

xxix. **D**Ico 1°, conceptus communis univocus actibus vitalibus non potest esse actus principii se moventis ab intrinseco, quia ita se movet quodlibet non vivens, producendo suas proprietates, & tamen nullus dixerit productionem proprietatum esse actum vitalem, ergo, &c.

R E S O L U T I O I I.

xxx. **D**Ico 2°, conceptus communis omnibus actibus vitalibus non est actus immanens directa, id est, non ex resultantia naturali, ex qua est productio caloris ab igne, motus lapidis in centrum, &c. Est contra D. Fromondum de Anima lib. 1. cap. 1. art. 10. in eamque sententiam videntur plures alii, qui pro conceptu isto communi adferunt actum ex genere suo immanentem, aliunde acquisitum, quàm ex sola naturali determinatione formæ, coincidere.

xxx i. Probatur: quia definitio ista non est satis latè patens; 1° quia non comprehendit generationem filii per intellectionem in Divinis, & spirationem Spiritus Sancti per amorem, quæ actiones sunt vitales & tamen summè necessariae resultantia naturalis, ut consideranti patebit. 2°, Quia datur actio vitalis, quæ non est immanens, licet directa sit, ut generatio foetus, conformatio & membranificatio illius quatenus est à causa principali quo feminis; illam enim esse vitalem probavimus disp. 1. Dub. 2°. Refol. 3. 3°, datur actio vitalis, quæ est immanens, licet directa non sit, ut amor & comprehensio sui in Deo Patre: Ergo, &c.

xxx ii. Confirmatur, sicut ignis rectè dicitur calidus à calore quem à sole, aqua frigida à frigore quod ab aëre accipit; quia ignis natus est esse calidus à calore, quem in se emananter producit; quia aqua nata est esse frigida à frigore, quod in se emananter producit; ita homo v.g. rectè diceretur nutritus, intelligens, &c. à nutritione, intellectione, &c. quam in se directè producit. Si verò dicas, quod hoc casu homo non esset nutritus vitaliter, intelligens vitaliter, &c. id ipsum retorqueo in ignem; *Ignis alio casu non esset calidus emananter*; si dicas, hoc non requiri ad hoc ut simpliciter dicatur calidus; dico ego hoc non requiri ut homo dicatur simpliciter nutritus, intelligens, &c. videtur enim omnimoda paritas: homo autem, qui simpliciter nutritur, simpliciter intelligit, simpliciter vivit; ut omnes fateantur, ergo, &c.

xxx iii. Unde fateor quidem omnem actionem immanentem directam esse vitalem, sed nego omnes actiones vitales debere esse tales, sive rationem genericam actionis vitalis in conceptu isto formaliter consistere, licet is sit valde communis, & videatur à S. Thoma præsertim 1. p. q. 118. art. 2. in corpore ex communi sententia vulgi amplexus.

R E S O L U T I O I I I.

xxxiv. **D**Ico 3°, conceptus ille actibus vitalibus communis in eo non consistit, quod res aliqua, ita perfectionem habeat ab intrinseco, ut ab extrinseco, saltem naturaliter, eam habere non possit. Est contra P. Comptonum de Anima Disp. 6. Sect. 4. in quod etiam recentioribus plures incidunt.

xxxv. Probatur, definitio ista comprehendit aliquos actus non vitales ut potentiam instrumentalem materiæ primæ cui omnino convenit definitio ista; & aliquos vitales non comprehendit, ut conformationem, membranificationem foetus, &c. quæ sunt actus vitales, ut supra probatum est; deinde secundum illam omnia attributa Divina, & non solum intellectio, amor, &c. sunt actus vitales, quod nullus admiserit præter P. Comptonum, qui consequenter

sequeuter facere debet Deum viventem per suam durationem, ubi, &c. imò & Angelum supremi ordinis per proprias passiones suas; quia à nullo extrinseco principio creato naturaliter eas accipere potest, quæ sunt ridicula; Ergo, &c.

RESOLUTIO IV.

xxxvi. **D**ico 4°, contra PP. Arriagam, & Ponticum, datur conceptus communis univocus omnibus actibus vitalibus, tam Dei, quam creaturarum.

xxxvii. Probatur: quia hic conceptus *Actus alibili conveniens & in eo consequens introsumptionem alimenti, aut in spiritibus nobiliorem operandi modum*, est conceptus communis univocus omnibus actibus vitalibus, &c. Ergo, &c. Probatur antecedens; per ly *alibili conveniens & in eo consequens introsumptionem alimenti* comprehenduntur Cælorum loco-motiones (nam loco-motio alibili convenit & in eo sequitur introsumptionem alimenti, in spiritibus verò nobiliorem operandi modum) vegetationes, sensationes, intellectiones, volitiones, productiones lactis, sanguinis, &c. quamdiu anima est in corpore: per ly verò *aut nobiliorem operandi modum*, omnes volitiones & intellectiones Dei, Angelorum & animarum separatarum, quæ sunt secundum modum vitaliter operandi, independentes ab introsumptione alimenti: clarum enim est intellectiones & volitiones Dei, angelorum & animarum separatarum consequi modum operandi vitaliter nobiliorem illo, quem sequuntur intellectiones & volitiones animarum existentium in corpore; ille autem aliud esse non potest, quam modus operandi independentem ab introsumptione alimenti: per utramque verò particulam excluditur motus lapidis in centrum ex jactu, productio augmenti caloris ignis ex anthropistasi, &c. Ergo, &c. Ex his

xxxviii. Collige P. Arriagam non nisi improbabiler valde contra communem omnium Philosophorum, tum antiquorum, tum recentiorum sensum, vitam duplicem assignare; unam Physicam, quam constituit in augmento intrinseco per introsumptionem; aliam intentionalem, quam constituit in cognoscendo & appetendo, quasi verò cognoscere & appetere non sit vivere Physicè abstrahendo à definitione vitæ Physicæ, quam tradit; vel dicat cur vitam Physicam ita definiat, & contra omnes, non assignet definitionem vitæ Physicæ communem omnibus actibus vitalibus: sed æquivocam duntaxat vitalibus Physicis & intentionalibus: Dicere enim quòd Deus Physicè non vivat, est dicere, quòd Deus realiter non vivat, juxta communem sensum, quod nullus dixerit.

xxxix. Dicit fortè vita Physica & intentionalis diversissimæ sunt: Sed Deus vivit ita intentionali, & non vitæ Physicæ: Ergo vita, quæ Deus & creaturæ vivunt, non est nisi æquivocè vita.

xl. Respondeo 1°, retorquendo argumentum: substantia creata & increata diversissimæ sunt; sed Deus est substantia increata, & non creata; Ergo substantia, quæ Deus & creaturæ sunt substantiæ, non est nisi æquivocè substantia, negabit consequentiam, aut distinguet consequens, hoc modo; Ergo substantia, &c. quatenus substantia creata & increata non est nisi æquivocè substantia, concedet; quatenus substantia in genere, negabit consequentiam; & meritò, ut vidimus in Logica Tract. 4. de Ante-prædicamentis Disp. 2. Dub. 3. ubi ostendimus Deum habere verum genus & veram differentiam; eodè modo consequenter distinguat pro vita.

xli. Respondeo 2°, negando consequentiam; quia non est ratio, cur potius vita in communi sit vita æquivoca respectu Dei & creaturarum, quam substantia.

DISPUTATIO QVARTA

De Anima Vegetativa.

DVBIVM I.

Quid sit Anima Vegetativa, & qua ejus potentia?

RESOLUTIO.

i. **D**ico Anima Vegetativa est principium vegetationum, ut nutritionis, augmentationis, & generationis; & hinc sunt tres potentie animæ vegetativæ, nutritivæ scilicet, augmentativæ, & generativæ: Nutritivæ quatuor aliæ facultates famulantur, scilicet, attractivæ alimenti, retentivæ ad concoctionem, concoctivæ, & expulsivæ noxii. Hæc inter omnes certa sunt.

DVBIVM II.

An plantæ, herbæ & eorum semina vivant animâ vegetativâ; & si hæc, an etiam sensitivâ?

RESOLUTIO I.

ii. **D**ico 1°, plantæ & herbæ, verè ac propriè vivunt animâ vegetativâ; est communis

R. P. Francisci Bonæ Spei Physica

post D. Thomam, Dionysium, & Aristotalem lib. 2. cap. 1.

iii. Probatur ex definitione actus vitalis supra; habent enim plantæ & herbæ ex introsumptione alimenti actus nutritionis, augmentationis, & generationis, ergo, &c.

RESOLUTIO II.

iv. **D**ico 2°, plantæ & herbæ non plantanimales, non vivunt animâ sensitivâ.

v. Probatur 1°, ex Aristotele lib. 3. cap. 13. ubi docet *plantas omnium sensuum expertes esse*. Augustino lib. de qualitate animæ cap. 33. ubi oppositam opinionem vocat *rusticam heresim*.

vi. Probatur 2°, quia animalia omnia, quantum experimur, non habent ita obtusos & dormientes sensus, quin aliquando evigilent, & tacti sese contrahant; sed plantæ ad nullam percussionem se contrahunt, aut movent: Ergo non est ratio fingendi tales sensus in plantis.

vii. Dixi, non plantanimales; quia sunt aliquæ plantæ de quibus Ionstonus, Scaliger, & alii mirantur; ut quòd detur herba, quæ ad tres pedes

G g crescens

crescens in altum, & pedibus, unguibus & cæteris corporis partibus præterquam cornibus agnum exprimens, vorat herbas, quibus circumdatur, quæ etiam percussa sanguinem è vulnere emittit, & appetitur à lupis, uti agnus, unde vocatur agnus Scythicus. Item quoddam detur in Hybernia arbor cujus fructus & frondes in mare desiduæ, convertuntur in anates; imò & quædam alia, cujus folia lapsa, habent parvos pedes, & rependo se movent. Si autem hæc vera sint, merito dubitare poterimus, an tales plantæ non sint plantæ animales, id est, vegetativæ & sensitivæ simul.

D V B I V M I I I.

An semina vivant animâ vegetativâ?

Ante Resolutionem
VIII. Suppono per plantarum semina hic intelligi nucleos illos, qui in medio fructuum includuntur, non verò bulbos, quos vivere animâ vegetativâ ipsorum radices & fibræ, quibus alimentum attrahunt, satis significant. Hoc supposito, sit

R E S O L U T I O.

IX. **D**ico: semina plantarum non vivunt animâ vegetativâ.

Probat 1°, ex Aristotele de generat. animalium lib. 2°. cap. 3°. qui indifferenter agens de quovis semine, ait, *Semen non vivere actu, sed potentia*, ergo, &c.

X. Probat 2°, semen animalium non vivit, ergo nec plantarum, consequentia tenet à pari; quia sicut illud non est continuum cum reliquo vivente, ita nec hoc: Ergo, &c.

XI. Obijcies tamen 1°, semen modico humore affuso statim germinat, ergo vivit animâ vegetativâ.

XII. Respondeo negando consequentiam, quia hoc fit, quia continet actionem egressam à planta, à qua decisum est, productivam (positis nonnullis conditionibus, ut humore affuso) animæ vegetativæ. Vide dicta lib. 2. Physicor. Disp. 3. Dub. 1°. an causa possit agere non existens, & Disp. 6. Dub. 2°. an accidens possit producere substantiam.

XIII. Obijcies 2°, fructus plantarum vivunt animâ vegetativâ, sed multa semina sunt fructus, ut amygdala, castanæ, &c. Ergo, &c.

XIV. Respondeo distinguendo minorem; sed multa semina ut semina & secundum nucleum præcisè sunt tales fructus, nego minorem; ut fructus & secundum nucleum quatenus tectum Bulbo aut cortice illa in extremitate arborum per modum globuli pendente, concedo minorem; verum illud non est semen discontinuum ab arbore, sed quidpiam cum illa continuum; unde decipitur P. Comptonus dum hic Disp. 3. Sect. 3. dicit, semen plantæ vivere, quia crescit & augetur, sicuti reliquæ partes plantæ, propter quod semper fibræ quibusdam unitur plantæ, quibus mediis alimentum ab ea fugit, illudque per venulas quasdam per omnes suas partes dispensari ad enim solum verum est de fructu in quo semen aut nucleus recipitur; quia semen plantæ per juxtapositionem crescit, sicut semen animalis, ut diximus.

D V B I V M I V.

An Anima Vegetativa sit divisibilis?

Ante Resolutionem
XV. Suppono animam hominis, contra Stoicos, non esse formaliter divisibilem, aut ex plu-

ribus partibus integraliter compositam: nam (utpote spiritus juxta illud Lucæ 13. *In manus tuas Domine commendo spiritum meum*; & ad Galatas 5. *Caro concupiscit adversus spiritum*) est tota in toto, & tota in qualibet parte corporis; alioqui abscisso capite, remaneret pars animæ in illo, & postea, vel desineret contra animæ immortalitatem, vel esset extra corpus in coelo, si in statu gratiæ; vel in inferno, si in mortali: ex quo fieri posset, quoddam idem homo partim esset in coelo, partim in inferno, quod est absurdum. Dicere autem quoddam illa pars se uniret cæteris partibus non est probabile, quia alioqui deberet extendi extra corpus, vel informare partes jam informatas, quæ etiam sunt absurda. Quoddam verò caput hominis abscissum saltet, mordeat, &c. non fit quia pars animæ in capite remanet, vel quia (ut docet D. Fromondus de Anima lib. 1°. cap. 4°. art. 3°. & lib. 4°. cap. 2. art. 3°.) anima in duobus locis replicata manet, cum sola interruptione unionis: nam 1um dicere nefas; 2um autem mihi improbabile, quia caput modico tempore, inde mille leucis translatum eodem modo saltaret & morderet, unde mille leucarum & amplius deberet esse sphaera localis animæ rationalis; quod non probat, sed quia motum in caput, talem vel talem, tantæ vel tantæ durationis ante discessum impressit: juxta dicta lib. 2. Phys. Disp. 3. Dub. 1°. Resol. 4. quoddam autem alii id refundant in revolutiones spirituum vitalium ex abscissione, minus mihi probabile est; quia illi spiritus exanimæ, non possunt se ita movere, nec saltus sive motus spirituum possunt esse ab alio, quam ab anima; si verò anima tales spiritus moveat, cur potius caput non movetur unde ulterius patet ad 2um solutionem D. Fromondi, quam locus citatis adfert.

R E S O L U T I O I.

XVI. **D**ico 1°, anima vegetativa tantum, ut plantarum, & vegetativa & sensitiva simul imperfectorum animalium, est formaliter divisibilis.

XVII. Probat 1^a Pars, quia in ramis à trunco abscissis est vita (nam folia & flores producant); ergo & pars animæ. Probat 2^a Pars, quia tota prior anima in illis esse non potest, ne alioqui sit simul in pluribus locis distantibus & discretis: nec etiam alia recenter producta est, quia probabilis dicitur animam plantarum esse divisibilem, quam recurratur ad causam, nescio quam, istius animæ totalis productivam, ut defendatur esse indivisibilem.

XVIII. Confirmatur à fortiori ex probatione 2^a partis, & alioqui eadem ratione dicerem formas elementorum esse indivisibiles & novas totales produci in singulis partibus post separationem ab invicem.

XIX. Probat 2^a Pars, quæ est ferè æque certa ac præcedens, in utraque parte lacertarum aut vermium inter-scissorum est vita, nam se localiter movent & tacti tactum sentiunt, quæ in spiritus vitales refundi non possunt, ut partim constat ex supposito, partim quia spiritus vitales non sentiunt, ergo est pars animæ, &c. ut supra.

Confirmatur ex Resolutione sequenti. Ex his
XX. Collige quoddam ramus abscissus vivens non dicitur arbor, pars lacertæ lacerta, &c. non esse ideo, quia non habent animam arboris, lacertæ, &c. sed quia per arborem intelligimus illant, quæ habet radices & fibras quibus alimentum fugat; per lacertam tale corpus organicum, habens caput, caudam, &c.

&c. quæ istis non conveniunt: propter eandem rationem nullus dicit pedem hominis continuum cæteris membris intelligere, aut esse hominem, quia tales denominationes ex communi usu loquendi, sunt totius talis compositi organici, &c.

RESOLUTIO II.

xxi. **D**ico secundò, anima sensitiva & vegetativa simul perfectorum brutorum est etiam formaliter divisibilis. Ita Scotus in 4um. dist. 44. q. 1. art. 1. & omnes ferè Scotistæ. Durandus in 1um. dist. 8. q. 3. Capreolus in 2um. dist. 15. q. 1. Marsilius lib. de Genesi q. 10. P. Noster Bacho in 3um. dist. 17. q. 1. art. 3. §. 2. Iandunus, Toletus, Rubius, Conimb. ut probabilius. Suarez Metaph. Disp. 15. ubi oppositam sententiam, quam lib. 1. de Anima defenderat, retractavit; Murcia, Arriaga, Oviedus, &c. contra nostros Complutenes hic Disp. 5. Ioannem à S. Thoma hic q. 2. art. 2. & alios Thomistas communissimè post D. Thomam 1. p. q. 76. art. 8. & quæst. de anima art. 2. l. 2°. contra Gentes cap. 72.

xxii. Probatur 1°, quia non est ratio cur potius perfectorum brutorum anima esset formaliter indivisibilis, quam imperfectorum, plantarum, aut quàm formæ non viventium, ergo, &c. Probatur antecedens quia illæ non minus sunt è subjecto divisibili eductæ, quàm hæ, propter quod tantum hæ dicuntur formaliter divisibiles, ergo, &c.

xxiii. Dices rationem esse, quòd imperfecta animalia, plantæ, &c. divisa, in pluribus partibus divisim vivant, non verò perfecta, ut patet, si abscindatur pes ab equo. Sed

xxiv. Contra 1°, serpentes sunt animalia muribus perfectiora, & divisi in pluribus partibus divisim vivunt.

xxv. 2°, ex divisione corporis non potest facile colligi divisibilitas vel indivisibilitas animæ; quia in capite serpentis est anima divisibilis, abscissum tamen non vivit; imò nullus dubitat, quin in toto, anima sit divisibilis; vermis tamen intercisus in longum, secundum suas partes non vivit; & idem est de nonnullis plantis, quæ (teste Aristotele de juventute & senectute cap. 1.) intercisæ in partibus non vivunt. horum ratio est; non quia anima est indivisibilis, sed quia in nonnullis partibus corporis plus, in aliis minus, à cooperatione & dispositionibus cæterarum pendet: Et hoc modo intelliges Aristotelem, cum dicit ibidem, *Animas perfectorum animalium esse magis una, magis simplices, & magis indivisibiles quàm imperfectorum.*

xxvi. Contra 2°, falsum est, quòd perfecta animalia divisa in partibus divisim non vivant; quia ex historiis, quas D. Fromondus de animalib. 1. cap. 4. refert, constat capras excordes, sive extracto corde, balasse, aquilas & columbas detruncato capite vitalasse.

xxvii. Probatur 2°, omnis anima perfectorum brutorum (utpote materialis & corruptibilis) educitur & pendet à materia, ergo est divisibilis, sicut ipsa. Probatur consequentia; quia ita pendet à materia ut tota è tota, & pars è parte materiæ educatur; alioqui enim, si tota ex qualibet parte materiæ educeretur, à qualibet parte penderet, ac proinde abscissà minimà parte materiæ, tota desineret, quod absolute est negandum, ergo, &c.

xxviii. Responderi posset in primo produci, animam perfectorum brutorum pendere quidem totam à qualibet parte materiæ primigenæ, sed in

conservari, non nisi ab aliquibus partibus præcipuis secundum certam quantitatem. Verum

xxix. Contra: non est sufficiens fundamentum id asserendi; nam sicut cæteræ formæ & animæ, quæ in conservari pendet à materia, pendet & in primo produci; & quæ in conservari non pendet à materia, ut anima rationalis, nec pendet in 1° produci: ita è contra animæ perfectorum brutorum, quæ in primo produci pendet tota à tota materia, & tota à qualibet parte materiæ primigenæ; penderet in conservari tota à tota materia, & tota à qualibet parte materiæ primigenæ; ac proinde quælibet anima, abscissà minimà parte materiæ primigenæ, tota desineret, quod est contra experientiam; deinde id ipsum est quod quærimus, an scilicet animæ perfectorum brutorum sint talis naturæ & dependentiæ à materia; quod non probas: quòd autem aliqui dicant istas animas, quia mediæ sunt inter rationales animas & animas imperfectorum brutorum, esse talis naturæ; non est probabile: quia medietas illa sufficienter salvatur in perfectiori modo sentiendi, perfectiori differentia ipsius bruti à cæteris, &c. Denique similiter dicam animam serpentis non esse divisibilem in corpore serpentis; sed indivisibilem, pendere totam in produci à toto corpore primigeno & totam à qualibet parte, ita tamen ut in conservari ab illo non pendeat, quod non admittunt.

xxx. Confirmatur: si animæ perfectorum brutorum sint indivisibiles, potius animæ serpentum, quàm murium; apum, quàm talparum, erunt indivisibiles: atqui hæ sunt integraliter divisibiles, ergo à fortiori murium, talparum, asinorum, &c. Minor admittitur ab adversariis; Consequentia est legitima; Major patet à fortiori.

xxxi. Obicies 1°, experimur in animalibus perfectis, quòd si una pars pungatur, statim omnes aliæ partes moveantur, & quòd si per imaginationem, aliquid sibi nocivum apprehendant, statim reliquæ partes corporis se moveant ad illud fugiendū: Sed id fit, quia in toto corpore est eadē anima; ergo, &c.

xxxii. Respondeo 1°, retorquendo argumentum in animalibus imperfectis; tritici enim vermes se contrahunt & totaliter movent, & si unica pars cujlibet ex imperfectis sentiat objectum sibi nocivum, statim movetur ut illud fugiat.

xxxiii. Respondeo 2°, distinguendo minorem: sed id fit, quia in toto corpore est eadem anima continuata & divisibilis, concedo: simplex & indivisibilis, nego: sola enim connectio dat sympatiam illam, ut unā se movente ad fugiendum objectum inconveniens, moveatur & alia: fortè enim ut profundè Fromondus loco supra citato perfectiorum animalium perfectiores partes ab unico principio motum & sensum recipiunt, à quo si separentur, statim vitales operationes & vitam amittunt: propter quod Aristoteles libro de juventute cap. 2. ait, *Perfectiora animalia maxime esse una, magis simplicia & indivisibilia, quàm imperfectiora, sive quàm annulosa & insecta, quomodo fortè etiam exponi debet D. Thomas ubi videtur nobis contrarius.*

xxxiv. Obicies 2°, Aristoteles 7. de Generatione cap. 5. docet vivens, quod accrescit, manere idem secundum formam, non secundum materiam; ergo, &c.

xxxv. Respondeo Aristotelem ibi loqui de omnivivente generaliter; non agnoscunt autem adversarii omne vivens in accretione manere idem secundum formam; unde per formam intelligere non potest animam, sed figuram & speciem exter-

nam, quæ in omni accretione manet.

D V B I V M V.

An Partes integrales animæ vegetativæ sint heterogeneæ?

ANte Resolutionem
xxxvi. Sensus dubii est, an partes animæ informantes materiæ partes instructas accidentibus diversæ speciei, ut v. g. ossa, carnem, oculos &c. sint diversæ rationis, sic nempe ut pars animæ, quæ de facto oculum informat, æquè connaturaliter potuisset aurem informare, quæ cor, pedem, & sic de aliis, ita ut illa, quæ oculum informat sit quodammodo oculus, quæ pedem, pes quodammodo, &c. Dubium de anima rationali non procedit ut patet, quia partes integrales non habet; sed de vegetativa tantum & vegetativa ac sensitiva simul; extendi tamen ad unionem animæ rationalis potest, ut confideranti patebit. Hoc autem præmissis, sit

R E S O L U T I O.

xxxvii. **D**ico contra Suarem, Rubium, Pereiram, Murciam, Hurtadum (qui decipitur quando dicit suam sententiam esse apud recentiores communem) Comptonum (qui dicit hanc sententiam semper sibi visam probabiliorē.) Animæ vegetativæ tantum, & vegetativæ ac sensitivæ simul, sunt virtualiter tantum heterogeneæ; ita Gregorius in 2um dist. 26. & 27. Cajet. lib. 2. de Anima q. 1. Capreolus in 2um dist. 15. Bannez, Soncinas, Conimb. Atriaga, Oviedus, & nuperrimè Fromondus lib. 1. de Anima cap. 5. art. 10. ubi sic habet: *Sententia hæc est veterum Thomistarum, Scotistarum, Nominalium, & plurimorum recentiorum, eorum præsertim, qui in intentione qualitatum gradus Hurtadi & Suarezii heterogeneos rejiciunt.*

xxxviii. Probatur, anima constans partibus homogeneis apta est informare partes materiæ instructas diversæ speciei accidentibus; sed non est ratio dicendi, quod partes integrales animæ vegetativæ, sint heterogeneæ; nisi quia informant partes materiæ instructas diversæ speciei accidentibus, ergo, &c. Probatur major 1°. idem specie subjectum secundum omnes suas partes integrales aptum est informari diversis specie accidentibus, ut eadem anima quinque sensibus & eorum actibus, intelligentione, volitione, &c. & eadem specie anima secundum omnes suas partes integrales apta est informare diversas partes materiæ instructas diversæ speciei accidentibus. Probatur major 2°. Anima arboris existens in trunco, ramis, frondibus, fructibus constat partibus homogeneis; Sed hæc sunt partes materiæ instructæ diversis accidentibus, ergo, &c. Probatur assumptum; Quia alioqui anima trunci & ramorum deberet producere animas diversæ speciei in frondibus & fructibus; si verò posset producere animas diversæ speciei aptas informare partes materiæ instructas diversæ speciei accidentibus, non est cur per se illas partes materiæ informare non possit; quia non est major perfectio in informando has partes materiæ, quàm sit in producendo illas animas.

xxxix. Confirmatur, Diversitas organizationis & accidentium in diversis partibus corporis, nequidem exigit plures partes animæ formaliter, sed virtualiter tantum, ut patet in corpore humano, respectu animæ rationalis; Ergo multò minùs exigit plures partes animæ formaliter heterogeneas, sed tantum virtualiter.

xl. Respondet P. Comptonus de anima Disp. 4. Dub. 1. Saltem in homine esse unionem constantem partibus heterogeneis. 2° peculiarem esse rationem de anima rationali; Cum enim constet (inquit) eam esse indivisibilem, & debeat in variis partibus exercere varias functiones, debet etiam in variis partibus habere diversas dispositiones ad eas functiones aptas. Deinde anima rationalis & omnis forma indivisibilis petit determinatè habere has omnes dispositiones, licet non in eadem parte, & consequenter omnes illæ dispositiones disponunt ad illam formam determinatè: at si partes distinguantur, & sint homogeneæ, nulla habet dispositiones adequatas, quas postulat. Si enim singulæ partes postulant omnes dispositiones, & nulla habeat omnes, nulla habet dispositiones quas postulat. Sed

xli. Contra 1um est, eadem anima secundum te potest terminare unionem tot partibus heterogeneam, quidni & alia tot dispositiones heterogeneas informare poterit? Deinde materia prima potest illas dispositiones diversissimas secundum partes homogeneas ut subjectum terminare, quidni & Anima secundum partes homogeneas poterit illas ut actus terminare: materia enim non magis est indivisibilis, quàm anima materialis, ut patet.

xlii. Contra 2um etiam est, quod materia prima debeat exercere varias per diversas sui partes formarum & dispositionum receptiones haud secus quàm anima rationalis varias in diversis materiæ partibus functiones; illa tamen non ideo est indivisibilis aut heterogenea, vel ipsis adversariis factentibus. Deinde Responsio ista aperte facit contra suum auctorem; si enim una anima indivisibilis possit in diversis materiæ partibus diversas habere dispositiones, aptas ad varias functiones suas, quidni & anima in plures partes divisibilis?

xliii. Contra tertium denique est, quod anima rationalis, & omnis forma indivisibilis, non petat determinatè habere has omnes dispositiones; licet non introducat in materiam nisi sint, & illi introducendæ proportionatæ sint; ignis enim non comburit sine prævia ad passum approximatione, & tamen approximationem non exigit. Ratio autè est, quia, dum materia disponitur, forma nondum est.

xliv. Obijcies tamen 1°, debet dari ratio, cur lapidis & ignis habeant alia accidentia, mas & femina habeant diversa organa, cur hæc in Ovi partis ova ponat, & mas non; cur vacca lactet & non bos; sed alia ratio dari non potest; quàm quia forma est heterogenea, ergo, &c.

xlv. Respondeo 1°, retorquendo argumentum in materiam primam, debet dari ratio cur materia lapidis & materia ignis recipiant alia accidentia, &c.

xlvi. Respondeo 2°, negando minorem; ratio enim est, quod causa illorum conformatrix & productiva sit in efficiendo virtualiter heterogenea, sive productiva effectuum diversæ rationis, quod clarè patet in viro & femina; hæc enim habet ubera & alia organa, quæ vir non habet, id tamen in ipsis refundi non potest in formam formaliter heterogeneam sed in causam conformatricem refundi debet.

xlvii. Instabis ex P. Poncio hic, intelligibile non est, quomodo forma ejusdem rationis possit ex se naturaliter principiare, in subjecto ejusdem rationis, accidentia diversæ rationis, ergo, &c.

xlviii. Respondeo 1°, retorquendo argumentum, per illius conversionem: intelligibile non est, quomodo materia ejusdem rationis possit ex se naturaliter subiectare, ad formam ejusdem rationis, accidentia

accidentia diversæ rationis, quod tamen in homine, velit, nolit, admittere debet.

XLIX. Respondeo 2°, negando assumptum; id enim tam facile intelligitur, quàm quòd anima rationalis secum ejusdem rationis in seipsa producat diversæ rationis accidentia, & idem ferè ipse admittit in forma corporeitatis.

L. Urgebis ex eodem: si forma substantialis, oculi, carnis, ossis, &c. sit unius & ejusdem speciei; formæ ignis & lapidis erunt etiam ejusdem speciei; nam quòd spectent ad idem, vel diversum suppositum, nihil prorsus ad rem, quia diversitas suppositorum, non facit diversitatem specificam; Ergo, &c.

XLI. Responderet aliquis 1°, illud argumentum nimium probare, videlicet, animam rationalem non posse esse formam unam supra formas partiales oculi, carnis, ossis, &c. Sed hæc solutio non satisfacit, quia dici potest id specialiter formæ spirituali convenire, à qua ad formas ignis & lapidis corporeas nulla potest esse sequela; unde animam spiritualement esse talem formam omnes fatentur; unam verò dari formam materialem, quæ simul sit ignis & lapidis, nullus.

LII. Responderet aliquis 2°, quòd spectent ad diversa supposita, facere, ut non procurent mutuum bonum & mutuas dispositiones, quas procurare debent, si ad idem spectent.

LIII. Sed contra est, quòd sic materiæ diversorum suppositorum ignis & lapidis deberent esse diversæ speciei; quia quòd spectent ad diversa supposita, facit, ut non procurent mutuum bonum, & mutuas dispositiones, quas procurare debent, si ad idem spectent: cur enim minus illæ, quàm formæ? si enim materia dividatur, partes divisæ non minus sunt duæ materiæ, quàm formæ ignis & lapidis, sint duæ formæ totales. Quare aliter

LIV. Respondeo negando sequelam; est enim disparitas, non quidem in eo, quòd illæ formæ sint diversorum suppositorum; sed in eo, quòd forma ignis sit informativa materiæ istis, & non aliis accidentibus instructæ, & sic de forma lapidis; forma verò oculi informativa materiæ istis & simul aliis accidentibus ut carnis, ossis, &c. instructæ, ad quod tantum requiritur ut una forma sit perfectior aliâ, eo sensu quo adversarii fateri coguntur rationalem esse perfectiorem suâ animâ materiali constante partibus heterogeneis: si enim per experientiam vel aliter probare possent dari formam unam, quæ informare possit materiam ignis, lapidis, &c. à seipsa localiter divisam, eodem modo crederem utriusque formam esse homogeneâ, nec ullus id negare posset; unde item diversitas suppositorum planè impertinens est ad diversitatem specificam formarum.

LV. Super-urgebis: si partes animæ informantes carnem, oculum & ossa, sint ejusdem speciei, non erit ratio cur potius hæc pars educatur ex oculo, quàm quælibet alia, aut quàm ex carne; sed hoc est absurdum, ergo, &c.

LVI. Respondent omnes ferè uno ore, hic ad Deum necessariò recurrendum, & petunt cur inter duas partes homogenei luminis v. g. hæc potius pars, quàm alia ex hac parte materiæ educatur? item, quòd idem est, cur ex duabus partibus homogeneis animæ duos oculos informantibus, una dextrum, alia sinistrum informet? numquid pro hac determinatione ad Deum recurrendum est? Sed

LVII. Contra, jam sæpius dixi, id non esse Philosophicum, meq; potius oppositum amplexurum,

quàm in purè naturalibus, ubi res aliter explicari potest, ad Deum recurrerem: Vnde ab illis peto, cur inter lumen & calorem v. g. lumen potius, quàm calor ex hac parte materiæ educatur?

LVIII. Respondebunt, quia agens luminosum adit, & non calidum. Proportionaliter sibi respondeant, inter duas partes luminis homogenei hanc potius partem, quàm aliam, ex hac parte materiæ educi, quia agens luminosum ex se determinatum est ad hanc partem potius quàm ad aliam ex hac parte materiæ sibi magis quàm alia applicatæ educendam. Vnde ad secundum

LIX. Iterum peto cur hæc anima, Leonis v. g. potius, quàm alia, hoc corpus organicum informet?

IX. Respondere debent (dato quòd Deus non determinet ad individuum, quod lib. 2. Phys. Disp. 7. probavimus) agens creatum esse ex se determinatum ad illam in his circumstantiis, & non ad aliam, producendam. Proportionaliter sibi respondeant; quia agens creatum est ex se determinatum ad producendum in his circumstantiis ex duabus partibus homogeneis animæ duos oculos informantibus, unam in dextro, aliam in sinistro: illæ enim ex se determinationes sese mutuò necessariò sequuntur; quia, vel illæ duæ partes simul producantur, vel successivè? si simul, agens illud determinatum est illam producere cum tali situ, sicuti determinatum est illas producere extensas, sive cum extensione locali, ut patet: si successivè, ex se determinatum est ad producendam hanc vel has prius quàm illas. Quare aliter

LXI. Respondeo id provenire ex determinatione ipsius producentis formam: cum enim ex dictis in Physica creatura determinet ad individuum & seipsa determinata sit ad certam seriem effectuum tali vel tali ordine producendorum, consequenter etiam determinata erit, ut ex illa parte subjecti, hanc potius partem formæ educat, quàm aliam.

LXII. Adde, quòd hoc argumentum æquè præmat adversarios nostros, qui ideo heterogeneitatem admittunt. Quia inter partes heterogeneas multæ sunt homogeneæ, de quibus queritur, cur potius hæc, quàm illa de hac parte subjecti educatur.

LXIII. Objicies 2°, si in materiam oculi introducatur dispositiones carnis, & fiat caro, numquid poterit oculus se reducere ad pristinum statum; sed hoc fit, quia pars animæ heterogenea perit: ergo, &c.

LXIV. Resp. negando minorem; quia, ut patet, in oculo hominis, nulla perit pars heterogenea animæ; id igitur fit, quia perierunt dispositiones aliquæ à sola virtute in utero vi conformatrice producibiles.

LXV. Objicies 3°, Oculi bovis & Leonis differunt specie per diversas specie animas: ergo oculus & cor bovis specie quoque different per diversas specie animas. Probatur consequentia, quia oculus bovis, & Leonis temperie, & cæteris accidentibus naturalibus similiores sunt, quàm oculus & cor ejusdem bovis: ergo, &c.

LXVI. Respondeo distinguendo assumptum, oculus bovis, & oculus Leonis, quæ oculus specie differunt, nego assumptum: quæ oculus animatus substantialiter specie differunt, concedo assumptum. Ergo oculus & cor bovis, quæ oculus & cor animationis specie differunt, nego consequentiam: hujus Rationem dat D. Fromondus de Animalib. 1. cap. 5°. quia oculus bovis & cor bovis harmonicà quadam proportionem quâ sub eadem anima devinciuntur & colligantur, magis inter se concordant quàm oculi

oculi bovis & leonis. Sed

LXVII. Contra est, quod oculus Petri & cor Pauli, sive oculus bovis A. & cor bovis B. sint ejusdem speciei cum oculo & corde ejusdem Petri, sive cum oculo & corde ejusdem bovis; harmonicam tamen istam proportionem non dicunt, quia sub eodem colliguntur. Deinde oculus bovis & cor leonis magis differunt, quam oculus bovis & oculus leonis; sed hi specie differunt, ergo & a fortiori isti.

LXVIII. Respondebit negando consequentiam, quia propter harmonicam proportionem ad ejusdem speciei formam, magis concordant inter se: sed revera hinc gravia sequuntur absurda, ut animam rationalem & corpus propter harmonicam proportionem ad idem totum, minus inter se distingui, quam duas animas bovis: item oculum, cor, & ventrem Petri, minus inter se distingui, quam quatuor

oculos Petri & Pauli inter se; quia in istis est harmonica proportio ad Petrum, in his non. Quae sunt valde absurda. Neque pro ipso facit S. Thomas de Spiritu creat. q. 1. art. 4. Caro mea cum carne tua magis convenit secundum rationem speciei, quam caro mea cum osse meo; sed secundum analogiam ad totum, est e converso; nam caro mea & os meum possunt ordinari ad unum totum constituendum, non autem caro mea & caro tua; Quia ratione hujus analogiae non mutat S. Thomas distinctionem specificam, uti D. Fromondus mutare debet per suam harmonicam proportionem, ut argumento satisfaciat.

LXIX. Ratio igitur alia est, quod cor & oculi ejusdem bovis eadem animam informativam cordis & oculi informantur, non ita oculi bovis & leonis; quia non datur anima una informativa oculorum bovis & leonis, ut suppono, & fatentur omnes,

DISPUTATIO QUINTA

De Anima Sensitiva.

I. **D**E Anima Sensitiva, ejusdem potentiis, & operationibus, pro exigentia vix tractari potest: nihil enim mirabilius fabrica organorum & varietate operationum animae sensitivae, nihilque scire homini delectabilius & utilius. Quia tamen pleraque ad Medicos spectant, ne videamur ultra metā saltare, illa hic tantum discutiemus, quae sunt magis Physica. Quare, sit

D V B I V M I.

Quid Anima Sensitiva, & an in brutis quibusdam sit rationalis?

II. **D** Ari animam sensitivam omnes fatentur, & experientia docet; an autem in nonnullis brutis anima sensitiva sit rationalis, dubium est, quod hic movetur. Sed ante illius Resolutionem

III. Suppono 1°, rationale sive potius ratiocinari, esse movere se propter rationem medii & finis inter duo extrema apprehensam, ab uno ad aliud per consequentiam intermediam progrediendo, sic nempe ut ratiocinans cognoscat bonitatem consequentiae, & sciat quare actionem suam exerceat.

IV. Suppono 2°, de fide esse bruta animantia non cognoscere honestum ut honestum, sive quatenus conforme est regulis à Legislatore libero praescriptis; illud enim omnino convincit Psal. 31. Noli fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus; id est, cognitio honesti ut honesti, alioqui, cum cognitio ista ordinetur ad electionem, haec consequenter brutis concedi deberet, uti & paradus, vel infernus, quae sunt haeretica.

V. Suppono 3°, motum per ratiocinationem prout opponitur motui per naturae instinctum, debere esse actum liberum prout opponitur necessario; quia uti omne necessarium ut opponitur libero, est instigante natura, ita & per naturae instigationem sive instinctum: unde cum dicitur bruta non moveri per ratiocinationem, sed instigari sive moveri per naturae instinctum, in rigore idem est, ac si diceretur bruta non ratiocinari ad electionem, sed ad actus necessarios; juxta illud D. Thomae 1.2. q. 6. art. 2. in corpore. Perfectam igitur cognitionem finis sequitur voluntarium secundum rationem perfectam, prout scilicet apprehensio finis, aliquis potest deliberans de fine, & de his, quae sunt ad finem, moveri in finem, vel non moveri. Imperfectam autem cognitionem finis sequitur

voluntarium secundum rationem imperfectam. Prout scilicet apprehendens finem non deliberat, sed subito movetur in ipsum. Unde soli rationali naturae competit voluntarium secundum rationem perfectam; sed secundum rationem imperfectam competit etiam brutis.

VI. Suppono 4°, ratiocinari ut opponitur instigari, stare pro ratiocinari libere; nam ratiocinari necessario prout opponitur ratiocinari libere est quoddam instigari; quia, ut patet, illud est ex natura instigante & actus naturae, &c. prout opponitur voluntati, sive principio libero. His suppositis, sit

R E S O L U T I O I.

VII. **D** Ico 1°, anima sensitiva est principium sensationum, tam externarum, ut visionis, auditionis, &c. quam internarum, ut imaginationis, timoris, &c. Haec Resolutio per se patet.

R E S O L U T I O II.

VIII. **D** Ico 2°, in nullis brutis est anima sensitiva libere rationalis, sive potius nulla bruta libere ratiocinantur. Est de fide, & extra omnem controversiam.

R E S O L U T I O III.

IX. **D** Ico 3°, in nullis brutis est anima sensitiva rationalis simpliciter, sive potius, nulla bruta sunt simpliciter rationalia.

X. Probatur ex Psal. 31. supra citato, Noli fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus; igitur nec potentia ratiocinativa simpliciter: 2. Pet. 2. irrationalia pecora, &c.

XI. Confirmatur: quia per rationale simpliciter omnes intelligunt rationale, ut homo, Angelus, Deus, &c. Haereticum autem est facere bruta ut sic rationalia, imò, ut ait Chrysostomus hom. 4. in Acta: Per Philosophos enim hoc semper egit Diabolus, ut ostenderet nostrum genus nihil à brutis differre, quando nonnulli in opinionem tam absurdam venerunt, ut animalia rationis expertia, dixerint rationalia esse, & animas nostras in musas, canes, & animalia bruta transmutare. Ergo, &c.

R E S O L U T I O IV.

XII. **D** Ico 4°, in variis brutis est anima sensitiva, sive potius multa bruta necessario, ex instinctu naturae & secundum quid ratiocinantur: ita Avicenna lib. 6. natural. p. 4. cap. 2°. Gabriel in 1um. dist. 3. Niphus in Metaph. l. 1. Disp. 7. Iavellus q. 8. Conimb. 3. de Anima. Arriaga Phyl. Disp. 8. l. 7. ex aliis Plutarchus,

tarchus, Valla, Bodinus, Campanella apud D. Fromondum de Anima lib. 3. c. 10. art. 3. idque mihi omnino certum, nisi disputetur de nomine.

xiii. Probatur, quia id infinitæ experientiæ convincent.

xiv. 1^a. Elephantis composito gradu saltare & choreas ducere docti, apud Suet. cap. 6. Galbæ. De quo tamen plura apud Iul. Lipsium Epistolâ 50. Cent. 1. Miscel. quæ ibi ita miratur, ut ratione se omnino carere, fateatur, si prorsus illi.

xv. 2^a. Canis, qui in vas angusti oris, oleo semiplenum, lapidem misit ut oleum sursum extumeret, sic ut illud linguâ attingere, & allambere posset: Apud Plutarchum lib. de prudentia animalium.

xvi. 3^a. Vulpis aurem glaciei admoventis, antequam concretos gelu fluviis transeat, sic ut defluentis aquæ sonum audiens, redeat; non audiens, transeat: apud eundem Plutarchum ibidem.

xvii. De similibus sunt etiam experientiæ familiarissimæ: hæc fusiùs deducta habes apud D. Fromondum de Anima lib. 3. c. 1.

xviii. Atqui omnia ista significant bruta illa movere se propter rationem mediæ & finis inter duo extrema apprehensam, ab uno ad aliud propter consequentiam intermediam progrediendo, &c. Ergo, &c.

xix. Confirm. 1°. Scriptura Prov. 6. Vade ad formicam & piger & considera vias ejus (idque merito extenditur ad apes: nam apes ait Campanella l. 2. de sensu c. 23. Habent regem, obedientiam, excubias, fabros, servos, magistros operum, &c. Et tantâ arte cellas fabricant, ut nostras superent & discere sapientiam. Formicarum enim & apum viæ & sapientia sine ratiocinatione secundum quid & necessaria ex instinctu naturæ, non videntur esse posse. Ergo, &c.

xx. Confirmatur 2°, ex D. Thoma i. p. q. 78. art. 4. ad 2um. Oportet ad sensum communem (qui est in brutis) pertinere discretionis iudicium; Atqui iudicium discretionis est quedam ratiocinatio, v. g. Illud est tale, sed hoc non est tale; ergo hoc non est illud. Vnde ad 5um. postquam in conclusione dixerat principium memorandi esse in animalibus brutis, ait: Dicendum quod illam eminentiam (puta utendi quodam syllogismo ad inquirendum) habet memorativa in homine. Neque D. Thomas videtur à brutis aliud ratiocinari excludere, quam in ordine ad electionem, five ad actus liberos, ut patet ex loco supposito tertio citato.

xxi. Obijcies ex D. Fromondo de Anima l. 3. c. 10. a. 2. Videte enim paulisper nobiscum mores bestiarum, omnes ejusdem speciei, ut ad finem aliquem perveniant, uno eodemque medio & modo uti consueverunt. Aviculas accipimus in exemplum. Univerſa unius speciei hirundines ad generationem & educationem pullorum, nidos ex luto eadem formâ construunt, & ex tectis aut fenestris domorum in propatulo suspendunt. Omnes passeris latebras præferunt, & in abdito tectorum, aut cavis arborum, plumas tantum & stramenta in nidos concimant. Omnes philomelæ & musco arborum, & fetis animalium, circumjectis arborum solis, in ipsa superficie terre inter dumos vidulantur. Omnes acanthides laneos lares hirtæ arboris ramo intexunt. Omnes linariæ lanam etiam in materiam rapiunt, sed in ruborum, aut dumorum opacitate nidos abscondunt. Omnes verò galguli eos instar corbium, & ramo arboris suspendunt. Omnes turdi & merule fundo oblinito muscum circumadificant. Omnes picæ spinis circumsepunt, & aliæ aves, quas longo ordine recensere possem, & in puericia callidis aucupis adnotari, omnes ejusdem generis unicam architectandi artem norunt. Vnde autem

tanta paritas, & uniformitas? sine dubio, quia rationem mediæ & finis non cognoscunt; neque inter varias adificiorum formulas hanc vel istam in ideam futuri operis assumere, & materiam illi fini idoneam eligere possunt. Vnde falsum omnino est, quod à fine ad media aut ratiocinando, aut appetendo progrediantur. Alias enim cum innumere sint nidorum formæ, ad pariendum & fovendum ora perinde idoneæ, quedam hirundinum ejusdem speciei (nam domestica ille nigra bifida caudâ, & ripariæ à parietariis & vulgaribus specie dissidem) aliam interdum formam & materiam operi suo seligerent; ut inter homines, Belgas, Germanos, Italos, Hispanos, Francos, aliter aliterque architectantes cernimus. Quia igitur bruta animantes nullam artem architectonicam, defectu rationis & ratiocinationis discere possunt, Natura, id est Deus, unam artem, quam omnes ejusdem speciei sequantur, eis impressit.

xxii. Respondeo negando consequentiam: quia ista omnia solum convincunt bruta ista animalia necessariò & secundum quid tantum ratiocinari, non liberè & simpliciter; five non ratiocinari ex liberatione & in ordine ad electionem, sed ad raptum unius partis. Cur obsecro, sicut dari potest cogitatio necessaria mediæ & finis, non posset dari collatio necessaria inter medium & finem? talis enim omnino datur virtualiter in Deo & Angelis, cum hoc tamen inter plurima discrimine, quod in illis sit in ordine ad electionem, non ita in brutis, ut diximus supra.

xxiii. Instabis ex S. Augustino lib. de Quantitate Animæ cap. 28. ubi dicit, Feras non habere sapientiam, totamque illam velut imaginem scientiæ, quam miramur, vim esse sentiendi. Ergo, &c.

xxiv. Resp. S. Augustinum per sapientiam, ibi opus rationis prout opponitur operi corporis, intelligere juxta hoc quod subdit cap. 29. sequenti, vellem ut diceret non continud esse scientiam sive sapientiam; si quod non lateret; sed si per rationem non lateret, cum autem per corpus non lateret sensum vocari, &c. id est, quod ante latens per discursum non latens dicitur, si discursus sit opus potentiæ spiritualis, sapientia est & scientia; si verò opus potentiæ corporalis, vis sentiendi dici debet, non sapientia, quia hæc simpliciter pro discursu opere potentiæ spiritualis stat, quæ omnia ultro fatemur, nec volumus bruta esse rationalia simpliciter, sed cum addito ex solo instinctu naturæ & secundum quid.

xxv. Obijcies 2°, ex D. Fromondo loco supra citato art. 3. Si ex ordinata actionum serie, quæ bruta procedunt, liceret cognitionem mediæ & finis & ab uno eorum ad alterum, verum discursum & ratiocinationem colligere; profectò in arboribus quoque & rebus insensibilibus, ratio & ratiocinatio inesset. Illa enim alimenti per radices telluri infixas attactio, concoctio, & dispensatio per universum arboris corpus, cum admirabili omnium partium proportionem; foliorum & florum extrusio, fructuum educatio, & tota illa animæ vegetativæ in nutritione sui corporis Oeconomia, non minùs ingenii & admirationis habet, quàm omnium vulpium, fimiariarum, canum ambagiosæ imaginationes & astutia.

xxvi. Deinde, quid virtute conformatrice ingeniosius? non existimo in Divino illo coelestium sphaerarum & astrorum horologio, plus ingenii & admirationis esse, quàm in organica ista unius animalis, aut plantæ conformatione, à virtute seminis inanimâ, aut certè ab animâ quidem, sed operationem suam non intelligente. Ita ille.

xxvii. Respondeo negando sequelam, & ratio est, quod in brutis experiamur discursus & ratiocinationes aliquo usque similes discursui & ratiocinationi hominum; quæ in plantis non magis experimur, quàm in igne & similibus, quæ ab omnibus non habentur rationalia: deinde ratiocinari supponit principium cognoscitivum, quod omnes plantis negant, & brutis concedunt: imò S. Thomas 1. p. q. 78. art. 4.º dicit, *Avic colligit paleam, non quia delectat sensum; sed quia utilis est ad nidificandum.* Et loco supra citato: *Et ideo in homine non sunt aliæ vires utendi quodam Syllogismo ad inquirendum, sed eadem, perfectiores, quam sint in aliis animalibus.*

DVBIVM II.

Quot potentia Animæ sensitivæ, & quæ sint?

RESOLUTIO I.

xxviii. Dico 1.º, potentia animæ sensitivæ generaliter numerantur tres, scilicet cogitativa aut cognoscitiva, & est illa, quæ objectum percipitur ab animali: 2.º appetitiva, & est illa per quam animal objectum appetit ut bonum, vel averatur ut malum; 3.º locomotiva, & est illa, quæ animal se localiter movet, vel ut quod appetit, obtineat, vel, ut, quod averatur, fugiat; ad loco-motivam refertur fatus, seu potentia fandi.

RESOLUTIO II.

xxix. Dico 2.º, potentia sensitiva, sive sensus, numeratur communiter duplex, scilicet internus & externus; externus est cujus operationes immediatè pendent ab organo & objecto externis, sive extra animal apparentibus; internus è contra, cujus operationes immediatè tantum ab organo intra animal latitante pendent, cum sola dependentia mediata ab organo & objecto externis; propter quod fit, quod sensus internus plerumque ab objecto absente moveatur, non item externus.

RESOLUTIO III.

xxx. Dico 3.º, sensus externus numeratur quintuplex, scilicet visus, auditus, tactus, gustus, odoratus, de quibus infra fusius.

Dices sitis & fames, dolor & voluptas, gravitas & levitas, sunt objecta sensus externi, nullius tamè ex illis, ergo sensus numerari debet plusquàm quintuplex.

xxxi. Respondeo sitim & famem, pro contractione ventriculi, esse objecta tactus; pro dolore verò inde orto, esse objecta potentia appetitiva; sicut & voluptatem formaliter pro actu formali appetitus sumptam; secus pro objecto talis actus; sic enim ad illum sensum externum spectant, ad quem spectat illud objectum; gravitas denique & levitas secundum se, non sunt objecta alicujus sensus, sed ratione majoris vel minoris compressionis ipsius corporis, quomodo spectant ad tactum.

RESOLUTIO IV.

xxxii. Dico 4.º, sensus internus à variis etiam, apud Rubium, numeratur quintuplex, scilicet sensus communis, memoria æstimatoria, imaginativa & phantasia; per sensum communem percipiuntur omnia objecta sensuum externorum; per memoriam actuantur species objecti externi aliquando percepti in sensu interno existentes; per imaginativam formantur ex diversis speciebus rerum aliquando sensu perceptarum, imperceptarum imagines: per æstimatoriam percipitur ratio convenientiæ vel inconvenientiæ, quæ sub sen-

sus externum non cadit; sic enim movetur canis ad comedendum movente æstimatoria, quod conveniat cani manducare; phantasia verò melius cum imaginativa confunditur, quàm distinguatur, sic ut cum D. Thoma 1. p. q. 78. art. 4.º quatuor tantum sensus internos agnoscamus, videlicet *sensum communem, imaginativam sive phantasticam, æstimatoriam & memorativam.* Hic tamen advertere debes omnes illas potentias esse eandem animæ entitatem, quatenus talis vel talis actus elicitivam, ac proinde dicimus cum S. Augustino de libero Arbitrio lib. 2. cap. 3. unicum esse sensum internum ad quem (inquit) *ab istis quinque notissimis sensibus omnia referuntur, qui omnibus communiter præsidet, præcellens sensibus corporis, &c.*

DVBIVM III.

Quæ, & quibus animalibus potentia assignata convenient?

RESOLUTIO.

xxxiii. Dico hoc dubium non esse nostri fori, ut tamen tantillum curiosis satisfaciam, valde probabile puto omne animal habere sensus aliquos internos & externos, nam quodlibet animal, si pungatur, læsionem percipit, in quo est tactus, & ut læsionem evitet, se contrahit, in quo est potentia æstimatoria; imò vel in limace, tactum, æstimatoriam, & memoriam notamus; tactum imprimis & æstimatoriam, quia læsus cornua contrahit ut læsionem vitet, deinde aliquandiu illa intus continet, in quo est memoria præteritæ læsionis: de gustu verò videtur probabilius, quia omnia quærunt alimentum tibi conveniens; sed quid de piscibus? an auditum & odoratum habeant, de visu vix ullus dubitat, qui cum Aristotele de Historia animalium l. 4.º c. 8. in talpis subtilem visum agnoscit: de auditu aliquid colligere est ex piscatorum silentio & furtivo gradu, quo ad pisces accedunt: de odoratu videtur certius, cum nonnulli ut lupi pisces aquam fetidam averfentur, anguillæ verò appetant. Sed Quæres an homo sensibus præstet cæteris animalibus?

Respondeo negando juxta hos versus:

*Nos aper auditu, linx visu, simia gustu,
Vultur odoratu, præcedit aranea tactu.*

Sensus tamen hominis utpote nobiliorem formam sequentes, & in entitate saltem inadæquatè spirituales, sunt aliis nobiliores.

DVBIVM IV.

An sensus sint potentia activæ & passivæ?

RESOLUTIO.

xxxiv. Dico, sive sensus sumatur pro eo, quod præcisè dicit ex parte animæ, sive præcisè pro eo, quod dicit ex parte corporis seu organi est partialiter activus & partialiter passivus ipsius sensationis.

xxxv. Probatur, quia sensus, tam ex parte animæ, etiam rationalis, quàm ex parte organi, est sufficienter proportionatus ad partialiter agendum & partialiter patiendum ipsam sensationem; ergo, &c.

xxxvi. Probatur antecedens pro 1.ª parte (pro secundâ enim satis inter omnes cõvenit) quia anima, etiam rationalis, est sufficienter proportionata ad producendam sensationem, quidni & ad illam partialiter

tialiter recipiendam? nam plus perfectionis requiritur ad agendum, quam ad patiendum, ut patet ex materia 1a, ergo, &c.

xxvii. Obijcies 1°, ex P. Oviedo: anima rationalis non potest esse adæquatum subjectum ullius formæ materialis, ac per consequens, nec sensationis, ergo nec inadæquatum seu parziale: Probatur consequentia; quia ideo non potest esse adæquatum; quia inter rem spirituales & materialem est improprio; sed eadem improprio remanet respectu subjecti adæquati; ergo, &c.

xxviii. Respondeo 1°, retorquendo argumentum in accidens & phantasma; accidens non potest esse adæquatum principium substantiæ, phantasma principium adæquatum speciei intellectualis spiritualis; quia inter accidens & substantiam, inter phantasma materiale & speciem spirituales est improprio; sed eadem improprio remanet respectu principii inadæquati, ergo, &c. consequentia hæc est contra ipsummet Oviedum Physicæ controversia 9. puncto 4. pro accidente: Pro phantasmate verò de Anima controversia 1. puncto 5. ubi dicit illa posse esse principia inadæquata, non obstante suâ improprio; ergo & hic idem in principio passivo, non obstante suâ improprio, admittere debet. Vnde

xxix. Respondeo 2°, concessio antecedente negando consequentiam ad ejus probationem distinguo; ideo non potest esse adæquatum, quia inter rem spirituales & materialem est improprio subjecti adæquati ad formam, concedo, subjecti inadæquati, nego: sicut enim inter causam & effectum potest esse improprio causæ adæquatæ & proportio causæ inadæquatæ, ita inter subjectum & formam potest esse improprio subjecti adæquati, & proportio subjecti inadæquati.

xl. Obijcies 2°, sensatio non distinguitur à speciebus impressis, vel saltem (si realiter distinguatur) ab illis loco organi producit; ergo, &c.

xli. Respondeo negando antecedens pro 1^a parte, quia quantum experimur, qui dormiunt oculis apertis, ut lepores, vel qui vehementi distractione oculis apertis detinentur, habent species impressas, non tamen visionem, ergo visio ab illis distinguitur, nec ab illis realiter distinctis producit.

D V B I V M V.

Quid sit objectum sensibile & an detur objectum sensibile commune?

R E S O L U T I O I.

xl. Dico 1°, objectum sensibile est illud, quod aliquo sensu percipitur; vel ratione sui, ut color respectu visus, sapor respectu gustus; vel ratione qualitatis superadditæ, ut paries respectu coloris, pomum ratione saporis; vel ex comparatione diversarum sensationum inter se, ut motus respectu sensus interni; de quo statim fusius.

R E S O L U T I O II.

Nte hanc Resolutionem
xlii. Suppono 1°, esse apud omnes certum dari sensibile proprium, id est, objectum, quod ratione sui unicum objectum movere potest ut color visum, sonus auditum, &c. de quo dubiis sequentibus.

xlii. Suppono 2°, per sensibile commune hic intelligi objectum ratione sui, sive secundum se im-

mediate, à duobus saltem, aut pluribus sensibus externis percipibile; non verò objectum sensus communis, quia omnibus certum est illud dari.

xlv. Dixi à duobus saltem aut pluribus sensibus, quia certum est quinque sensibilia communia ab Aristotele enumerata, quæ sunt figura, magnitudo, numerus, motus, quies, non esse ab omnibus sensibus externis percipibilia; nam figura, nec auditu, nec odoratu percipitur; nec quies ab illis, vel ab ullo alio sensu externo, sive sumatur pro negatione motus, sive pro permanentia in esse, prout importat fuisse in eodem loco, quorum alterutro modo sumi debet, percipitur. His suppositis,

xlvi. Dico 2°, non datur sensibile commune ratione sui, sive secundum se immediate, à duobus saltem, aut pluribus sensibus externis percipibile.

xlvii. Probatur, quia, vel illud percipetur per speciem propriam, ut vult Scotus, Egidius, Iandunus, vel per alienam & sensibilibus proprii, sed modificatam à sensibili communi, ita ut ipsum simul etiam repræsentet, ut docent Thomistæ, Bannes, Mursia, Conimb. Suarez, & plures alii, quos reipsa sequuntur Oviedus, Arriaga, Poncius & nuperrimè D. Fromondus de Anima lib. 3. cap. 2°. art. 2°. negantes aliud sensibile commune præter præsentiam objecti, sive ubicationem, & docentes hanc à visu & auditu simul cum objecto, in quo est, percipi: sed neutrum dici potest, ergo, &c. Probatur minor pro 1^a parte; quia non datur species propria sensibilibus communis, ergo, &c. Probatur hoc antecedens 1°, quia alioqui non est cur sicut in vehementi distractione quandoque videtur aliquis color sine figura, quandoque etiam non videretur figura sine colore aliquo, contra experientiam & rationem. 2° sicut videns potest intra colorem ita constitui, ut illius extremitates & figuram non videat, ita posset constitui intra figuram ut illius colorem non videret, hoc iterum est contra experientiam & rationem: cur enim hoc, non verò illud, nisi quia figura non habet speciem propriam, bene autem color? 3° figura non distinguitur realiter à sit, situs verò ab ubi; sed ubi non datur species propria, quia alioqui contra Copernicum non dubitarem, an terra moveretur, aut an idem in eodem loco vertendo se motum esset; an sit idem & non omnino simile in locum prioris suffectum, &c. item navi inclusi non dubitarem de motu aut quiete navis, contra experientiam. 4° esset alia species conservationis rei, (si haberent species:) Sed dubitant Philosophi, an ubi sit distinctum realiter à conservatione rei, an indistinctum, ergo non datur species propria ubi: alioqui de eo non dubitaretur, nisi velis visum habere etiam speciem propriam conservationis, quod nullus huc usque dixit; quia alioqui ad oculum pateret conservationem realiter distingui à causa conservante, & re conservata, quod nullus admiserit.

xlviii. Adde quòd aliqui dubitent an ubi sit realiter distinctum à negatione motus localis, quæ cum admittere non possit species, clarum est, nequidem ubi illas emittere, alioqui illud dubium esset, contra visum quod nemo dixit.

xlix. 5°. Datur species sensibilibus proprii separata à specie sensibilibus communis (ut constat ex statim præmissis) & numquam datur species sensibilibus communis, saltem attendendo ad ubi & numerum, sine specie sensibilibus proprii, ergo verisimilius est hoc habere speciem propriam, & illud non habere: alioqui similiter dicerem conservationem, durationem,

nem, (si distincta) & hæcceitates, etiam habere propriam speciem, quod unanimiter negant adversarii.

L. Adde nullam esse necessitatem admittendi species proprias sensibilis communis, imò esse inutiles, ut constat ex confirmatione secundæ partis.

LI. Probatur minor pro 2ª parte; quia non datur modificatio propriæ speciei sensibilis proprii, ergo, &c. Probatur antecedens 1° ut ante, quia alioqui non esset, cur sicut in vehementi distractione quandoque videtur aliquis sine figura modificante, ita quandoque etiam non videretur figura modificans sine aliquo colore.

LII. Nec dicas modificatum posse separari à modificante, non verò modificans à modificato: Quia, vel est idem specie modificans objectum visus & auditus secundum te; vel non? si sic, est separabile à modificato; quia dum modificat objectum visus v. g. præsentia colorem, non modificat objectum auditus v. g. similis præsentia sonum: si non, ergo non est idem sensibile commune, quia nequidè modificans est cōmune multis sensibus externis.

LIII. Probatur antecedens 2° vel modificans est per se & secundum se separatum à sensibili proprio, vel non? non primum, quia alioqui haberet speciem propriam, quod statim impugnatum est: neque secundum, quia alioqui non aliter esset sensibile, quàm quia inseparabiliter conjunctum cum sensibili proprio, & consequenter, quàm substantia, aut quàm conservatio rei, duratio, &c. ac proinde non esset sensibile commune per se, sed per accidens, ut contendimus.

Huc etiam confer alias probationes allatas pro probatione minoris pro 1^a parte, mutando ly *species* in ly *modificatio*, dum est mentio speciei sensibilis communis.

LIV. Confirmatur 1°, vel *ubi* est ultima determinatio ipsius speciei sensibilis proprii ut per ipsam *ut quo* sentiat, vel non? si non, debet per aliud ad hoc determinari, & hoc aliud per aliud, & sic in infinitum: si sic, tam deberet esse ultima determinatio ipsius speciei sensibilis proprii ut per ipsam *ut quo* sentiat secundum quod dat præsentiam, distantiam, dextrum, sinistrum, sursum, deorsum, &c. quàm secundum quod dicitur esse in loco; quia omnia illa æquè *ubi* identificantur; sed non est ultima determinatio ut per speciem sensibilis proprii sentiat, secundum quod dat præsentiam, distantiam, &c. quia sæpius videmus objectum, & non videmus esse præsens omni corpori, cui præsens est; uti nec esse distans ab omni corpore cui distans est; ergo nullo modo est ultima determinatio ipsius speciei sensibilis proprii, ut per ipsam *ut quo* sentiat.

LV. Confirmatur 2°, illa modificatio est omnino superflua & inutilis, ergo, &c. Probatur antecedens, sine ipsa habetur sensibile proprium ut sensibile proprium (ut omnes fateri debent,) & per illam non habetur sensibile commune ut commune, propter quod à suis auctoribus defenditur. Probatur hæc ultima pars assumpti; quia nec per illam separatam à specie sensibilis proprii habetur sensibile commune, ut statim ostensum est; nec per illam ut conjunctam speciei sensibilis proprii, quia conjuncta cū albedine non potest facere objectum auditus, aut alterius sensus, quàm visus, ut patet, ergo, &c. Hinc

LVI. Patet, quid dicendum sit de aliis sensibilibus communibus, quia fundantur in *ubi*, vel important negationem aliquam, ut motus, desertionem termini à quo; quies negationem motus; numerus

negationem conjunctionis; parvitas absentiam partium aliarum; & idem est de figura; negatio autem, nec emittit speciem positivam nec positivè speciem proprii sensibilis modificare potest.

LVII. Objicies 1°, auctoritatem Aristotelis, & jam receptam omnium Philosophorum doctrinam, admittentium sensibile commune.

LVIII. Respondeo Aristotelem non admittere sensibile per se & ratione sui diversis sensibus externis commune; sed tantum per se, & ratione sui commune diversis objectis sensibilibus propriis: nam ut constat ex quinque sensibilibus communibus, quæ enumerat Aristoteles, sunt quidem per se & ratione sui communi diversis objectis sensibilibus propriis, non verò diversis sensibus externis; quia alioqui, cum juxta hos auctores per eandem speciem sensus externus feratur in sensibile commune & proprium, non posset magis sensus externus errare circa sensibile commune, quàm circa proprium, quod expresse negat hic l. 2°. Aristoteles.

LIX. Adde quòd, nec ipse, nec alii Philosophi aliter juxta rectam rationem loqui possint, ut constat ex probationibus Resolutionis.

LX. Objicies 2°, ex Murcia, color v. g. non percipitur in abstracto, sed prout hic & nunc jacet à parte rei, cum tali vel tali præsentia locali, ita ut color & præsentia talis sint unum objectum per speciem representatum: Ergo, &c.

LXI. Respondeo 1°, retorquendo argumentum in durationem distinctam in sententia ipsorum, conservationem; hæcceitates, &c. Item in distantiam à cæteris corporibus, præsentiam dextram vel sinistram illis, quibus præsens est; tam enim jacet à parte rei cum illis, quàm cum præsentia locali; & tamen secundum omnes color & illa non sunt unum objectum per speciem representatum.

LXII. Respondeo 2°, negando antecedens, cujus falsitas satis declaratur ex præmissis.

LXIII. Instabis ex Attriaga & Oviedo post ipsum, si visus non perciperet ubicationem sui objecti, sed tantum entitatem coloris; non illum cognosceret ad hoc latus, potius quàm ad illud; sursum potius, quàm deorsum; in hac vel illa distantia, &c. sed præcisè apprehenderet albedinem, sicut apprehendimus Turcam aut Angelum, præcisè abstrahendo à loco? Hoc autem est aperte falsum & contra experientiam, ergo, &c.

LXIV. Respondeo 1°, retorquendo argumentum: si tactus, gustus & olfactus non perciperent ubicationem sui objecti, sed tantum entitatem, non illud cognoscerent ad hoc latus, potius quàm ad illud, &c. sed præcisè apprehenderent entitatem sui objecti, sicut apprehenderent Turcam, Angelum, &c. abstrahendo præcisè à loco: hoc autem est aperte falsum & contra experientiam; admittere verò *ubi* esse objectum quinque sensuum, est ridiculum; quia consequenter dicendum esset gustum, auditum, olfactum, &c. percipere figuram sui objecti, quia illa ab *ubi* non distinguitur realiter; id verò est contra omnem experientiam.

LXV. Respondeo 2°, negando assumptum; quòd enim albedo cognoscatur potius esse ad hoc latus, quàm ad illud, sursum potius quàm deorsum, in hac vel illa distantia, non provenit à visu, sed ab intellectu aut sensu communi, per diversas sensationes ex diversis speciebus aliter atque aliter in oculo incidentibus v. g. ex hoc latere potius quàm ex illo, de sursum potius quàm deorsum ex tali vel tali loco

loco distanti (quo enim magis distat objectum, eo minus species feriunt potentiam) inter se comparante; vel etiam diversas pupillarum inter se divaricationes, quæ sunt majores vel minores pro majori vel minori objectorum inter se distantia; ad hanc intellectus seu sensus communis comparationem, communiter refugium etiam ipsi adversarii, ut quando dubitant, an Petrus, verbi gratia tale objectum viderit, talem pulsus audiverit, &c. conferunt enim per intellectum, vel per sensum communem dispositionem præsentem corporis, oculorum, & aurium ipsius Petri, cum ea dispositione corporis, oculorum, aurium, &c. quam habere solet, dum videt & audit, & ex illa collatione cognoscunt visionem & auditionem Petri, quæ tamen in se & ratione sui non emittit speciem visualem aut audibilem, nec modificat speciem sensibilis proprii, quia ad extra nihil agit.

LXVI. Vergebis, si simul cum entitate coloris non videatur ubi coloris, ut quid boves pontem transcurrentes in aqua repræsentantur cum dorso cælo affixo & pedibus in aëre, & sic progredi?

LXVII. Respondeo, quia simul cum specie bovis in aqua habemus speciem cælorum, & sensus communis per collationem illarum inter se cognoscit boves habere dorsum versus cælum.

LXVIII. Obijcies 3^a, nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu: atqui intelligimus omnia sensibilia communia ab Aristotele allata; ergo, &c.

LXIX. Respondeo distinguendo majorem, nihil est in intellectu, quod prius secundum se & ratione sui, non fuerit in sensu (scilicet externo) nego majorem: negationes enim & entia rationis sunt in intellectu, secundum se tamen, & ratione sui, nunquam fuerunt in sensu externo: secundum aliud & ratione ejus, quod præbet occasionem intellectui aliud ex ipso sensato inferendi, concedo majorem: unde dic nihil esse in intellectu quod prius non fuerit in sensu externo ipsum occasionante, bene autem quod prius non fuerit in sensu externo ipsum sentiente; quod clare insinuat D. Thomas 1. p. q. 84. art. 7°. *Aliis etiam incorporeis substantiis, in statu præsentis vitæ cognoscere non possumus nisi per remotionem, vel aliquam comparationem ad corporalia: & ideo cum de hujusmodi aliquid intelligimus, necesse habemus converti ad phantasmatum corporum, licet (nota) ipsorum non sint phantasmatum.*

LXX. Adde quod major alio modo distingui possit, scilicet, nihil est in intellectu quod prius non fuerit in sensu externo vel interno occasionante, concedo, externo nego; cum enim sensus internus sit supra sensationes externas reflexivus & earum inter se comparativus, potest ex illis aliquid colligere & inferre, quod postmodum potest intellectus cognoscere & inde aliud, illud autem collectum & illatum secundum se & ratione sui non fuit in sensu externo sentiente, sed occasionante tantum, quomodo lubenter admittimus nihil esse in intellectu, quod prius non fuerit in sensu.

LXXI. Obijcies 4°, ridiculum est me non videre Petrum currentem, quod sequitur ex nostra Resolutione, ut quid enim vacæ in pratis & oves in campis currunt post invicem, nisi quia vident priores currentes?

LXXII. Respondeo ridiculum non esse, non videre quod est invisibile, ut est cursus; distinguo tamen assumptum, ridiculum est me non videre Petrum currentem materialiter & secundum se, con-

cedo: formaliter & secundum cursum, nego assumptum, quia ille invisibilis est, sensibilis tamen: unde dum video materialiter currentem, sensus internus ex comparatione diversarum sensationum à diversis speciebus aliter atque aliter in oculum incidentibus causatarum sentit Petrum currere; & sic est de vaccis & ovibus, ex quo moventur ad similiter currendum.

DUBIUM VI.

An sensus externi circa proprium objectum falli possint?

ANte Resolutionem LXIII. Suppono falsitatem hanc non proprie sumi prout est falsitas compositionis; sed improprie, prout est repræsentatio objecti aliter quam sit; clara enim est sensum non posse falli primo modo, quia talis falsitas est propositionalis. Hoc supposito, sic

RESOLUTIO I.

LXXIV. **D**ico 1°, sensus externus circa rationem communem proprii sensibilis falli non potest.

LXXV. Probatur, quia quicquid percipit auditus, sonus est; quicquid visus color, quicquid gustus, sapor, &c. ergo, &c. Probatur antecedens, quia alioqui ferretur extra latitudinem sui objecti, quod repugnat; Ergo, &c.

LXXVI. Confirmatur ex Aristotele qui hic dicit sensum externum circa sensibile proprium non errare, bene autem circa sensibile commune, id est, sensus externus, visus v. g. circa colorem quæ color est, errare non potest, bene autem circa objectum quod est commune pluribus sensibus, ut ubi, duratio, &c. quia horum species non habet.

LXXVII. Dices forte Aristotelem commodius hoc modo intelligi, *Circa sensibile proprium particulare, id est, quod uni soli sensui est proportionatum, non errare; bene autem circa sensibile commune, id est, quod pluribus sensibus est proportionatum.* Nam ut docet Fromondus de Anima lib. 3. cap. 2. art. 3. in sensus quoque errores quidam cadunt, ut cum remus in aqua inflexus videtur, qui in aëre & oculis & tactu deprehenditur esse rectus: Item cum in collo columbæ ad solem inflexo, varii apparent colores, sive in lumine solis, sive in diversis plumulis varietas ista depicta sit; Ergo, &c.

LXXVIII. Respondeo Aristotelem ibi non accipere sensibile proprium prout est uni tantum sensui proportionatum; alioqui manifeste falsum diceret: quia manifestum est sensum interdum circa sensibile proprium in particulari v. g. circa hujus speciei colorem, errare: sensibile autem commune ab eodem non accipi prout est plurimum sensuum; patet ex dubio præcedenti.

LXXIX. Ad exempla autem Doctoris Fromondii Respondeo sensum ibi non errare, circa sensibile proprium, aut commune sibi & alteri sensui externo; sed circa sensibile sensui interno proprium prout est dicta remi inflexio in aqua, & apparentes illi colores in columbæ collo, aut Inde: unde etiam pro nobis faciunt.

RESOLUTIO II.

LXXX. **D**ico 2°, sensus externus per se etiam falli non potest circa rationem particularem sensibilis proprii, per accidens potest, v. g. si sensibile nimium distet; ob distantiam enim non satis distinguimus inter ceruleum & viride, &c. Item si medium

medium non bene sit proportionatum, propter quod baculus non fractus apparet in aqua fractus, in vitro trigono omnia variegata, &c. Item si organum non sit bene dispositum per qualitates illi debitas, defectu cuius infirmi malè iudicant de saporibus, &c.

LXXXI. Probatur 1^a Pars, quia sensus externus repræsentat suum objectum in particulari, prout species nata est illud sensui applicare; sed nata est illud sensui applicare prout à parte rei, ergo illud repræsentat sensus externus prout est à parte rei, ac per consequens per se circa illud falli non potest.

LXXXII. 2^a Pars patet ex præmissis.

D V B I V M V I I.

An sensibile positum supra sensorium, sive sensum, sentiiri possit?

R E S O L U T I O.

LXXXIII. **D**ico contra Scotum quæst. 4. de Anima, Conimbricenses, Cavelum, nostros Complutenenses, & alios peripatheticos ac Thomistas; sensibile positum supra quemvis sensum externum per se loquendo sentiiri potest.

LXXXIV. Probatur 1°, de visu contra P. Poncium; quia illis, qui dispersione flavæ bilis laborant, omnia apparent flava, eò quòd medio colore flavo in retina existente, omnia intueantur; deinde convertentes faciem ad solem, in oculis, etiam clausis, aliquid luminis percipimus, ut experientia docet. 2° de tactu contra Complutenenses nostros, quia calidum & frigidum supra manum sentitur; dicere autem quòd sensatio tactus non fiat in pelle, sed in carne, est longè petitum; quia si detrahatur pellis calidum aut frigidum immediatè sentietur à carne, imò illà non detractà, jam immediatè per poros pellis, sentietur à carne, aut quovis nervo organo tactus. 3° de odoratu & auditu contra Conimbricenses, quia fumus odoriferus intra nares ab olfactu odoratur, & sonus diffusus usque ad organum, ab auditu sentitur, ut experientia docet. 4° de gustu similiter experientia docet cibum supra linguam sentiiri: Ergo, &c.

LXXXV. Dixi per se loquendo, quia si sensibile sit opacum, & supra sensorium, opacitate sua impedit illuminationem objecti necessariò requisitam ad visionem, & de hoc sensibili intelligendus est Aristoteles, cum dicit *sensibile supra sensum positum non facere sensationem*: quòd verò loquatur indefinitè, non obstat; quia cum de uno solo sensibili visus, videret posse esse dubium, non debuit, an definitè, an indefinitè loqueretur, attendere.

D V B I V M V I I I.

An sensorium ladataur à vehementi sensibili?

R E S O L U T I O.

LXXXVI. **D**ico contra Rubium, Ioannem à Sancto Thoma, Arriagam, Poncium & alios recentiores, sensorium interdum ladataur à vehementi sensibili ut sensibili.

LXXXVII. Probatur quia ex calligatione læditur oculus, & ex disgregatione nimia visus; oculi enim nimia luce ut luce calligant, & visus nimia albedine ut albedine disgregatur. 2° tactus à nimio calore ut calore, à vehementiori sono ut sono auditus, à nimio fœtore ut fœtore odoratus, à nimia amaritudine ut amaritudine gustus, interdum læditur, ergo & à vehementiori sensibili ut sensibili sensorium interdum ladataur: consequentia patet. Antecedens experientia probatur.

LXXXVIII. Confirmatur ex Philosopho, qui dicit hîc, *à vehementiori sensibili lædi sensum, sive sensorium*.

LXXXIX. Dices nimium sensibile lædere sensorium, non ut sensibile, sed quatenus producat aliquas qualitates nocivas distinctas à sua specie: ita Oviedus & Poncius; alii autem ut Arriaga, quatenus rapiendo potentiam ad internam operationem attrahit ad illam plures spiritus vitales. Sed

XC. Contra, licet per possibile, vel impossibile, sensibile vehementius, nullas alias qualitates præter suas species in sensorium emitteret, adhuc illud læderet; quia credibile non est, non calligatos oculos in summâ luce non productivâ aliarum qualitatum; visum non disgregandum intruendo summam albedinem, quæ verisimilius non est productiva aliarum qualitatum, quàm speciei: auditum ex vehementiori sono in vacuo editum non turbandum: tactum ex nimio calore non productivo alterius, quàm suæ speciei, non lædendum, &c. illa enim objecta in quantum non sunt redacta ad mediocritatem & temperiem proportionatam temperiei & activitati mediocri sensus, sunt læsiva & dolorifera: ex quibus ulterius patet ad Arriagam, quia, adhuc immotis illis spiritibus, illa contingerent.

XCI. Obijcies tamen, species non sunt contrariæ sensorio, sed perfectivæ; vel, ut loquitur P. Poncius, species non sentiuntur à sensui, nec tollunt aliquam qualitatem ex qualitatibus naturalibus illius; Sed si sensorium interdum læderetur à vehementiori sensibili ut sensibili læderetur ratione specierum, &c. ergo, &c.

XCII. Respondeo species vehementiores seu vehementioris sensibilis ut sensibilis esse contrarias debite temperiei sensorii; ac proinde tollere aliquam qualitatem ex qualitatibus connaturalibus illius, quatenus scilicet nimis vehementes sunt, & improporionate secundum mediocritatem mediocri temperiei sensorii, ut experientia docet.

XCIII. Instabis ex P. Poncio, oculus cæci, non minùs offenditur à sole, quàm oculus videntis; sed non offenditur ratione sensationis; ergo nec oculus videntis sic offenditur.

XCIV. Respondeo concedendo totum, quia non dicimus oculum lædi à visione, sed à specie visibili; quæ cum recipiatur, tam in organo visuali cæci, quàm non cæci, utrumque lædit; hujus tamen magis, quàm illius; quia cum in cæco sint corruptæ qualitates ad videndum necessariæ, illas non corrumpit, sed tantum aliquas ex remanentibus: in non cæco verò illas corrumpit, vel saltem debilitat. Sed quid de vehementiori specie soni in aure surdit? verisimilius est illam, vel potius sonum, ut infra, pertingere ad organum particulare, cum illud non lædat, ut species visuales oculum cæci.

DISPV-

DISPUTATIO SEXTA.

De Visu ejusque Objecto.

P Rinceps inter sensus alios externos est visus, cujus organum est oculus, qui constat tribus humoribus, tunicis quinque, musculis septem, &c. Sed quia de oculi fabrica, inter cetera Dei opera multum sanè mirabili, ad medicos spectat tractare, id consultò hìc omitto. Quare sit

DUBIUM I.

Quid visus, & quodnam ejus objectum?

RESOLUTIO I.

I. Ico 1°. visus est potentia sensitiva coloris. Ita omnes communiter.

RESOLUTIO II.

II. Ico 2°. Objectum visus est color.
IV. Probatur experientia, quia quidquid per visum sentimus, color est & lumen: ergo, &c. Vnde etiam visum non malè definies sensum externum perceptivum coloris.

DUBIUM II.

An color & lumen realiter inter se distinguantur?

RESOLUTIO.

V. Ico contra Suarem, Conimb. Rubium, Murciam, Toletum, Comptonum, & è Thomistis nominatim PP. nostros Complutenses: color & lumen inter se realiter non distinguuntur, sed color est lumen in subiecto receptum, ab eoque prout talis vel talis naturæ specificatum. Quare de nocte, nec sanguis est ruber, nec cygnus albus, sed noctu colores omnes, abeunte sole, pereunt: Ita Plato in Timæo, Avicenna lib. 6. p. 3. cap. 1. Averroës hic textu 7. Coment. 65. Alexander lib. 1. qq. naal. q. 1. Virgilius Æneidos 6. *Rebus nox absulit atra colores.* Albertus Magnus lib. de sensu & sensibili tract. 2. cap. 1. Cajetanus hìc lib. 2. cap. 7. Iavel. Soncinas, Capreolus, Cardanus lib. de Gem. & color. &c. Et nuperrimè D. Fromondus de Anima lib. 3. cap. 3. art. 3. ubi sic habet: *Et sanè si res revocetur ad limam, non erit tam absurdus, quam appareret primà fronte, qui dixerit à nocte auferri & extinguì colores rerum, sicut ipsa extinguit diem & solis lumen: imò Albertus rerum naturalium scientià verè Magnus Opinionem vulgi appellat illam, quæ tenebris colores regi, non auferri, existimat. Sed ante hujus resolutionis probationem, quæ non satis sanè, hodie à nonnullis, contra omnem experientiam insana dicitur, & contra omnem autoritatem exotica: audiant isti, obsecro, Apostolum ad Ephes. 5. *Omne quod manifestatur lumen est:* Augustinum lib. 10. Confess. cap. 34. ubi lumen vocat reginam colorum; imò Ecclesia canit: *Rebusque jam color redit; vultu nitentis syderis.**

VI. Suppono nihil esse contra experientiam & rationem, si dicatur cujuslibet corporis luminosi

R. P. Francisci Bone Spei Physica.

lumen posse, simul efficienter concurrente subiecto, in quo est, emittere in oculum speciem diversæ speciei, pro diversitate specifica temperiei subiectorum, in quibus est, sufficientis ad producendos diversos colores, ut rectè probat Thomas Hurtadus præcurf. Philosoph. S. Thomæ, Meteorum cont. 1. memb. 9. *Principium veri coloris in actu, inquit, est perspicuum aliquo modo terminatum in ratione materie, & lumen ibi existens actu, in ratione forme. Sed ista ambo sunt in Iride, sive in eo, in quo apparet Iris. Ergo sequitur, quòd cum in Iride sint actu omnia principia veri coloris, sint ibi veri colores. Licet color ibi habeat esse debile, quia principia ejus non sunt ita permanentia, sicut in corporibus mixtis terminatis; in quibus principia coloris consequuntur principia intrinseca corporis mixti. Si enim in genere causæ efficientis, secundum omnes, possit sol pro diversitate concausæ diversos effectus producere, quorum aliqui ipsum significant ut ranæ productivum, alii ut auri, gemmarum, &c. quidni in genere causæ exemplaris objectivæ poterit lumen, pro diversitate concausæ specierum visualium productivæ, diversas sui species emittere quarum aliquæ ipsum repræsentent ut nigrum, aliquæ ut album, &c. Videtur enim omnimoda paritas, idque experientia, quæ domos videmus virides ex reflexione arboris viridis, & objecta rubra per vinum aut vitrum rubrum, convincit: neque hinc magis sequitur, temperiem illam speciei visualis concausam, fore visibilem, quàm causam gravitatis sui ipsius speciem fore tangibilem, aut causam soni sui ipsius speciem fore audibilem; quia sicuti quantum experientia docet, hæ non sunt tangibiles vel audibiles, ita nec illa visibilis. Hoc supposito,*

VII. Probatur 1°. nec ratio, nec experientia docet colorem & lumen inter se realiter distingui, sed contrarium: Atqui entia non sunt citra rationem, aut experientiam, realiter distinguenda; ergo, &c. Consequentia patet. Minor passim admittitur.

VIII. Probatur major 1°. quia ratio docet nos eodem jure, quo adversarii cognoscunt temperiem aliquam accidentium sufficere ad conproducendos in entibus diversos colores, dicere posse illam ipsam temperiem ad conproducendas luminis in entibus recepti diversas species sufficere: non enim major virtus ad has species, quàm ad illos colores conproducendos requiritur: sed hoc dato, frustra sunt colores distincti à lumine; quia tales species lumen repræsentabunt coloratum, album, nigrum, &c. ut in supposito ostensum est: unde colores non erunt quid aliud, quàm ipsum lumen à tali, vel tali temperie subiecti luminis specificatum, ergo, &c.

IX. Probatur major 2°. quia ratio & experientia docet illud esse realiter colorem, quo præcisè posito quantum experimur, est color, & quo præcisè ablato, quantum experimur, non est color: sed præcisè posito lumine à tali vel tali dicta temperie subiecti specificato, quantum experimur, est color, & eo ut sic præcisè ablato, quantum experimur, non est color (siquidem experientia actualis, quam pro illo tempore habemus, non fertur in colorem, unde si lumen numquam nos illuminasset, de coloribus nihil unquam cogitasset) ergo, &c.

H h

Nec

x. Nec respondeas numquam præcisè poni lumen à tali temperie subiecti specificatum; sed semper cum colore ante posito, & novâ specie coloris ab illis realiter distinctâ. Quia (præterquam quòd nulla sit necessitas colores & oculorum species ibi sine numero multiplicandi, ut constat ex præmissis) talem distinctionem realem per experientiam non cognoscimus; siquidem numquam experimur colorem realiter separari à lumine à tali dicta temperie specificato; imò nec per rationem, quia docet ratio esse superfluum illud, quo absente, habetur totum, quod haberetur ipso præsentè: sive verò adsint, sive absint colores & colorum species à lumine realiter distinctæ, habetur objectum medio lumine album, nigrum, &c. item consequenter, tam diversarum entium visiones, ac si adefsent, ut ante diximus.

x. i. Probatur 2°. resolutio; fundamentum nullum est distinguendi colores in veros & apparentes; sed juxta contrariam sententiam oportet illos ita distinguere, ergo, &c. Probatur major, quia non est ratio cur dicamus in iride non esse, tam veros colores, quàm sint in herba, igne, &c. nam idem lumen directum, quod in herba dicitur color viridis; item idem lumen directum, quod in igne dicitur color ruber; in iride ex herba, vel simili corpore reflexum, similiter dici potest color viridis, & sic de aliis, ergo, &c.

xii. Nec dicas cum P. Poncio hoc esse fundamentum distinguendi colores in veros & apparentes, quòd apparentes non sint stabiles, sed ad diversam applicationem lucis apparent diversi; veri autem sunt stabiles. In contrariu enim est, quòd illi, quos Poncius vocat veros colores, non sint stabiles, sed ad diversam applicationem luminis appareant diversi; nam si albedinem parietis videas medio lumine recepto in vitro flavo, videbis flavam, si in vitro rubro, rubram; unde mirum non est, si illi, quos vocat apparentes colores, non sint stabiles, sed ad diversam applicationem luminis reflexi ex diversis corporibus appareant diversi: deinde sicut colores, quos vocat veros, desinunt, desinente lumine reflexo in ipsorum subiecto recepto, & ipso manente manent; ita illi colores, quos vocat apparentes, desinunt tantum desinente lumine reflexo in ipsorum subiecto recepto, & ipso manente manent.

xiii. Quæres an sit verus color, quem video, dum video per vitrum rubrum parietem album ut rubrum?

xiv. Respondeo me videre verum colorem tantum, scilicet lumen vitri, quod est rubrum, & lumen parietis, quod est album; cum hoc tamen discrimine, quòd lumen parietis mihi non distinctè appareat, quia illud intueor medio lumine rubro, quod visui, quantum experientia docet, omnia representat rubra.

xv. Confirmatur ex Aristotele 2. de anima, textu 67. color est movens, id est ponens diaphanum in actu, & hæc est ipsius natura; atqui juxta eundem ibidem textu 68. diaphanum est in actu per lumen, & id secundum quod diaphanum est in actu, est color juxta hæc, quæ subdit, lumen autem ut color, est diaphani secundum quod actu diaphanum est; non enim posset clariùs loqui Philosophus: idem tamen videtur confirmare velle de sensu & sensato, cap. 3°. quare color utique erit perspicui (scilicet actu) extremus; perspicuum verò secundum quod actu tale ut vidimus, est lumen ut color; & hinc est 1°. quòd

oculus in luce existens non videat objectum in tenebris existens: quòd enim alii respondeant debere objectum esse illuminatum ad hoc ut emittat speciem, pro nostra sententia facit, quia cur hoc? nisi quia lumen solum est visibile: hinc è contra est 2°. quòd oculus in tenebris existens videat objectum in luce existens, ut experientia patet; incredibile enim est candelam noctu eminus mediâ leucâ visam illuminare totum medium, quod alioqui dicere deberent, quia juxta illos objectum non producit speciem, nisi per medium illuminatum; alioqui, inquit, objectum videretur in tenebris existens, contra experientiam, quod contra nos dicentes colorem esse lumen, nil urget; ergo, &c.

xvi. Nec dicas Aristotelem ibidem clarè supponere lumen distinguì realiter à colore, cum dicat, unde color non est visibilis sine lumine, propter quòd de lumine 1°. dicendum est: Quia ad hoc ut Aristoteles 1°. dicat de lumine, non est necessaria distinctio realis inter lumen & colorem, sed sufficit rationis, quam libenter admittimus esse; cum verò ibidem textu 71. dicit: non autem omnia visibilia sunt in lumine, agit de visibilibus remotè & potentiâ; subdit enim: sed solum uniuscujusque proprius color, quasi diceret non omnia visibilia esse visibilia proximè, sed solum uniuscujusque colorem, visibile autem proximum est ipsum lumen, ac proinde uniuscujusque proprium colorem à lumine non distinguit.

xvii. Objicies 1°. ex Poncio quòd terè est fundamentum Arriagæ Disp. 5. de anima; num. 41. si veri colores non distinguantur à lumine, non deberent semper apparere eodem modo ad quamcumque illuminationem lucis, aut luminis; sed secundum experientiam apparent semper eodem modo, ergo, &c.

xviii. Respondeo negando sequelam majoris: quòd enim semper appareant eodem modo, ratio est. quòd semper sit lumen, cui identificantur in eodem subiecto; nam illud (utpote accidens) naturaliter non migrat de subiecto in subiectum; subiectum verò, ut supra diximus, secundum suam temperiem concurret cum lumine inadæquatè efficienter ad productionem speciei luminis, quæ est luminis diversimode representativa, pro diversitate subiecti temperiei, sufficientis, in communi sententia, hunc vel illum colorem producere. Hinc

xix. Ulterius patet ad id, quod addit Arriagæ, si albedo v.g. papyri, non distinguatur à lumine, esset impossibile, ut in quacumque luce semper appareret albedo. Dum verò confirmat, quia color iridis non est distinctus à luce, ideo non est fixus ac permanens, decipitur, non attendens colorem iridis, seu lumen iridis, non esse quamcumque lucem, sed reflexam ex alio luminoso colorato, modo supra dicto; quo fixo & permanente, fixus est & permanens etiam color iridis, utpote ab eo solo nomine distinctus. Deinde ex allata solutione ulterius

xx. Patet ad fundamentum P. Telles ab experientia: visus distinguit in objecto lumen & colorem; videt enim duo objecta æqualiter illuminata & æqualiter à luce distantia, quorum unum est album, aliud nigrum, vel quorum unum intense est album, aliud remissè: Respondeo enim id provenire ex diversâ & activiori temperie subiecti inadæquatè concurrentis ad speciem producendam, ac proinde, experientiam quidem docere, visum attingere lucem, cui identificatur color, non verò distin-

distinguere in objecto lumen & colorem.

Denique ex eadem solutione

xxi. Patet ad fundamentum P. Huradi: homo ad solis lumen colores mutat, & in ipsis radiis solaribus nigrescit immutata manente luce. Quando enim nigrescit homo ad lucem solis, non quidem mutat lucem ut lucem, sed mutat lucem ut tali vel tali temperie specificatam, quæ species tunc mutatur, sicut & subjecti temperies, à quâ inadæquatè producitur; unde & mutatur color, sive lux: sicut enim color in genere, nihil est aliud, quàm lux sub sua specie impressa in genere, ita lux in particulari nihil est aliud, quàm lux sub tali specie impressa in particulari, quæ tunc mutatur: è contra, quia in marmore temperies sufficiens ad producendos & conservandos marmoris colores, non mutatur in luce, fit ut in luce semper idem sit marmoris color.

xxii. Objicies 2º. valde ridiculum est scripturas noctu non esse & deleri, accedenteque luce esse de novo & reponi; an forte lux est scriba? ergo consequenter allata sententia est ridicula.

Respondeo distinguendo antecedens, valde ridiculum est scripturas omnes de nocte non esse & deleri, quoad subjectum immediatum suorum colorum, concedo; nam non est causa, quæ illa subiecta, in quibus immediatè sunt scripturarum colores, destruat: quoad colores suos remanentibus subiectis immediatis, ita dispositis & localiter sitis, ut erant sub suis coloribus, nego; quia cum à luce non distinguantur, id necessarium est. Quod verò luce accedente reponantur ut ante, & sint ejusdem coloris & eodem modo formatæ quo ante, mihi non mirum; quia id provenit ex determinatione ipsius subiecti istorum colorum immediati quod manet formatum ut ante: hic enim advertendum est colores scripturæ non esse immediatè in charta tanquam subiecto, sed in illa materia, in qua sunt, scilicet atramento.

xxiii. Objicies 3º. ex P. Comptono de anima Disp. 14. sect. 2. Decrescente lumine, imò valde jam imminuto ac remisso, color, rubedo, ex gr. apparet æquè intensa, licet minus clarè cernatur, ergo manifestè videtur rubedinem, & alios colores permanentes, esse aliquid realiter distinctum à lumine: alioqui, quò gradu lux decrescit, decresce-

ret color, cum forent idem; clarissimà tamen experientià constat contrarium; nec ad id probandum alio opus est quàm oculis. Hoc argumentum (inquit) existimo esse efficacissimum. Secundò, sequitur in interioribus partibus auri, argenti, æris, marmoris, & similibus, nullum omninò esse colorem, cum lux eò non pertingat. Ita ille.

xxiv. Respondeo decrescente lumine non decrescere colorem, quoad intensionem, quia species visualis colorum non est à solo lumine sed partim etiam à luminis subiecto, quâ diaphano, sive perspicuo: unde, cum semper sit eadem subiecti diaphaneitas, nisi lumen notabiliter decrescat, non apparet notabilis decretio coloris, sed modica valde, prout omnes vesperi experiuntur. Vnde non video quâ ratione hoc argumentum putetur efficacissimum. Totum verò quod de interioribus partibus, auri, argenti, &c. experiri possumus, est quòd sint intra diaphana, sicut extra, non verò quòd sint se solis colorata, quia nequidem extra talia esse, probatum est supra.

D V B I V M III.

Quid lumen?

R E S O L U T I O.

xxv. **D**ico lumen, quod solo nomine à luce distinguitur, est qualitas solo visu sensibilis: vel juxta Aristotelem de anima lib. 2. cap. 3. est actus diaphani, sive perspicui, quâ ratione perspicuum est: perspicuitas enim, saltem negativa, omnino est necessaria dispositio ad lumen recipiendum. Hinc

xxvi. Collige 1º. contra nostros Complutenses lumen malè definiri actum perspicui ut illuminati; quia cum illuminatum involvat lumen, definitum ingreditur suam definitionem, & definitio manet æquè obscura, ac ipsum definitum.

xxvii. Collige 2º. contra P. Poncium malè definiri lucem, qualitatem ex se visibilem independentem ab alia qualitate, quæ non sit species intentionalis consequens naturam sui subiecti, &c. quia continet multa superflua, sufficitque, si dicat esse qualitatem ex se visibilem; nam cætera addit, ut excludat colorem, quem malè à luce realiter, ut vidimus, distinguit.

A P P E N D I X

Circa Species Visus.

D V B I V M I.

An lumen, sive color visui immediatus sit sibi ipsi species impressa sic ut sine alia realiter distincta videatur.

R E S O L U T I O.

xxviii. **D**ico, lumen sive color visui immediatus sine specie impressa videtur. Sed ante hujus Resolutionis probationem,

xxix. Suppono per speciem visibilem hic intelligi qualitatem luminis, sive coloris, repræsentativam; quia ob id muneris rectè à nonnullis dicitur luminis, sive coloris, imago, similitudo, vicaria, &c.

non quidem in essendo, sed in repræsentando: dividitur autem communiter in impressam & expressam; impressa est illa, quam lumen, sive color immediatus, in visum imprimit ad causandam sui visionem: expressa verò est visio luminis, sive coloris, quam anima in se exprimit. Hoc supposito,

xxx. Probatur, quia lumen, sive color visui immediatus, est ex se visibilis, & sufficienter potentia visivæ approximatus; ergo, &c.

xxxi. Confirmatur, communiter negant auctores objectum gustus & tactus sentiri per speciem realiter distinctam, quia non sentiuntur nisi realiter contigua & proximè applicata sensui; ergo, &c.

DVBIVM II.

An ad videndum lumen, sive colorem à visu distantem, sit necessaria species impressa ab objecto in oculum emissa.

RESOLUTIO.

xxxii. **D**Ico, ad videndum lumen, sive colorem à visu distantem seu mediatum, est necessaria species impressa ab objecto in oculum emissa: est jam communis opinio contra Galenum lib. 7. de Plac. Hippocrat. Durandum, & Nominales.

xxxiii. Probatur 10. quia si inter lumen, sive colorem mediatum, fiat vacuum, vel interjiciatur corpus opacum, impeditur visio; sed non ob aliam rationem, quam quia tali vacuo, vel corpore opaco, impeditur propagatio specierum ab objecto ad oculum usque, ergo, &c. Major videtur per experientiam certa. Probatur minor: visio non fit per emissionem luminis à visu (alioqui omnes homines haberent oculos felinos, viderentque in tenebris) nec credibile est visum nostrum posse noctu ad stellas usque lumen emittere: deinde illud lumen non sufficeret ad percipiendum lumen remotum coloratum, quia non esset illius similitudo & imago; curenim potius hujus, quam illius? nam sicut visus est de se indeterminatus ad hujus potius subiecti, quam illius speciem expressam producendam, ita & ad impressam; ergo fit per emissionem speciei ab objecto; & per consequens, per vacuum vel corpus opacum interjectum, non ob aliam rationem impeditur visio, quam quia, tali vacuo aut corpore opaco interjecto, impeditur propagatio specierum ab objecto ad oculum usque, ergo, &c. Hinc

xxxiv. Probatur 20. cum visus non agat in objectum, si ad visionem objectum distans non debeat per speciem impressam sui vicariam concurrere in visum, poterit esse visio objecti ad quamcumque distantiam; sed hoc est absurdum & contra experientiam; ergo, &c. Probatur sequela, quia, nec virtus potentia visiva, nec virtus objecti consumi debet in medio, ob quod agentia sunt limitatæ virtutis; ergo poterit esse ad quamlibet distantiam.

xxxv. Nec dicas cum P. Poncio optimè negari posse istam sequelam, eò quòd objectum habeat virtutem ita limitatam, ut non possit cum visu producere visionem æquè perfectam, in quacumque distantia: Quia istius ratio alia esse non potest, quam quia consumit virtutem suam producendo speciem impressam per medium: si enim nihil debeat per medium producere, ut cum visu distante visionem producat; non est, cur ad quamlibet distantiam cum visu visionem non comproducat.

xxxvi. Confirmatur Resolutio variis experientis, quarum ratio sine speciebus vix reddi potest, 1º. cur videam in speculo hominem retro me existentem: cur homines sub arbore viridi appareant virides; fit enim per reflexionem speciei hominis in speculo, & frondium viridium in hominibus; nam talis naturæ sunt species, ut ibi repræsentent objectum, ubi incipit reflexio ipsarum. 2º. cur tubo optico, res sejunctæ majores appareant, quam sint id enim fit, quia in tubo collectæ species, plures sunt simul in oculo, quam extra dispersæ, & ideo objectum majus repræsentant: Item cur per

intercisa perspicilla toties objectum videatur, quot sunt perspicillorum intercisiones; fit id etiam, quia disperguntur & interciduntur species objecti, simul in oculo existentes: idem etiam contingit, si quis palpebram attollat, & intorqueat, ille enim bis objectum videbit, quia species ejusdem objecti per duas lineas diversas intrant oculum: & sic de multis similibus experientiis. 3º. cur per vitrum rubrum visa appareant rubra, & ex variatione medii, variè videantur. 4º. cur magis distantia minus videantur; ergo, &c.

xxxvii. Objicies 1º. ratio speciei sufficienter salvatur in lumine reflexo ex objecto; ergo nec est necesse multiplicare tot species, nec est credibile singula objecta emittere sui speciem quaquà versum ad illam distantiam, in qua videtur objectum.

xxxviii. Respondeo negando assumptum: quia alioqui contra experientiam allatam in confirmatione Resolutionis Dub. 2º. oculus in tenebris existens, non videret objectum existens in luce; deinde alioqui (cum lumen reflexum ex objecto fit ipse color objecti) totum medium deberet esse coloratum, eodem modo, ac est objectum, contra experientiam: unde nego consequentiam pro prima parte: pro secunda verò, Respondeo id non esse magis incredibile, quam ex objecto reflecti lumen quaquà versum, ad illam distantiam, in qua videtur objectum, nam species in sui diffusionem lumen imitatur.

xxxix. Objicies 2º. species ipsæ non videntur, ergo illis mediantibus non videtur objectum. Probatur consequentia, quia incognitum non potest esse medium, quò aliud cognoscitur.

xl. Respondeo distinguendo antecedens, species ipsæ non videntur tamquam medium in quo objectum videtur, concedo: quia medium in quo, videri debet ut quod, quomodo non videntur species: tamquam medium quò, sive tamquam ratio formalis cognoscendi, nego antecedens; illud enim non debet videri ut quod, sed ut quò tantum, sive debet tantum esse id quò alia ut quod videntur.

QVÆSTIVNCVLA I.

xli. **Q**uæres 1º. quomodo species pendeant ab objecto.

xl.ii. Respondeo pendere in genere causæ efficientis: ita quidem ut eo amoto statim evanescant; quia quantum experientia docet, continuo indigent naturaliter objecti influxu.

xl.iii. Dixi naturaliter, quia non videtur esse tanta necessitas istius influxus, ut, sicut Deus objecti speciem non concurrente objecto 10. producere potest, non possit etiam jam ab objecto productam se solo in absentia objecti conservare: sed difficultas est, an per illam tunc videretur objectum eo modo ac si existeret? Respondent Durandus in quartum sent. q. 1. dist. 12. Gabriël in 2ºm dist. 3. q. 2. conclus. 2. quòd non, quia de ratione speciei intuitivæ (qualis esset) est repræsentare objectum prout est existens, quod non faceret: idem, & ob eandem rationem respondet P. Poncius quoad visionem, de anima dist. 8. q. 1. conclus. 3. sub initium, sed sub finem addit magis arridere, si dicatur incertum esse, an videret potentia per visionem, quæ conservaretur in illa, sine existentia objecti, aut speciei ejus, eumque solum posse ea de re sententiam ferre, in quo sic conservaretur: verum puto idem dicendum de visione, ac de specie. Quare

Respon-

XLIV. Respondeo pro utraque non esse ullam repugnantiam in eo, quod objectum non existens videatur per speciem suam, aut solam visionem sui, in oculo supernaturaliter, in ejus absentia conservatam: Ratio est, quia *idem manens idem, semper idem facit ex parte sua*: sed illa visio, aut species ex natura sua repræsentat objectum ut existens; non quidem in se (unde suppleri potest, licet concurrat in genere causæ formalis) sed in repræsentatione sua expressa, vel impressa (& hinc dicitur intuitiva, ex quo patet ad fundamentum oppositæ) & semper eadem manet, ergo, &c.

XLV. Nec dicas 1°. hinc fore, ut semper dubitemus de existentia objectorum; si enim objectum non existens eodem modo terminet actum, ac si existeret, quæ de illius existentia certitudo? Retorquendo in primis argumentum in dependentiam effectuum à causis secundis; si enim effectus eodem modo à Deo solo pendeant, ac si simul à causis secundis penderent, semper erit quodd dubitemus, an à causis secundis simul & à Deo pendeant, an à solo Deo.

XLVI. Deinde dico non esse rationem dubitandi, quia naturaliter, ac proinde ordinariò id Deus non faceret, sed supernaturaliter & extraordinariò tantum: argumentum tamen retinet vim contra Fromondum, qui lib. 30. de Anima cap. 4°. art. 8°. docet speciem soni naturaliter conservari non conservato sono, ac proinde naturaliter sonum non existentem audiri.

XLVII. Nec dicas 2°. sic nullam fore distinctionem inter cognitionem intuitivam & abstractivam, quia, inquires, per abstractivam potest etiam cognosci res non existens ut existens. Nam potest quidem per cognitionem abstractivam cognosci res non existens ut existens, mediâ specie alienâ, sed non mediâ specie propriâ, ut ibi, in quo distinguitur cognitio intuitiva ab abstractiva.

QVÆSTIVNCVLA II.

XLVIII. **Q**uæres 2°. an species concurrat effectivè ad visionem?

XLIX. Respondeo cum D. Fromondo de Anima lib. 30. cap. 3°. art. 10. negativè: quia non se tenet ex parte potentia, quam proinde confortet ut habitus, sed ex parte objecti, suppleto ejus absentiam; unde dicitur vicaria objecti; objectum verò non efficienter, sed objectivè tantum ad sui visionem concurrat: Deinde non est ratio dicendi speciem objecti aliter concurrere ad visionem objecti, quam approximationem passî ad combustionem passî; nullus autem dicit hanc concurrere efficienter; denique aliqui species esset ultima determinatio animæ ad visionem ex parte causæ efficientis, sicut est ex parte objecti; ac proinde, illa posita, non posset magis ex parte animæ impediri visio, quam ex parte objecti, cujus contrarium patet in dormientibus, oculis apertis.

QVÆSTIVNCVLA III.

L. **Q**uæres 3°. an colorum contrariorum species sint contrariæ?

LI. Respondeo negativè, nam in eadem indivisibili parte aeris sese compatiuntur.

LI I. Nec obstat quod procedant à causis contrariis; quia si ab eadem anima possint produci effectus contrarii v.g. assensus & dissensus, à fortiori à duabus causis contrariis poterunt produci effectus non contrarii.

QVÆSTIVNCVLA IV.

LIII. **Q**uæres 4°. an res spiritualis possit attingi à potentia materiali & corporea?

LIV. Respondeo potentias materiales existentes posse supernaturaliter & secundum potentiam obedientialem res spirituales attingere: possibilem tamen esse aliquam materialem, quæ naturaliter eas attingat. 2^a. pars est contra P. Ponc. 1^a. verò pars contra Theol. varios negantes oculum corporeum posse supernaturaliter elevari ad videndum Deum, de quo proinde fusiùs 1^a. parte, & aliquid in octo libris, Phys. dū de potentia obedientiali ageremus.

LV. Probatur 1^a. pars, quia potentia materialis de facto existens secundum potentiam obedientialem spectata, habet rem spirituales pro objecto, sicut auditus visibile, visus sonorum, &c. licet enim auditus secundum potentiam naturalem sit incapax visionis & denominationis videntis; visus auditionis, &c. est tamen illorum capax secundum potentiam obedientialem, cum sine dubio ad plura extendi debeat, quam potentia naturalis: unde similiter, licet naturalis potentia existens de facto, secundum potentiam naturalem sit incapax visionis rei spiritualis, est tamen capax secundum potentiam obedientialem; alioqui sequeretur intellectum non posse secundum potentiam obedientialem Deum intuitivè cognoscere, quia secundum potentiam naturalem Deum non potest cognoscere intuitivè: quod autem aliqui dicunt intellectum posse secundum potentiam naturalem Deum abstractivè cognoscere ut spirituales, & ideo habere potentiam inchoatam naturalem ad videndum Deum supernaturaliter, confirmat nostram sententiam; quia cum nihil sit in intellectu, quod priùs non fuerit in sensu, necessarium est talem cognitionem Dei abstractivam in intellectu existentem priùs fuisse inchoatam in sensu, vel ex visu Bibliorum, vel ex auditu Biblia & principia fidei explicantium; unde similiter in sensu erit potentia naturalis inchoata ad videndum Deum supernaturaliter; quantumvis tamen talem potentiam naturalem inchoatam potentia materialis non haberet, non apparet repugnantia in eo, quod secundum potentiam obedientialem elevaretur ad aliquid, ad quod non habet potentiam naturalem inchoatam, uti posse semen humanum ad producendam animam rationalem spirituales, docet D. Fromondus libro 4°. capite 3°. articulo 1°. Hoc enim Dei omnipotentia & creaturæ ad Deum obedientiam non videtur transcendere: Denique omnis potentia à forma naturaliter denominatur informata, ergo habet potentiam inchoatam naturalem ad denominari informatum à qualibet forma.

LVI. Probatur 2^a. pars, quia uti probavimus disp. 1. dub. 50. de infinito, potest Deus communicare creaturæ alicui omnem suam perfectionem citra independentiam, ac proinde esse naturaliter rei supernaturalis visivum, ergo, &c.

LVII. Dices cum P. Poncio illud repugnat naturaliter, ad quod sequitur naturaliter aliquid superfluum, ut hic; nam res supernaturalis per potentiam naturalem deberet videri per speciem supernaturalem existentem totam in tota potentia naturali, & totam in qualibet parte, quod est superfluum, ergo, &c.

LVIII. Respondeo inde nihil sequi naturaliter superfluum; quia in primis posset res spiritualis à potentia naturali videri per speciem naturalem eo

modo quò potest locari per ubi materiale, vel potius divisibile, quod producit: Deinde nulla major superfluitas in eo, quòd species supernaturalis esset tota in tota materiali potentia, & tota in qualibet ejus parte, quàm sit in eo quòd anima ra-

tionalis sit tota in toto corpore & tota in qualibet parte corporis: sicut enim hæc non est nisi semel in corpore, ita nec illa species esset plusquam semel in illa potentia materiali.

DISPUTATIO SEPTIMA.

De Auditu, ejusque Objecto.

D V B I V M I.

Quid Auditus, & quodnam ejus objectum?

RESOLUTIO.

I. **D**ico auditus est potentia sensitiva soni; ac proinde objectum ejus est sonus: ita omnes.

D V B I V M II.

Quid sonus, & an mediantibus speciebus impressis, an immediatè per se ad auditum deferatur.

RESOLUTIO I.

II. **D**ico 1°. sonus est qualitas solo auditu sensibilis, ad localem motum corporis resilientis, ex percussione corporum se collidentium, seu trudentium, & fractione medii, per actionem ab illis (utpote motibus tantum localibus) distinctam, producta.

III. Probatur 1ª pars: quia sic sufficienter ab aliis qualitatibus omnibus distinguitur, non verò per hanc definitionem; Sonus est qualitas producta per verberationem aeris duobus corporibus se invicem trudentibus, quam adfert Oviædus, & ferè omnes alii, saltem secundum substantiam; quia calor ita producit, ut experitur tangens corpora sese sapius trudentia; Item ubi, &c. deinde verberatio & trusio, vel sunt ubi, vel præter ubi, alium terminum non habent.

IV. Probatur secunda pars: quia illæ actiones sunt tantum motus localis, qui, licet velocissimus corporis resilientis, vel est ipsum ubi in nostra sententia, vel tendentia ad ubi in aliorum, ut fateri debent omnes, ergo sonus est per actionem ab illis realiter distinctam & ad sonum immediatè terminatam. Aliorum, & nominatim Murciæ hic, motus ad sonum improbationes omitto; quia inefficaces: ut primò, quòd motus sit sensibile commune; quia, præterquam quòd id paulò ante negaverimus, faciliè responderetur illum motum corporis resilientis ex percussione corporum se collidentium, ut talem esse sensibile proprium auditus, quia ut talis ab alia potentia externa percipi non potest. Secundò quòd dari possit motus tardus & velox sine sono: quia etiam faciliè responderetur quòd dari non possit motus tardus & velox resilientis corporis ex percussione corporum, &c. qui non sit sonus; quia numquam resilit corpus sine sono. 3°. quòd proprietates soni sint maximè diverse à proprietatibus motus localis, eò quòd motus dicatur tardus & velox, sonus verò gravis & acutus: verum etiam faciliè responderetur motum localem quidem præcisè, ut motum localem, dici tardum & velocem, attamen ut motum localem corporis resilientis ex percussione, &c. rectè dici gravem & acutum.

V. Nec dicas 1°. Aristotelem hic docere sonum esse aeris ictum & motum corporum se collidentium, quia Aristotelem hic omnes ita explicant, ut non

sit intelligendus in sensu formali, sed in sensu causali, quasi ictus & motus sit id, mediante quò, producit sonus; sed melius explicatur in sensu conditionali, sic ut ictus sit conditio sine qua non corpora sonora sonum producerent, ut patet ex dictis in libris de Generat. Disp. 6. dub. 3°. Resol. 2.

VI. Nec dicas 2°. sonum non esse qualitatem, quia non est una ex primis, cum juxta Aristotelem 2°. de Generat. sint tantum quatuor, calor, frigus, siccitas & humiditas, neque una ex aliis, quia aliæ ex primis inter se attemperatis oriuntur, non verò sonus, sed ex corporum se collidentium trusione & fractione medii.

VII. Respondeo enim sonum nec esse primam qualitatem, nec 2^{am} isto sensu, sed 3^{am} uno tantum sensu externo perceptibilem, uti est lux.

VIII. Probatur 3ª pars; nunquam est sonus sine illorum corporum trusione & fractione medii, illisque positus, semper est; unde productivæ causæ soni semper sunt tria corpora, duo scilicet allidentia & trudentia, & medium fluidum ex collisione illorum resilientis: Quòd autem aliqui putent virgà verberando aerem, sonum produci sine tribus illis corporibus, falluntur; quia ex aère sunt nonnullæ partes, quæ virgàm collidunt, & aliæ, quæ ex collisione illa resiliunt; unde aer agit vices duorum corporum se collidentium; quando verò aer in periculo vacui dum movetur, excitat sonum, agit vices trium corporum, duorum scilicet se collidentium & medii secundum diversas sui partes; hinc ad sonum non necessariò requiruntur corpora dura & diversæ rationis; licet illa regulariter sint aptiora ad primum motum aeris, necessarium ad producendum sonum.

RESOLUTIO II.

IX. **D**ico 2°. sonus non deferatur ad auditum mediantibus speciebus impressis, sed immediatè per seipsum & secundum suum esse reale; est contra Tolerum, Conimb. Compl. nostros, Suarezem, Hurtad. Arriag. Murc. Poncium, Tellem, & Fromondum nuperrimè de Anima lib. 3°. cap. 4°.

X. Probatur prima pars cum Nominalibus, non dantur species audibiles, ut probatum est de Generatione Dub. 3. Disp. 6. Resol. 2. ergo, &c.

XI. Confirmatur, sonus est omni casu sufficienter approximatus per se ipsum, & proportionatus auditui; sed species non requiruntur nisi ad approximandum & proportionandum objectum suæ potentiae; ergo, &c. Minor patet in gustu & tactu, in quibus omnes communiter negant species distinctas, quia ipsorum objectum est sufficienter per seipsum approximatum & proportionatum. Pro probatione majoris,

XII. Suppono primò, quòd aer sit valde facilè in orbem pergyrum mobilis, imò celerius & celerius in infinitum pro activitate ipsius moventis; quia sine comparatione fluidior est aqua, & for-

et non minus fluidus quam flamma, quæ procul dubio, ferè in instanti rarefcere potest ad mille pedes, & amplius.

xiii. Suppono 2°. sonum, quotiescumque auditur, prius à proximioribus, posterius à remotioribus interruptè produci; non verò successivè continuè, ita ut sonus sonum producat in instanti ad certam sphaeram. & immediatè post, moto aëre primæ sphaeræ, ad secundam, secundæ ad tertiam, & sic consequenter, ut ibi tandem audiat: hæc videtur omnino esse sententia P. Oviedii hic, & in libris de Generat. contrav. 5. punct. 4. Quod interruptè producat, probavimus in libris de Generat. disp. 5. dub. 3. Quod verò non successivè continuè, ibidem contra Ovied. insinuavimus, & ratio est 1°. quia non est cur sonus minus in instanti propagetur ad totum spatium, in quo auditur, quam lux & species lucis ad totum spatium, in quo videtur, cum propagatio, secundum ipsum, fiat per productionem soni à sono, sicut propagatio lucis & specierum lucis per productionem lucis à luce, & speciei lucis à specie lucis, nec sonus magis habeat contrarium, quàm lux aut species lucis. 2°. si moto aëre 1^a. sphaeræ ad 2^{am}, eò transferatur sonus sine nova productione, quidam & moto aëre apud corpora se collidentia, sonus illius ad totam 1^{am} sphaeram transferetur sine nova productione? 3°. ubi movetur aër à prima sphaera ad 2^{am}, audiri debet idem sonus pluries, & idem est de sphaera 2^a; nam locum aëris è 1^a. sphaera pulsus ad 2^{am}, deberet replere aër illi immediatior versus corpora se collidentia, & in locum hujus adhuc immediatior succedere, & sic semper succedentibus de loco in locum & de sphaera in sphaeram; quia aër, cum habeat sonum permanentem certis instantibus (ut docet ex illo, qui à 1^a. sphaera ad 2^{am} transfertur) idem sonus audiri debet pluries, ubi movebitur aër 1^a. sphaeræ ad 2^{am}, & idem est de sphaera 2^a. 4°. Quis conservabit sonum absente causâ à qua est 1°. productus? si enim ad Deum recurras, à te tanquam non Physico abscurimus: si verò ad actionem permanentem absente suâ causâ 1°. productivâ, manû damus: sed præterquâ quod talem actionem in 8°. lib. Phys. negaris; si illa actio possit perseverare pluribus instantibus, cum nec ipsa, nec ipsius terminus contrarium habeat, non est cur non perseveret toto tempore, quod ipsius subjectum perseverat, contra evidentem experientiam; quæ enim sunt fluxæ naturæ, ut tempus, statim cum pereunte causâ ad non esse fluunt.

xiv. Suppono 3°. sonum in toto spatio, in quo æque citò à remotioribus ac à proximioribus auditur, in instanti diffundi, non quidem (ut voluerunt Avicenna & Egidius) per hoc quod aër illis corporibus immediatus (qui est subjectum soni illius immediati) perumpat reliquum aërem, & transcat ad aures uniuscujusque audientis, quia incredibile est tantillum aëris posse ex collisione corporum illud spatium in orbem occupare, sed quia (si ve moveatur & tremat aër, si ve non) sonus in toto illo spatio producitur immediatè à corporibus se collidentibus, sicut species luminis ab objecto immediatè producantur in toto illo spatio, in quo æque citò à remotioribus ac à proximioribus lumen videtur; unde optimè verificatur illud Augustini epist. 3^a. omne quod sonat, & omnibus totum est, & singulis totum. qualis non est ille aër.

xv. Dixi, si ve aër moveatur & tremat, si ve non, per quod non volo ex collisione corporum aërem

non moveri ac tremere, quia experientiam soni à ligna findente excitati, à proximioribus citius, à remotioribus tardius audit, ita expono, ut ex collisione corporum aër qualitate sonorâ & sono informatus uno tractu moveatur, & faciat gyrum per totum illud spatium, in quo æque citò à remotioribus ac à proximioribus auditur; & in fine gyri, est pugna aëris hujus gyri cum aëre ex adverso adveniente; altero instanti post pugnam (quod est instans victoriæ) ex collisione aëris utriusque partis mediâ illâ qualitate sonorâ editur novus sonus ad certum iterum spatium: eodem modo expones experientiam tonitruum auditum post visum fulguris, quod tamen, cum esse non possit ante effractionem nubis, quæ est tonitruum, præcedit; per hoc ergo quod dixi si ve aër moveatur & tremat, si ve non, solum volui contra Avicennam motu & tremore illo non ferri sonum ad aures audientium, quia sub aqua stagnante etiam immota, quantum experiuntur piscatores à piscibus, præsertim Delphino juxta Plin. lib. 6. cap. 8°. auditur sonus, sub illa autem non est ullus motus aut tremor aëris, imò nec aquæ, ut dixi. His itaque suppositis,

xvi. Probatur major Confirmationis: vel sonus æque citò à remotioribus, quam proximioribus auditur? & tunc à suis causis immediatè in toto spatio producitur, prout species visuales in toto spatio ab objecto colorato producantur: vel à proximioribus citius, & à remotioribus tardius? & tunc fit interruptè nova productio soni ex nova collisione unius & alterius partis; ergo omni casu sonus est per seipsū sufficienter approximatus & proportionatus auditui.

xvii. Objicies 1°. plures soni sese impediunt, & flante vento difficilius auditur sonus; sed non est ratio istius, nisi quia sonus transfertur ad aures audientium medio aëre vicino corporibus se collidentibus, reliquum aërem perumpente, ergo, &c.

xviii. Confirmatur, non est credibile aërem primi gyri ex collisione & pugna cum aëre ex adverso proveniente posse tantum sonum edere, ergo dicendum est, vel sonum in aëre corporibus se collidentibus vicino successivè transferri ultra, vel sonum sibi simile ulterius & ulterius producere successivè.

xix. Resp. negando minorem, quia quod plures soni sese impediunt, fit quia auditus (utpote limitata virtutis, uti cæteræ animæ nostræ potentia) quò plura simul percipit, minus distinctè & perfectè percipit; quod verò flante vento difficilius auditur sonus, eadem est ratio, nam ventus flans etiam sonum & sibilum edit. Sed si ventus sit contrarius, sic aër pugnat & vincit, ut in oppositam partem mediâ qualitate sonorâ sonum producat.

Ad Confirmationem

xx. Resp. negando assumptum, id enim non est minus credibile, quàm quod vox valde crassa & altisonans formetur ex percussione aëris attracti per os ad laringem, ab aëre à pulmonibus misso; item quàm quod flamma, vel ex bombardâ, vel ex tormento bellico exiliens, magno impetu percussiendo aërem vehementissimum sonum edat, & idem est de sono tonitruum ex effractione nubis facta ab exhalatione calida & sicca in illa inclusa, unde Fromondus 2°. Meteororum c. 10. Omnis enim sonus videtur ex laceratione aëris vel alterius corporis fluidi proximè nasci, puta occasionaliter, & mediâ actione qualitatis sonoræ efficienter,

xxi. Instabis, sic fore ut nunquam audiat sonus tormèti bellici, aut capanæ, vox concionatoris, &c.

sed aëris utrinque; se collidentis, quod est absurdum.

xxii. Resp. negando assumptum 1°. quia verius est sonum tormenti bellici, aut campanæ, vocem concionatoris æquè cito à remotioribus ac à proximioribus audiri: unde in mea sententia melius dicitur audiri sonus tormenti bellici, &c. quàm in sententia adversariorum dicentium sonum à sono per medium produci: in hac enim sententia sonus esset soni sonus, in nostra verò esset tormenti bellici aut campanæ, &c. sonus; utpote ab aëre ab illis immediatè moto; deinde licet sonus tormenti bellici aut campanæ (de quo solum potest esse dubium) non æquè cito à remotioribus ac à proximioribus audiretur, adhuc deberet dici sonus tor-

menti bellici aut campanæ, &c. utpote causæ producentis qualitatem sonoram, ac 1°. moventis aërem, ex cuius motu sonus producitur, juxta illud Aristot. 2°. de Anima textu 51. *id igitur sonum efficit, quod movet usque ad aurem, aërem continuatione unum.*

xxiii. Obijcies 2°. duarum testudinum motà fide unà, movetur & alia ejusdem toni, sonumque edit silentibus aliis, ergo sonus transfertur medio aëre moto, ad cuius motum alia fides movetur.

xxiv. Respondeo negando consequentiam, quia inde solum sequitur ex repercussione corporum aërem moveri, quod docuimus supra; non verò medio aëre moto, sonum ad aures audientium transferri, quod negamus contra Avicennam.

DISPUTATIO OCTAVA.

De Odore & ejus Objecto.

D V B I V M I.

Quid Odoratus & ejus Objectum.

R E S O L U T I O.

I. **D**ico, Odoratus est potentia sensitiva odoris, ac proinde proprium ejus objectum est odor. Ita omnes.

D V B I V M II.

Quid sit Odor.

II. **D**ico, Odor est qualitas solo odoratu perceptibilis. 2^a. pars hujus resolutionis experientia patet.

III. Probatur prima contra Heraclitum, & veteres Philosophos ac Medicos, qui voluerunt odorem esse vaporem à corpore odorifero emissum; & contra Avicennam, qui voluit esse spiritum humidum: objecta nobiliorum sensuum, ut visus & auditus, sunt qualitates, nec est ulla necessitas dicendi objectum olfactus esse substantiam: ergo, &c. 1^a. pars patet ex præmissis. 2^a. probatur, quia (præterquam quod Aristot. 2. de anima c. 6. dicat substantiam non esse sensibilem per se, sed per accidens, id est, per accidentia illi superaddita) tota necessitas, quæ adferri posset, est, quod odor nusquam perciperetur sine evaporatione, vel exhalatione substantiali, sed hoc nullo modo est; ergo, &c. Probatur minor, quia falsum est odores semper diffundi cum aliqua tenui substantia, (licet id ad aliquod spatium fiat) nam non est ulla ratio dicendi odores potius diffundi per totum spatium cum aliqua tenui substantia, quàm sonos, colores, &c. ut solutione argumentorum patebit: ergo, &c.

IV. Confirmatur hæc minor, quia incredibile est corpora odorifera ad tantum spatium suam substantiam exhalare & evaporare ad quod odorantur: Deinde posito pane super aquam illum odorantur ex profundo maris pisces; quis autem crederet panem per exhalationes suas substantiales mare tam profundè dividere, quod fieri deberet: ergo, &c.

V. Dices 1°. homines experiuntur sese odoribus nutrire; sed non odoribus præcisè, ergo odoribus receptis in exhalationibus substantialibus.

VI. Respondeo concedendo totum, inde tamen non sequitur odores ubique diffundi cum aliqua tenui substantia, sed ad certum spatium, v. g. quod homines experiuntur sese nutrire odoribus: sapientem enim sentiunt odores, quibus nutrire non possunt; alioquin dici oporteret vultures ad multa milliaria nu-

triri odoribus cadaverum, quod difficulter crediderim, si verum est quod hic refert Albertus cap. 25. vultures, scilicet, ad 50. milliaria distantes, sensisse odorem cadaverum in bello Trojano occisorum.

VII. Dices 2°. corpora odorifera continuà odoris evaporatione amittunt odorem, exsiccantur, & flaccescunt, unde debent vase aliquo concludi; in humido loco servari, &c. ergo, &c.

VIII. Respondeo concedendo totum: quia omnem evaporationem non negamus, magis quàm in propagatione soni negaverimus omnem motum & tremorem aëris: sed solum docemus sine illa evaporatione adhuc diffundendum odorem, sicut revera putamus diffundi ad spatium aliquod, in quo evaporationes & exhalationes alio sensu, quàm odoratu, non percipiuntur: & hinc ulterius patet, cur aliqui odores, ut fabarum, ad aliquod spatium caput lædant & dementent; alii sanent, ut rosarum, quamquam putem id etiam referri posse in qualitates noxias vel salutares; alii nutrant: &c. non tamen ad omne spatium, ut docet experientia.

IX. Dices 3°. multa corpora odorifera non emittunt odorem, nisi calefacta & manibus compressa: sed hoc ideo est; quia per calefactionem & compressionem excitantur ad evaporationem: ergo, &c.

X. Respondeo id fieri, quia in nonnullis odoriferis cortex seu superficies, habet se instar palpebrarum respectu oculorum, quæ nisi aperiantur, oculi non vident; ita similiter de illa superficie aut cortice, quia nisi per calorem ejus pori aperiantur, vel ipsa per contritionem quasi tollatur, cortex non emittit odorem.

D V B I V M III.

Quomodo odor diffundatur per totum spatium?

R E S O L U T I O.

XI. **D**ico, odor nec per species intentionales contra Murciam, Telles, Poncium, Fromondum nuperrimè, &c. nec per evaporationem substantiæ seu spiritus odoriferi contra Philoponum, Iavellum, &c. quibus videtur ad stipulam Ovidius, diffunditur per totum spatium, in quo percipitur; sed per seipsum prout de sono diximus, ita tamen ut odor odorem non producat contra Comimbrenses, Arriagam, &c. quibus etiam videtur favere Ovidius; sed sola corpora odorifera.

XII. Probatur 1^a. pars, quia non est potior ratio admittendi species odorabiles, quàm audibiles; sed

sed has non dari probatum est supra, ergo nec illæ dantur.

xiii. Confirmatur ut ante de sono; odor est per seipsum omni casu sufficienter approximatus & proportionatus sensui; sed species tantum requiruntur ad approximandum & proportionandum objectum suæ potentie, ergo, &c. Probatur minor in gustu & tactu, in quibus omnes communiter negant species distinctas, quia ipsorum objectum est per seipsum sufficienter approximatum & proportionatum: ergo, &c. Probatur major solutione argumentorum.

xiv. Probatur 2^a. pars probatione primæ partis supra dubio 20.

xv. Dices, tam est credibile corpora odorifera ad tantum spatium suam substantiam exhalare, quam sit credibile particulam thuris exhalatione sua totum cubiculum infumare, ergo odor per totum spatium diffunditur per evaporationem substantiæ, seu spiritus odoriferi. Probatur antecedens: quia exhalationes aliorum corporum sunt multo subtiliores fumo thuris.

xvi. Respondeo negando assumptum, quia magnum quodcumque cubiculum, nihil est respectu spatii, per quod totum, odores diffunduntur, & vultures illos sentiunt: deinde etiam incredibile est odorem thuris in sola evaporatione thuris sentiri, nam si supra aquam thus comburas, intra aquam senties odorem, non secus ac pisces sentiunt de profundo maris panem, nullus tamen fumus intrat aquam.

xvii. Probatur 3^a. pars, ultra illud spatium in quo odor in exhalatione & spiritu subtili percipitur, non percipitur per species, uti contra Murciam, Fromondum & Poncium probavimus, pro-

bando conclusionem pro 1^a. parte, ergo immediate per seipsum.

xviii. Probatur 4^a. pars: quia cæteræ qualitates secundæ uno sensu externo perceptibiles, ut sonus, color, &c. non producant tibi simile, ergo nec odor: quod enim P. Oviæd. id refundat in particularem naturam illarum, diversam à natura odoris, nihil refert, quia, ut inquit P. Arriaga hic num. 62. ad occultas rerum naturas recurrere, quando difficultates aliunde sufficienter possunt explicari, magis est obstinati in aliqua sententia animi, quam Philosophi puram veritatem anhelantis.

xix. Confirmatur, omnis experientia odorum sufficienter explicatur absque eo, quod odor odorem producat; nam quomocumque producit odor semper adest aliquod corpus odoriferum, aut exhalationes ejus, quæ, ut corpus sonorum sonum per totam suam spheram, odorem suum diffundunt, & tamdiu durant, & tam tenaciter aliis corporibus adhærent, quam ipsimet odores in sententia Arriagæ (pro quorum definitione, cum contrarium non habeant, recurrere debet ad occultam naturam fluxam ipsorum, quod in aliis reprehendit) scilicet, quamdiu aliquid suæ substantiæ exhalare possunt, nec antea, in aërem vel alia corpora convertuntur. Hinc

xx. Patet 1°. cur canes leporem prosequantur fugientem a verso vento; exhalat enim lepus spiritus aliquos odoriferos in terram, qui aliquamdiu manet.

xxi. Patet 2°. sic nos clare explicare quomodo desinant odores, non recurrendo ad occultam naturam fluxam ipsorum, uti recurrit Arriaga, eod quod alioqui cum contrarium non habeant, numquam desinerent.

DISPUTATIO NONA.

De reliquis sensibus externis & eorum objectis.

DUBIUM VNICUM.

Quid gustus & tactus & quæ eorum objecta?

RESOLUTIO I.

I. Ico 1°. gustus est potentia sensitiva saporis, tactus verò potentia sensitiva quatuor primarum qualitarum, mollitiei, duritiei, gravitationis, & plurium per solam experientiam cognoscibilium: unde sapor est objectum gustus: dictæ omnes qualitates objectum tactus.

RESOLUTIO II.

II. Ico 2°. objectorum tactus & gustus non dantur species gustabiles & tangibiles; ratio est quia non gustantur & tanguntur nisi approximata, & sunt seipsis satis proportionata ad gustationem & tactionem.

III. Dices tamen, si objectorum odoratus, de quo supra, & tactus non dantur species odorabiles & tangibiles, ut quid aperto poculo, in quo est electrum, sentimus summum odorem, aperto fornace magno igne accenso, sentimus vehementem calorem, & illis clausis, ferè nullum?

IV. Respondeo id fieri, quia illis apertis multi

spiritus odorum, & ignis emittuntur, qui quia in initio parum tenaciter hærent, fit ut ad modicum motum aëris removeantur à nobis, & illis clausis vix sentiantur.

v. Instabis, si electrum & ignem per illos spiritus sentiremus, nec electrum, nec ignem sentiremus contra commune pronuntiatum.

vi. Respondeo nos electrum & ignem sentire, eo modo, quo supra diximus nos sonum campanæ ultra primum gyrum audire, scilicet mediè ac improprie. Nec multum curandum est commune pronuntiatum, quod fundatur in vulgari apprehendendi modo, quia, ut rectè notat Oviædus de anima tract. 13. puncto 16. multoties res aliter attingit quàm in se sint.

vii. Dices 2°. Aristoteles hic cap. 2. dicit sensum recipere formam sine materia, per formam autem ex communi intelligit speciem.

viii. Respondeo Aristotelem ibi sensum sumere pro visu famosiore suæ specie, quomodo etiam sumit sensum, quando ibidem dicit sensibile positum supra sensum, non sentiri. idq; respondemus conformiter ad placitum Hippocr. & Plat. de quibus Galen. lib. 7°. hæc refert: ut gustus atque alii sensus fiant, opus est, ut ad animantis corpus perveniat ipsum sensibile; visus autem per medium aërem ad coloratum extenditur.

DISPV.

DISPUTATIO DECIMA.

De Speciebus impressis sensus interni.

3. **D**E speciebus sensuum externorum satis supra à Disputatione quinta de visu. Nunc superest ut aliquid de speciebus sensus interni similiter dicamus. Quare sit

DUBIUM I.

An in sensu interno dentur species impressæ?

RESOLUTIO.

II. **D**ico, in sensu interno nullæ dantur species impressæ sive sensatæ, sive insensatæ à sensu interno realiter distinctæ: Est Nominalium contra Suar. Hurtad. Arriag. Ovied. Telles, Murc. Poncium, & D. Fromond. de Anima lib. 3. cap. 8. art. 3°. Scotistas ac Thomistas communissimè. Sed ante probationem hujus difficultatis, secretioris ferè, inter omnes Philosophiæ totiusque Theologiæ secretissimas.

III. Suppono 1°. species sensatas esse illas, quibus sensus internus cognoscit objecta aliquo sensu externo cognita, ut colorem, odorem, &c. insensatas verò esse illas, quibus cognoscit objecta nullo sensu externo cognita, ut convenientiam, disconvenientiam, inimicitiam & amicitiam, agnus enim cognoscit amicitiam pastoris, inimicitiam lupi.

IV. Suppono 2°. rationabiliter dici posse intellectum Angeli & hominis, sensum internum hominis & bruti in eo imitari intellectum divinum, quod sit sibi species impressa omnium objectorum, tam existentium, quam non existentium quorum in sententia adversariorum species impressas realiter distinctas sibi naturaliter comparare potest; & consequenter abstractiva non existentium, & intuitiva existentium.

V. Ratio autem est; 1°. quia in eo nullum est absurdum contra SS. Patres aut rationem; non inprimis contra SS. Patres, quia nec commune Axioma ex objecto & potentia paritur notitia sumptum ex Aug. 9. de Trin. c. ult. convincit species illas esse realiter distinctas; quia dici potest Augustin. tantum vel le ex objecto ut objective & exemplariter contento in potentia, & potentia pari notitiam, ad quod non requiritur ulla species realiter distincta. Nec S. Thomas aliud docet, ut clarè patet ex q. 55. de Angelis. art. 1. ubi docet in mente Angeli esse similitudines creaturarum (quod extendere potes ad alias distinctas potentias ob paritatem à ratione statim adferendam.) non quidè ab ipsis creaturis acceptas, sed à Deo, puta producendo istum Angelum, cui identificantur. Non etiam contra rationem: Quia bene passim admittitur, quod Angelus, homo, &c. percipiant objecta sua per potètiis sibi identificatas, sicut Deus; quidni & per species impressas sibi identificatas? si aliud absurdum adferri non possit & illæ species non sint minus Angelo & homini identificabiles, quam illæ potentia: neque id superat perfectionem talis potentia: quia esse tales species bene covenit ipsis speciebus, quæ sunt entia ipsis potètiis imperfectiora.

VI. 2°. Ratio est, quia sic vitantur infinitæ propemodum specierum internarum, & productionum earum, multiplicationes sine necessitate, nec ad Deum recurrendum contra veram Physicam pro

speciebus objectorum, quæ Angelis ab initio cognoscunt, ut communiter recurrunt Theologi, qui docent eas non posse produci ab objecto; aut quia materiale, & nimis distans ac improporionatu, aut tum quia alioqui, si immateriale, eas in omni ente immateriali, ac proinde Angelus sui speciem in anima nostra contra experientiam, produceret, nam ut suppono illam necessariò, ut cætera, in objecto produceret, & immateriale est subiectum illius proportionatum; tum quia per medium materiale diffundi non possunt.

VII. Suppono 3°. species realiter distinctas quarumcumque rerum, utpote sui non excitativas, debere per aliquid distinctum excitari, ut una præ alia istam ad cognitionem objecti, cujus est species, excitet: intellectus enim habet species omnium aliorum cognitorum v. g. illorum tamen omnium non recordatur simul, aut omnia illa simul non cognoscit & ad recordationem, aut cognitionem quamlibet eorum indifferens est: ita adversarii nostri, quidquid verò adferent pro excitamento speciei unius præ alia, adferemus & nos pro excitamento istius potentia: immediatè ad unam cognitionem præ alia: illud autem excitamentum distinctè cognoscere putant Philosophi, & nominatim Poncius de Anima q. 3^a. disp. 2. esse unum ex difficilioribus naturæ arcanis; Ovied. ibi esse maximum totius Philosophiæ Sacramentum, nunquam satis ab aliquo explicandum, & verè equidem, quia nec patet causa, quæ longissimæ orationis, quam ex memoria recitamus, species excitet eo ordine, quod excitantur; nec principium à quo oriatur, quod alicujus rei volentes non recordemur, & nolentes aliquando recordemur; unde idem Poncius loco cit. conclus. 1. dicit pro specierum excitatione, vel ad Deum recurrendum, vel ad dignam causam, quam non assignat; quia tamen similem ad Deum sine necessitate recursum ubiq; rejeci ut minus probabilem & parum Physicum, de alio istarum specierum excitamento, infra.

VIII. Profectò resolutiones circa specierum conditionem, in qua natura miraculum posuit non nisi obscuræ esse possunt; profundè quidem ut solet D. Fromond. de speciebus sensuum internorum de anima lib. 3. c. 8. art. 3. philosophatur, dum ait: Nisi imagines quedam sensibilibus externorum in cerebrum subirent in absentia eorum, nec homines, nec bestia se vidisse, se audisse, &c. recordarentur. Per imagines, quippe in ventre memoriæ asservatas sit eorum recordatio. Sed mihi obscurum est quod ibi dicit imagines illas sensationum externarum esse imagines ab ipsis sensationibus externis in cerebrum jaculatas; quia sic tactio deberet per sensorios nervos à planta pedis in cerebrum ejaculari, & cum cursorum motus continuus, sint tales tactiones & motus, continuæ & infinitæ essent imaginum, tactionum, & motuum istorum præteritorum ac præsentium in cerebrum ejaculationes, & consequenter de aliis totius corporis, sensationibus externis; quæ profectò, utpote fortè in eadem parte cerebri confusivæ & sine ordine existentes, cerebrum turbarent, & confunderent; prout nimis multæ ac sine ordine visuales imagines in oculis apertos immixtæ visum turbant ac confundunt.

Deinde

ix. Deinde illæ sensationum externarum imagines sunt ultima ad sensationem internam determinatio; vel non? si primum, cum sensus internus sit potentia necessaria, & illæ imagines, determinationes necessariae, tot statim erunt sensationes internæ, quot illæ tactiones & sensationes externæ contra experientiam: si secundum, commodius dicitur animam sensitivam esse seipsa essentialiter imagines omnium sensationum externarum & aliarum multarum determinabiles ad sensationes internas per illud ipsum, per quod imagines illæ determinari debent, ut sensum internum ad talem sensationem eliciendam determinent: sic enim omnino vitatur dicta perturbatio & confusio cerebri, & frustranea tot imaginum multiplicatio; quodque mihi in tantum verisimilius est, quod præfatus Doctor dicat in fine articuli citati *maximam imaginum turbam esse, quæ nec per sensum externorum fenestras intraverunt, nec ex eis sunt fabricata, sed ab autore naturæ in prima generatione (ubi ad Deum pro purè naturalibus recurrit sine necessitate) infusa, tales enim in brutis, inquit, agnoscit S. Thomas de veritate q. 22. art. 7. aliis enim animalibus sunt inditæ, secundum naturalem estimationem, quædam substantiales conceptiones, eis necessariae, sicut ovi quod lupus ei sit inimicus, & huiusmodi.*

x. Difficiliter tamen contra obijciatur quod experientia manifestum sit ex mutata temperie cerebri nasci oblivionem; igitur species erant in cerebro. Verum

xi. Respondeo id non contingere, quia simul mutantur imagines sensibilium; sed quia cerebrum, utpote organum sensus sit sensationum internarum eliciendarum incapax, pro parte, vel toto. Unde optime ad rem nostram D. Fromondus ibidem: *Potest & alio modo, quam per specierum abolitionem, nasci oblivio, si species incolumes quidem maneat (quod juxta nostram sententiam æquivalet, si identificentur animæ) sed humore aliquo vias sapientie, & latebris suis ad potentiam evocari non possint.*

xii. Difficilius adhuc obijciatur: sed quid animam sensitivam potius ad unam sensationem, quam ad aliam excitat? verum hæc est communis omnium difficultas.

xiii. Peto enim, quid in adversariorum sententia cerebrum, & existentes in cerebro imagines, præsertim de insensatis, aut diu ante sensatis, excitet? quidquid attuleris, facilius animam excitabit, quæ cerebrum ad cooperandum determinet, quam cerebrum ipsum, aut imagines in cerebro tam confusas, excitet; id autem puto, sicut & cur potius de uno, quam de alio somniemus, provenire ex determinationibus animæ ad necessarias sensationes externas, ad quas anima mediis objectis in aliis potentius, quam visu, & mediis speciebus impressis pro visu, determinatur, juxta hoc axioma, *Nihil est in intellectu, quod à fortiori verum est de sensu interno, quod prius non fuerit in sensu;* positis enim sensationibus illis, anima seipsa determinata est ad seipsa utendum specie istius, vel illius objecti, potius quam alterius. His itaque suppositis & præmissis,

xiv. Probatur Resolutio i^a. quia nequidem in intellectu dantur species realiter distinctæ, ergo multo minus in sensu interno, quia non extenditur ad tam multa objecta, quorum successivè cognitiones & recordationes habere possit. Consequentia videtur legitima, unde multi in sensu interno negant species, nulli verò præter Nominales, negant species in intellectu, præsertim Angelicis: Antecedens

patet ex præsuppositis.

xv. Probatur 2^a. quia non est à qua causa producantur, & postea productæ excitentur illæ species, ergo, &c.

xvi. Probatur antecedens pro 1ª parte 1°. non enim à Deo, quia frustra ad Deum recurritur ut causam particularem effectivam purè naturalium; si enim per impossibile Deus non esset, & esset homo ac alia entia, adhuc homo & bruta ea cognoscere, & post cognitionem eorum recordarentur.

xvii. 2°. non etiam ab objecto, 1°. quia alioquin cum species semper essent ab objecto existente, semper repræsentarent sensui interno objectum existens contra experientiam; sæpius quippe est in nobis & brutis, quantum apparet, recordatio præteritorum. 2°. quia sæpe phantasmus de objectis impossibilibus, sicut & oves currentes de casu possibili, qui eas retardat à cursu celeriori; ab objecto autem possibili non possunt illæ species produci: 3°. species ab eo conservantur à quo 1°. producuntur; nam productio & conservatio solo connotato distinguuntur; sed in sententia omnium aliorum non conservantur ab objecto, quia objecti præteriti & longissime absentis, recordamur, ergo, &c.

xviii. Probant Murcia & Poncius species sensus interni nequidem produci à speciebus impressis objectorum externorum; quia potest esse species impressa objecti externi in potentia externa v.g. in visu dormientis oculis apertis, ut ovibus & nonnullis hominibus, vel vigilis, sed omnino ad alia attendentis, quin causetur visio externa, ergo &c., quin causetur species impressa interna objecti. Sed

xix. Contra, etiam responderi potest tunc causari speciem impressam internam objecti, licet non causetur visio & sensatio interna defectu attentionis, quia tamen, hoc posito, aliquando in sensu interno produceretur species objecti absque specie impressa, vel expressa objecti externi, ut si color sit immediatus organo, dicendum esset contra Poncium, species sensus interni non produci à specie expressa, nisi ut concurrente partialiter & per modum conjungentis passum cum causa efficiente, ex quo ulterius patet contra eundem Poncium de anima Disp. 8. q. 8. quomodo explicari possit, quod sensatio externa habeat rationem conditionis *sine qua non* ad productionem speciei internæ.

xx. 3°. Non à specie impressa externa objecti; quia hæc non videtur producere speciem objecti secundum aliam rationem, quam objectum attingatur à sensu exteriori, non attingitur autem sub ratione præteriti vel possibili, sub qua à sensu interno attingitur: Deinde à specie impressa externa objecti non conservatur; ergo nec 1°. producitur.

xxi. 4°. Contra Hurtadum, Arriag. Ovied. Murcia. Ponc. & Thomistas communiter, non à specie externa objecti: 1°. quia species impressa ex natura sua repræsentat illud, à quo principaliter producit, ut constat de speciebus visis; quia est semen illius à quo producit, sed sæpius recordamur objecti, & non præteritæ sensationis objecti, ergo, &c. 2°. quia cum absit species expressa interna, dum objecti recordamur, non potest in sententia omnium aliorum species interna impressa conservari ab illa expressa, ergo neque ex dictis 1°. produci.

xxii. 5°. Multo minus ab ipso sensu interno; 1°. quia commodius sine tot entium superflua multiplicatione diceretur sensum internum esse species ipsas impressas. 2°. quia ipsum non repræsentant, ergo nec

ab ipso producantur. 3°. quia secundum adversarios est indifferens ad quamcumque speciem habendam; de eo autem, quod dicitur ipsius indifferentiam tollere, dicere poteris, speciem sensus interni producere, vel potius juxta resolutionem præcedentem animam ad producendam sensationem ei correspondentem determinare.

xxiii. Confirmatur: quia in nostra sententia videntur infinitarum propemodum specierum, & productionum specierum, earumque excitamentorum sine ulla necessitate multiplicationes, & inexplicabiles difficultates; ergo, &c.

solutio Objectionum.

xxiv. **O**bjicies 1°. ex Murcia hic, similibus rationibus probatur, necessariò species impressas ponendas in sensu interno, quibus probatum est supra, ponendas in sensu externo; hic enim applicatæ, inquit, habent eandem vim, ergo, &c.

xxv. Confirmatur ex P. Poncio, etiam hic, qui dicit contrariam nostræ esse omnium Doctorum communissimam: ideoque magis illam veram supponit, sicut & cæteri, quam probet: potentia internæ sunt indifferentes ad omnes sensationes, ergo necessariò in illis ponendæ sunt species, quibus ad aliquas, præ aliis, determinentur.

xxvi. Respondeo negando assumptum; est enim disparitas, quòd sensus internus feratur in objectum possibile, præteritum non existens, & sine ulla necessaria approximatione remotissimum (quantum experimur omnes): sensus verò externus, saltem naturaliter, non nisi in actu existens, & intra certam spheram præsens, nulloque interjecto vacuo vel opaco, quod etiam sensationem internam non impedit; deinde variæ experientia supra allatæ convincunt dari species in visu & speciem visualem non posse se tenere ex parte potentia, seu illi identificari, sed debere ab objecto emitti: nullæ verò id convincunt de speciebus sensus interni.

Ad Confirmationem

xxvii. Respondeo 1°. retorquendo argumentum in species rememorativas, & insensatas congenitas, de quibus supposito ultimo; illæ enim sunt, uti ipse sensus internus, aut anima ipsa ad suas sensationes vel non sensationes, indifferentes, & tamen earum indifferentia non potest sine processu in infinitum per alias species determinari, ut patet; unde sicut non sunt necessariae species impressæ ad tollendam illarum indifferentiam; neque similiter sunt necessariae ad tollendam sensus interni aut ipsius animæ indifferentiam, ob rationis paritatem.

xxviii. Respondeo 2°. negando consequentiam, quia eorum indifferentia sufficienter tollitur, per aliquid simile illi, per quod indifferentia specierum jam dictarum tollitur; vide suppositum ultimum supra ante dubii Resolutionem.

xxix. Objicies 2°. si in sensu interno & intellectu non dentur species, sed sint sibi ipsis species objectorum, quorum in aliorum sententia species realiter distinctas acquirere possunt; cur infantes, non tam perfectè, ac viri phantasiant? cur dormientes, non tam perfectè intellectu discunt? & discursu bonum, merendo, vel malum, peccando, amplectuntur? quàm sensu interno phantasiant?

xxx. Respondeo ad primum, infantes non tam perfectè ac viros phantasiare, quia (præterquam quod sit, ut docet D. Fromondus lib. 4°. de Anima

cap. 4°. art. 9°. quia eorum cerebrum humore natat, secus in viris) non habent phantasiam, tam perfectè, & circa tam multa exercitatum quàm viri; quæro enim cur unus orator non tam perfectè recorderetur orationis semel habitæ, quàm alterius centies factæ. Cur unus tam perfectè de omnibus non discurrat, quàm alius, nisi quia non habet, defectu tanti exercitii, tantam facilitatem ac alius.

xxxi. Respondeo ad 2um (pro quo iterum P. Poncius ad causam aliquam occultam recurrit, fateturque se notam sufficientem non posse invenire, nec etiã puto in aliqua alia, quàm nostra sententia, facile inveniri posse;) causam esse, quòd plura ad perfectè intellectu discurrendum, quàm ad perfectè sensu interno phantasiandum, requirantur: cum enim phantasia phantaset ex instinctu naturæ, & objectorum, de quibus secundum quid discunt, habeat species sibi identificatas, nihil ad phantasiandum præter phantasiam requiritur; at verò cum intellectus discurrat ex cognitione bonitatis consequentiæ saltem virtualiter contentæ in præmissis, realiter à se distinctæ, & non ex solo instinctu naturæ, aliquid ad perfectè discurrendum, præter se, requirit, v. g. præmissarum cognitionem, quam facile dormiens, eò quòd habeat cerebrum vaporibus, ut ebrius, gravatum & indispositum, deserit, vel si non deserat, facile aliis distrahitur, ut vel conclusionem omittat, defectu attentionis; vel illegitimam & cornutam eliciat; quòd idem extendere poteris ad ebrios: & hinc fit quòd ex communi Theologorum sententia & fori confessionalis praxi discursus dormientium & ebriorum ex inculpabili ebrietate pro peccatis non reputentur.

xxxii. Objicies 3°. ex August. lib. 2. super Gen. ad litteram: *Deus bis res produxit, semel quidem in se ipsis secundum esse reale, iterum verò secundum esse intelligibile in intellectu;* & II. de Trinit. cap. 2. ait *positionem specierum intelligibilium difficile suaderi tardioribus ingeniis*, ergo, &c.

xxxiii. Respondeo ad 1um Augustinum tantum velle Deum iterum res produxisse secundum esse intelligibile in intellectu ab illis realiter distincto; quia autem difficulter intelligitur, quomodo res habeant esse aliquod in intellectu: II. de Trinit. dicit *id difficile suaderi tardioribus ingeniis, sive positionem specierum intelligibilium* (etsi ab intellectu realiter indistinctarum) *difficile tardioribus ingeniis suaderi.*

xxxiv. Objicies 4°. si intellectus habeat species sibi identificatas omnium objectorum, quorum species realiter distinctas in sententiâ aliorum acquirere potest, jam se solo independentem ab omni phantasmate & sensatione intelligere poterit, sicut postea in statu separationis; sed hoc est contra Axioma, *Nihil est in intellectu quod prius, &c.* communiter receptum, ergo, &c.

xxxv. Respondeo negando majorem: nam licet intellectus non requirat sensationem ut causam speciei objecti, quod intelligit; requirit tamen sensationem seu phantasma expressum, vel ut medium in quo sua objecta percipit, vel ut causam occasionantem incorporeorum cognitionem, quod est expressa sententia Aristotelis hic lib. 3. textu 39. *Necesse est intelligentem phantasmata speculari, vel ut veritatis Argiopolus, Qui contemplatur necesse est unâ cum phantasmate contemplatur, scilicet tamquam in medio, vel causâ occasionante incorporeorum cognitionem: dixi causam occasionantem, &c.* propter auctoritatem tum August. Epist. 56. *quasi verò* (inquit)

non multa ac prope innumerabilia cogitentur incorporaliter atque intelligibiliter, ab eis, qui talia cogitare non verunt, sicut ipsa sapientia & veritas. tum D. Th. 1. p. q. 84. art. 7°. post Dionysium de divin. nom. c. 10. & ideo, cum de hujusmodi aliquid intelligimus, necesse habemus converti ad phantasmata corporum, licet ipsorum non sint (nota) phantasmata; necessitatem autem hujus experientia docet; nam si lædatur cerebrum in quo residet phantasia seu sensus internus, læduntur operationes intellectus, ut constat ex furiosis & amentibus variis; deinde Angelos, animam nostram, intellectiones nostras, &c. semper concipimus ad modum rei materialis, ut experientia etiam constat; quia medio phantasmate de re corporea illos cognoscimus, sed quæ ratio harum experientiarum?

xxxvi. Respondet 1° Poncius non posse assignari aliam præter ordinationem divinam, factam in poenam peccati originalis: verum id non est mihi verisimile, magis quàm Adamum innocentem cognitione naturali cognovisse angelos per speciem propriam, cujus tamen intellectus erat ejusdem speciei cum nostro; vel magis quàm Christum Dominum acquiraturum scientias ex-

perimentales independentes à phantasmatibus, si ullas poenas peccati non tulisset.

xxxvii. Respondet 2° Murcia ex D. Thom. 1. p. q. 84. rationem esse, quia modus operandi sequitur modum essendi: Verum id potius contrarium probat: quia sicut modus essendi animæ est spiritualis, ita modus operandi deberet etiam esse spiritualis: Deinde operatio mentalis, non obstante concomitantia phantasmatis, manet spiritualis, quomodo igitur sequitur modum essendi corporeum? Denique nec est, cur modus operandi sequatur potius modum essendi corporis, quàm animæ spiritualis; nec etiam, cur operatio animæ spiritualis potius sequatur modum essendi corporis, quàm operatio corporis modum essendi animæ spiritualis. Quare aliter

xxxviii. Resp. rationem esse, quia unio cum corpore determinat animam ad non utendum nisi speciebus phantasmatis & objectorum, quorū cognitiones occasionant: quod illa unio id faciat, ex eo patet, quod nullus homo sit assignabilis operans natural. independentes à contemplatione phantasmatis: De beatis enim & Christo ut scientia infusa instructis, aliud est, ut patet, de quibus in Theol.

DISPUTATIO VNDECIMA.

De Anima rationali, & ejus potentiis.

D V B I V M I.

An anima rationalis sit spiritualis & immortalis, & una sit perfectior altera substantialiter?

I. **A**nte Resolutionem
Suppono 10. ex dictis in Logica Tract. 5. Disp. 2. de quantitate dub. 3. supposito 5. corporeum, five materiale rectè definiti, quod extensum habet partes extensas, id est, extra invicem realiter: incorporeum vero five spirituale, quod extensum non habet partes extensas, id est, extra invicem realiter. Has autem definitiones ibi habes expostas & probatas, & ex illis facillimum est definire corpus & spiritum, qui à corporeo & spirituali in eo præcisè differre videntur, quod corpus & spiritus videantur esse substantiæ tantum; corporeum verò & spirituale, etiam accidentia.

ii. Neque contra præsentem corporei definitionem objici potest, quod P. Compt. de Anima Disp. 7. contra Renatum Des-Cartes objicit: In sacrosancta Eucharistia est verum & reale corpus Christi, & tamen illic non habet actualem extensionem, &c. quia quoad hoc satis definitione nostrâ præcautum est, dicendo quod extensum five si extendatur: non enim repugnat esse corpus, & non extendi actualiter, sed potentialiter tantum, ut convincit objectio. Aliter tamen contra definitiones illas,

iii. Objicies 1° ex eodem P. Compt. de Anima Disp. 7. sect. 1. Non est ex quo capite repugnet res aliqua spiritualis habens partes extensas in ordine ad locum, sicuti eas habet in ordine ad subiectum & tempus intensas; ergo, &c.

iv. Respondeo repugnare ex formali conceptu rei corporeæ & incorporeæ five qui primò occurrunt menti ens corporeum & incorporeum concipientis, de quo in Logica loco paulò ante citato.

R. P. Francisci Bone Spei Physica.

v. Objicies 2° ex eodem ibidem, ratio corporeæ seu rei corporeæ, prout distinguitur à spiritu, est, vel quantitas, vel quidpiam habens conjunctionem aliquam Physicam cum illa; ita ut sine ea existere connaturaliter non possit: ergo, &c. Probatur antecedens, quia hic conceptus competit omnibus, & solis rebus corporeis, ut inductione constabit discurrenti.

vi. Respondeo negando assumptum: quia satis in Logica, loco citato, ostensum est dependentiam à quantitate omnino impertinenter se habere ad primum conceptum rei corporeæ: deinde, secundum definitionem illam, non datur conceptus unus omnibus corporeis communis univocus; sed duo, ut consideranti patebit, quod est superfluum, ubi unicus assignari potest. Quod enim f. 6. n. 6. dicat, creationem, quæ albedinem ita redderet independentem ab omni connexionem cum materia & quantitate, ut connaturaliter sine eis existere possit, fore spirituale; nec mirum esse, quod ex antiquis hoc nullus asseruerit, quia hæc questio hoc solum tempore discuti cæpit. Hoc tempore recipi non potest, quia est contra conceptum rei corporeæ, qui primò menti, tam antiquorum Patrum & Philosophorum, quàm modernorum, occurrit, neque præterea satisfacit rationi paritatis, quam in Logica loco supra citato, n. 101. attulimus.

vii. Suppono 2° Decretum Leonis Papæ X. in Conc. Lat. Sess. 8. anno Dom. M. D. XIII. sic habere.

viii. Cum diebus nostris (quod dolentes referimus) Zizania seminator antiquus humani generis hostis, nonnullos perniciosissimos errores à fidelibus semper explosos in agro Domini super-seminare & augere sit ausus, de natura præsertim animæ rationalis; quod videlicet mortalis sit, aut unica in cunctis hominibus, & nonnulli temerè Philosophantes, secundum saltem Philosophiæ, verum id esse asseverent. Contra hujusmodi pestem opportuna remedia adhibere cupientes, hoc sacro approbante Concilio,

lio, damnamus & reprobanus omnes asserentes animam intellectivam mortalem esse, aut unicam in cunctis hominibus, & hec in dubium vertentes. Et infra.

Cumque verum vero minime contradicat, omnem assertionem veritati illuminatæ fidei contrariam, omnino falsam esse definimus: & ut aliter dogmatizare non liceat, districtius inbibemus. Omnesque huiusmodi erroris assertionibus inherentes, veluti damnatissimas hereses seminantes, per omnia ut detestabiles & abominabiles hereticos & infideles, Catholicam fidem labefactantes, vitandos & puniendos fore decernimus.

IX. Insuper omnibus & singulis Philosophis in Universitatibus studiorum generalium, & alibi publicè legentibus, districtè precipiendo mandamus, ut cum Philosophorum principia, aut conclusiones, in quibus à recta fide deviare noscuntur, Auditoribus suis legerint seu explanaverint, hoc est, de anime mortalitate, aut unitate, & mundi eternitate, ac alia huiusmodi, teneantur eisdem veritatem religionis Christianæ omni conatu manifestam facere, & persuadendo, pro posse, docere; ac omni studio huiusmodi Philosophorum argumenta, cum omnia solubilia existant, pro viribus excludere atque resolvere.

X. Vnde fortè, non impingeret quidem in decretum illud, is, qui proponeret adversariorum ad argumenta Catholicorum solutiones, ob quas videtur convinci non posse ratione purè naturali, defacto esse aut fieri, quod esse aut fieri fides decernit, ac 1º indagando diceret non videri, &c. 2º asserendo resolveret ratione alià naturali convinci posse de facto esse, aut fieri; quod esse, aut fieri fides decernit. Sed forsitan tamquàm filius obedientissimus, quod mater Ecclesia intendit, exqueretur; nam (præterquam quòd decretum illud non statuatur veritates fidei, de quibus ibi, videri aliqua ratione purè naturali, & multò minùs istis determinatè, quæ hucusque sunt in medium productæ, efficaciter demonstrabiles) nullam assertionem veritati illuminatæ fidei contrariam statueret; quia veritas illa dicit esse, non verò, esse, istà. N. ratione purè naturali efficaciter probatur; assertio autem non diceret ratione probatur non esse, aut simpliciter aut secundum Philosophiam naturalem; quam, & non rationem contra solam efficaciam probationis istius veritatis à ratione, solvere attingit decretum citatum, & in Universitate Lovaniensi Promotorum ad Licentiam juramentum: sed assertio diceret non videtur ratione purè naturali efficaciter probari seu convinci esse, sic ut assertio sit contra probationem, &c. veritatis fidei, & non contra fidei veritatem, nisi finaliter ut ipsa efficaciori, quæ dari potest, ratione purè naturali firmetur, quod Ecclesia semper intendit.

XI. Verum, ne quis fortè ex præcipitantia lectionis verbum hoc non caperet, & mentem nostram per inadvertentiam defraudaret: (quod factum experimur;) ut planè sententiam adversariorum; deinde illius rejectionem; deniq; nostram resolutionem firmarem; gravibus viris consultius visum est.

RESOLUTIO I.

Quoad spiritualitatem anime.

XII. Dico 1º. de fide est animam rationalem esse spiritualement, vel saltem fidèi proximum, cum nonnulli, lib. 1. de Angelis cap. 8. velint Lateranense non intendisse id definire, quod ibi examinamus.

XIII. Probatur ex Lateranensi sub Innocentio III. cap. 3. Firmiter. Condidit Deus naturam humanam ex spiritu & corpore constantem. Consonat Scriptura Ecclesiast. ult. Revertatur pulvis in terram suam, unde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. Matth. 25. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Item apud Lucam: In manus tuas commendo spiritum meum. 1. ad Cor. 4. Tradere huiusmodi satanæ in interitum carnis, ut spiritus, id est anima, solutus fiat in die Domini.

XIV. Nec refert, quòd spiritus nonnumquam in Scriptura significet rem corpoream, Genes. 8. Adduxit spiritum super terram, id est, ventum & aerem efficcantes, & imminatæ sunt aqua. Proverbior. 17. Spiritus tristis, id est, humor melancholicus, exsiccat ossa. Ecclesiast. 3. Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & spiritus jumentorum ascendat deorsum, ubi anima, mater hominis, quàm bruti materialis, vocatur spiritus; non refert, inquam, quia omnes SS. Patres loca supra citata, explicant de re spirituali.

SENTENTIA ADVERSARIORUM

A sola ratione naturali proponitur.

XV. Dicent adversarii: sistendo in sola ratione naturali, demonstrari non potest animam rationalem esse spiritualement.

XVI. Probabunt solutionem omnium rationum, quæ ad illam veritatem comprobendam communiter adferuntur.

XVII. Confirmabunt; quia præcisè sistendo in sola ratione naturali, non videtur demonstrari posse animam rationalem esse formam substantialem, ergo nec spiritualement; consequentia tenet à pari: antecedens patet ex dictis lib. 1. Physic. Disp. 3. dub. 1. Resol. 3.

XVIII. Obijciens 1º. anima cognoscit ens ut ens, & res spirituales à corporeis discernit; appetit virtutes supernaturales, & ad visionem spiritualement Dei adspirat: sed hæc convenire non possunt animæ materiali & corporeæ; ergo, &c.

XIX. Respondebunt fortè negando minorem, quia potentia materiali v. g. phantasticæ & locutivæ convenit de illis discurre, & appetitui sensitivo visionem Dei, &c. appetere, quia ut ostensum est Disp. 10. in fine, in hoc statu res spirituales non cognoscimus per speciem propriam, vel saltem oppositum ratione purè naturali non videtur efficaciter convinci, & idem est consequenter de appetitu; sed per speciem phantasmatis, quam de illis ex auditu narratorum, aut visu scriptorum, excitamus. Deinde cognoscat anima nostra res spirituales, easque discernat à corporeis, appetat visionem beatificam & bonum honestum, &c. non tamen sequitur fore spiritualement, quia cognoscit etiam ens ut ens, Deum infinitum, privationes, &c. & appetitus sensitivus appetit privationes dolorum; non tamen ideo animi nostra est ens ut ens, Deus, &c. nec appetitus, privatio: non enim potentia sumunt spiritualitatem aut materialitatem ab objecto, magis quàm entitatem; sed intrinsecè illis convenit; & sicut datur proportio intellectus creati, finiti & limitati, ad objectum increatum, infinitum & illimitatum v. g. Deum; ita & dari potest materialis potentia & corporea ad objectum spirituale & incorporeum; quia potentia corporalis & spiritualis per hoc in ratione spiritualis vel corporalis præ-

præcisè distinguuntur, quòd una habeat partes extra partes, alia illis careat: animam autem habentem partes terminari ad rem non habentem, non magis mirum; quàm corpus aut unionem divisibilem hypostaticè terminari ad Verbum. Deinde in omnium sententia natura non cognoscit evidenter dari Physicè ens ut ens, Deum, ut spiritualem, virtutes supernaturales, &c. Ergo nec evidenter cognoscit animam nostram de facto Physicè esse spiritualem: ita fortè illi.

xx. Objicies 2°. anima nostra est indivisibilis, & tota in toto, & tota in qualibet parte corporis, quod ratione naturali demonstratur, quia si esset divisibilis, maneret, aut periret absciso pede: non perit, quia immortalis, non manet, quia aliàs esset in duobus subjectis loco separatis: ergo, &c.

xxi. Respondebunt fortè, sistendo in ratione naturali, fortè dici posse animam in rescisso pede perire, quia in pede separato non potest exercere operationes, quas in conjuncto potest, ob quod supra insinuatū est perire animas perfectorum brutorum in rescissis nonnullis partibus corporis: quòd autem hinc anima nostra futura sit mortalis, nihil refert, inquit, quia, sistendo in sola ratione naturali, non videtur convinci posse esse immortalem, ut infra probabitur.

xxii. Objicies 3°. ex D. Fromondo de Anima lib. 4. cap. 10. art. 5°. licet anima nostra, parte sua inferiori, quā in sensuum operationes influit, animæ bruti simillima sit; parte tamen superiori (etiam cum de rebus materialibus & sensibilibus differit) modum cognoscendi, infinito quodam modo sublimiorem omnibus, etiam sagacissimis brutis, à natura habet. Nam non tantum coloris, soni, odoris, &c. existentiam (ut sensus, tam externi, quàm interni solent) intellectus cognoscit; sed essentiam ab existentia abstrahit, essentiam in genus & differentiam resolvit, genus in suas species dividit, proprietates ab essentia manantes considerat; & plurima alia in ejusmodi rebus sensibilibus secundum rationes incorporeales & sempiternas, ut loquitur sanctus Augustinus, judicamus. Hic autem cognoscendi modus altius supra omnes sensus & phantasmata brutorum elevatur, quàm cœlum à terra distat. Itaille.

xxiii. Confirmatur, omnes rerum sensibilibus figuras visu & tactu cognoscere nobiscum posunt bruti: sed figurarum proprietates indagare, ut, an triangulus contineat tres angulos duobus rectis æquales; an quadranguli diameter sit incommensurabilis costæ, & sexcenta similia, quæ Euclides & Geometra docet, nullum prorsus phantasma, nulla cogitatio brutis esse potest: Ergo, &c. ita similiter ille.

xxiv. Respondebunt fortè ad objectionem & confirmationem (quæ cæterarum probabilissimæ videntur) ex illis solum videri efficaciter convinci animam hominis esse longè perfectiorem animam brutorum; prout simia anima est multò perfectior anima asini, in quantum ad hominum mores propius accedit, quàm asinus; an autem sit spiritualis, & non corporea, uti anima simiæ, id non magis videtur convincere, quàm quòd anima simiæ (cò quòd valde accedat ad hominum mores) sit spiritualis, & non corporea uti anima asini, qui inter nobiliora animalia ab hominum moribus longissimè recedit.

Alias objectiones vide lib. 1. Physic. Disput. 3. Dub. 1.

RESOLUTIO II.

Evertitur Adversariorum Sententia.

xxv. Dico 2°. ibi data solutio rationū est nulla, ut statim videbimus; dari autem formas substantiales, efficaciter demonstratum est l. 1°. Physic. Disput. 3. dub. 1°. Solut. 1^a & 2^a objectionis, resol. 5^a refelletur: Vnde solum examinare est solutionem ad argumentum D. From. fortè quidē (factor) illud non convinceret efficaciter animam nostram esse spiritualem, apud eum, qui de spiritualitate animæ nil unquam audivisset; verum, jam positā de illius spiritualitate & immortalitate communi famā, ratio nostræ resolutionis sequentis, id efficaciter convincit.

RESOLUTIO III.

Sententia Authoris.

Dico 3°. etiam sistendo in sola ratione naturali, id est præscindendo ab omni autoritate fidei, scripturæ, Patrum & Scholasticorum, efficaciter probari potest de facto animam hominis esse spiritualem. Ita communissimè Catholicis. Dixi, præscindendo, &c. ut directius impetamus nonnullos hæreticos, qui omnē autoritatē spernunt.

xxvii. Probatur, etsi sistendo in sola ratione naturali, &c. efficaciter probari non posset animam rationalem esse spiritualem, etiam in eisdem sistendo, efficaciter probari non potest, tam altum cognoscendi & operandi modum, quem in anima rationali experimur, non supponere principium spirituale, sive animam nostram esse spiritualem; unde, ut minùs dubium est in ratione purè naturali sistendo, an anima nostra sit spiritualis.

xxviii. Subsumo. Atqui est una lex totius Ecclesiæ, Aristotelis, Platonis, Hippocratis, ut bene probat D. Fromondus de Anima lib. 4. cap. 1. art. 5. & omnium Patrum ac Peripateticorum, quòd anima nostra sit spiritualis: & sicut in dubiis, juxta lumen naturæ præcisum ab omni autoritate bonum commune est præferendum privato, ita & judicium commune privato, si in privato sit periculum incomparabilis injuriæ (puta ex consequenter neganda animæ immortalitate) quæ non est in communi, (tunc enim amplectendum, quod probabilis saltem, imò & quod ab illo periculo remotius, solo lumine naturæ notum est; ac sic solutio nostra efficaciter demonstrata est:) ergo probari potest efficaciter, &c.

xxviii. Objicies, in tantum valet autoritas, in quantum ratio prævalet, sed hic non prævalet: ergo, &c.

xxix. Respondeo, transeat major pro purè naturalibus; nego minorem: quia non est assignabilis ratio pro opposita sententia, quæ facilius non salvatur in sententia astruente animam nostram esse spiritualem, quàm rationes, quas pro hac sententia attulimus, in negante solvi possint; sed in super accedit communis ferè omnium sensus, qui suam habet in ratione sedem, licet non ita nobis expressam; undè oppositum, etiam sistendo in pura ratione naturali, videtur temerarium, & tueri prohibitum in Later. supra citato.

RESOLUTIO IV.

xxx. Dico 4°. de fide est animam rationalem esse immortalem. Probatur ex Lateranensi sub Leone X. sess. 8. Damnamus & reprobamus omnes asserentes animam intellectivam mortalem, & hoc in dubium vertentes, &c. Consonat Scriptura

ra Sap. 3. *Iustorum anima*, &c. Sap. 1. *Iusti autem in perpetuum vivent*. Matth. 20. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere*. At cum Scripturæ loca clarè non determinent, an anima nostra ex natura sua sit immortalis, an ex gratuito Dei dono, & utralibet pars Scripturam salvet; utrum dicendum, Deo dante, in Theologia definiemus.

xxx. Nec refert quòd Ecclesiastici 3. dicatur: *Vnus est interitus hominis & jumentorum*. Item Eccl. 9. *Melior est canis vivus, homine mortuo*. Psal. 145. *In illa die (scilicet mortis) peribunt omnes cogitationes eorum*. Quia utroque 1° loco dici potest agi de homine ut homine; tam enim non est post mortem, quàm jumentum; & minùs est post mortem, quàm canis vivus; quia non est amplius ut homo defectu unionis corporis cum anima; 3° loco non est mentio de cogitationibus ut cogitationibus; quasi post mortem nihil ampliùs cogitarent animæ hominum, sed de cogitationibus de rebus nonnullis in hac vita faciendis, secundum executionem.

Evertitur sententia Adversariorum à sola ratione naturali.

xxxii. **D**icent adversarii, præcisè sistendo in sola ratione naturali, demonstrari efficaciter non potest animam rationalem esse immortalem. Est Scoti & plurium Scotistarum, nominatim P. Poncii hic Disp. 62. q. 3. Romæ. an. 1641. approbati & impressi, qui sequentes citat, & Scotum diversis locis. Cajet. in c. 9. Epist. ad Rom. Conimb. de Anima separata c. 30. Arriagam de Anima Disp. 10. sect. 1.

xxxiii. Probant solutione omnium rationum, quæ ad illam veritatem probandam communiter adferuntur.

xxxiv. Confirmabunt, quia præcisè sistendo in sola ratione naturali demonstrari posse non videtur animam rationalem esse spirituales & independentem à materia, ergo multò minùs esse immortalem. Consequentia patet. Antecedens probatur ex resolutione secunda. Pro hac confirmatione adducunt auctoritatem S. August. lib. 13. de Trin. cap. 9. ubi dicit: *Vix paucos magno iudicio præditos & subtilissimis doctrinis eruditos ad animæ immortalitatem indagandam (scilicet sistendo in sola ratione naturali) pervenire potuisse*: ergo, &c.

xxxv. Objicies 1°. ex Tolet. 3. de Anima q. 6. anima habet operationem spirituales, utpote, de objecto spirituali, ergo est spiritualis, independentem à materia & immortalis.

xxxvi. Respondent fortè ad illud argumentum, quo sæpius utitur S. Thomas, & Thomistæ post illum, uti etiam Murcia, sistendo in sola ratione naturali, negando antecedens; nam ex eo, quòd objectum sit præcisum à materia & spirituale, non bene inferitur cognitionem illius esse præcisam à materia & spirituales: sicut enim ex eo, quòd effectus phantasmatis vel species impressa spiritualis (in sententia admittentium species ab intellectu realiter distinctas) sit præcisam à materia & spiritualis, non bene inferitur causam esse præcisam à materia & spirituales; ita nec cognitionem esse talem, ex eo quòd objectum sit tale. Denique sicut phantasma habet operationem spirituales, & tamen est materiale, & color emittit species visuales independentem à substantia, & tamen est dependens à substantia; quidni

idem dicetur inquit de anima sistendo in sola ratione naturali, licet habeat operationem spirituales. Vnde negatur similiter consequentia. Vnde de solutionem primi argumenti n. 19. Hinc

xxxvii. Objicies 2°. Deus (utpote iustissimus & providentissimus) debet post hanc vitam malos punire, & bonos præmiare, quia boni sæpe in hac vita multis malis & ærumnis afficiuntur, mali vero è contra multis bonis, honoribus & deliciis, ergo anima est immortalis, juxta illud D. Petri, si Deus iustus est, anima immortalis est.

xxxviii. Respondent fortè 1°. ad hoc, ut illud argumentum quidquam concluderet: debere esse demonstrabile in sola ratione naturali sistendo, Deum esse, habere providentiam circa creaturas, &c. quòd esse non videtur, ut dicentia Metaphysica: Hoc tamen dato,

xxxix. Respondent fortè 2°. ad illud argumentum, quòd est commune SS. Patrum; negando consequentiam, quia ad hoc, ut Deus sit iustissimus & providentissimus, sistendo in sola ratione naturali, non videtur requiri immortalitas animæ, sed sufficere, si animam mali hominis ex natura sua mortalem, permittat in pœnam suorum delictorum juxta naturam suam definire & mori, post separationem à corpore: animam verò boni similiter ex natura sua mortalem, in præmium suorum bonorum operum per gratiam specialem conservet mille annis & ampliùs post separationem à corpore. ita ferè Arriaga loco cit. Et Scotus in 4. dist. 43. q. 2. apud From. de An. l. 4. c. 1° art. 6. quia non apparet per rationem naturalem, quòd sit unus Rector hominum secundum leges justitiæ retributivæ & punitivæ.

xl. Objicies 3°. in Lateranensi supposito 3°. supra citato, *Damnantur hæreseos in dubium vertentes animam esse immortalem, & etiam illi, qui dicunt secundum Philosophiam esse mortalem, præcipiturque Philosophia magistris ut solvant Argumenta, quæ contra hanc veritatem adduci possunt*. Ergo, &c.

xli. Respondent fortè Lateranense hic non habere locum, quia ly *sola ratio* naturalis ab auctoritate Concilii abstrahit: juxta hanc autem præcisè hic procedit Resolutio.

RESOLUTIO V.

Evertitur Sententia Adversariorum.

xlii. **D**ico 5°. ibi data probatio, & confirmatio corrumpit ex efficaciter probatis forma substantiali & animæ rationalis spiritualitate; pro eversione autem solutionum, sufficit advertere hanc sequelam non valere, potentia spiritualis potest attingere objectum materiale, ergo efficaciter sola ratione probari non potest de facto dari animam materialem, quæ illud attingat. Negabunt procul dubio consequentiam, & dicent nobiscum in aliquousque obscuris istis, ob periculum incomparabilis injuriæ, etiam sistendo in sola ratione, iudicium commune esse præferendum privato, cui periculum istud annexum est, lumen naturæ elictare; id ipsum est quòd hic docemus: Vnde patet ad 1^{am} object. ad 1^{am} autem 2^{am} object. in Metaph. & ad 2^{am} ejusdem, sic satisfacio; vel concludeamdem esse Dei providentiam erga animas brutorum & hominum, cum utrorumque faciat mortales, vel dicere debet nobiscum, specialem esse circa has, quia natura sua sunt immortales: 1^{am} autem non admittent; igitur, sit nostra

RESOLUTIO II.

XLIV. **D**ico 6°. etiam sistendo in nudis luminis naturæ principiis efficaciter probari potest de facto animam hominis esse immortalem: ita omnes communissimè.

XLV. Probat, si sistendo in nudis luminis naturæ principiis efficaciter probari non potest animam rationalem esse spirituales, etiam in iisdem sistendo efficaciter probari non potest appetitum hominibus innatum ad perpetuam quietem & felicitatem, carnalium voluptatum & mundi vanitatum mortificationem, in adversis patientiam, &c. non præsupponere æternum ac immortale in hominibus principium, quod animam rationalem esse fides docet, unde ut minus dubium est, in ratione purè naturali sistendo an anima nostra sit immortalis.

XLVI. Subsumo: Atqui est una vox Platonis; Aristotelis, Hippocratis, ut bene probat D. Fromondus de Anima lib. 4. cap. 1. art. 5. & omnium Patrum ac Peripateticorum, quod anima nostra sit immortalis, & sicut in dubiis stando in luminis naturæ nudæ principiis bonum commune est præferendum privato, ita & judicium commune privato: Ergo probari potest efficaciter, &c.

D V B I V M II.

An omnes animæ rationales sint æqualis perfectionis?

XLVII. **Q**uia resolutio hujus difficultatis extenditur ad omnia individua omnium specierum, & Authores varii multa congerunt nobis parum probabilia. Pro vera Resolutione,

XLVIII. Suppono 1°. dari quidem æqualitatem fundamentalem ante intellectum, nullam tamen formalem; quia sicut substantiæ realiter distinctæ non sunt una & eadem ante intellectum, formaliter; sed fundamentaliter tantum; ita duæ quantitates, sive perfectionis, sive molis, realiter distinctæ, non sunt una & æqualis ante intellectum, formaliter, sed fundamentaliter tantum; hæc omnia habes fusè probata in Logica Tract. 1°. 2°. & 5°. Loquere proportionaliter de dissimilitudine & dissimilibus.

XLIX. Suppono 2°. inæqualitatem oppositam æqualitati similiter esse duplicem, fundamentalem scilicet, & formalem; cum hoc tamen discrimine, quod æqualitas quæcumque sit positiva, inæqualitas verò fundamentalis, una positiva, altera negativa; inæqualitas positiva fundamentalis, si inter res realiter simplices, est conceptibilitas in ordine ad plures, aut pauciores terminos, vel in ordine ad perfectiores aut imperfectiores terminos; si inter composita, est conceptibilitas plurimum ex magis & minus perfectis partibus compositorum, conceptu formaliter inæqualificante: inæqualitas fundamentalis negativa, est negatio ante intellectum æqualitatis formalis quorumcumque entium, sive quanta sint quantitate molis, sive quantitate virtutis aut perfectionis. Unde omnis distinctio, diversitas & dissimilitudo ante intellectum, quædam inæqualitas negativa est.

L. Nec dicas cum Arriaga Disput. 1. de Anima sect. 7. Spirationem, Filiationem, & Pater-

nitatem in divinis esse relationes dissimiles, omnino tamen æquales in perfectione: Nam eo sensu quo sunt dissimiles, sunt inæquales, scilicet negativè formaliter; quia sicut sunt dissimiles formaliter, eò quod una non est alia secundum conceptum eas in ratione talium unificantem; ita non sunt formaliter æquales, eò quod in ratione perfectionum, una non est alia, secundum conceptum eas in ratione perfectionum, quæ sunt quantitates virtutis, unificantem. Item eodem sensu, quo sunt æquales, sunt omnino similes, puta fundamentaliter; quia, sive in ratione absoluti, sive in ratione relativi, sunt conceptibiles, sine ullo perfectionis excessu, seu conceptu in ratione quantum quantitate virtutis sive perfectionis eas unificante; ex quo sequitur personas divinas esse summè inæquales negativè formaliter ante intellectum ob mutuam negationem formalis identitatis mutæ relativæ perfectionis, sicut sunt summè dissimiles negativè formaliter ob mutuam negationem formalis identitatis mutæ talitatis entis, cum his tamen stat esse, summè fundamentaliter similes, & fundamentaliter esse summè æquales, quia concipi possunt cum summa identitate secundum qualitates virtuales & secundum perfectiones, & juxta hunc sensum dicitur in Symbolo: *Totæ tres personæ coeternæ sibi sunt & coæquales*. Unde omnem inæqualitatem simpliciter & positivam in divinis, ut hæresim detestamur. Ex his

LI. Collige non omnia summè inæqualia negativè formaliter, debere esse inæqualia positivè fundamentaliter, ut patet in tribus personis divinis, quibus primum convenit, & secundum repugnat, imò, ablata negatione inter illas, sunt æquales & ejusdem perfectionis: si enim ab hac propositione, *Filius non est Pater*, abstrahas solam negationem, erit, *Filius est Pater*; ubi autem identitas, ibi æqualitas perfectionum.

LII. Nec obstat quod Arriaga loco citato inferre possit Petrum & Paulum ut præcisos à negationibus esse æquales, ergo ut distinctos per negationes adhuc esse æquales, quia illæ negationes superadditæ sunt æquales: Verum enim est antecedens; falsa utraque consequentia, quia negationes superadditæ sunt summè inæquales negativè formaliter; quia in ratione negationis, una non est alia formaliter ante intellectum. Hinc

LIII. Patet contra P. Oviedum de anima controversia 1. puncto 8. Petrum & Ioannem, non esse omnino æquales in perfectione, sive infra differentiam specificam habeant solas hæccitates, sive habeant medias differentias entitativas in perfectione, quarum una debet tantum suo subtrato, quantum altera alteri. Quia Physicè semper dicunt negationem identitatis, quæ ponit summam inæqualitatem Physicam negativè, & non nisi fundamentalem æqualitatem, de qua non loquitur.

LIV. Suppono 3°. contra P. Oviedum loco jam citato, differentias essentialiter oppositas necessariò importare inæqualitatem formalem negativam, quia primum quod dicunt, ut oppositæ differentia est negatio identitatis formalis inter se; illa autem est summa inæqualitas negativa ut supra probavimus. Quod autem ibidem num. 47. dicit tres personalitates divinas specie distinguui; ac proinde habere differentias essentialiter oppositas, & tamen

esse æquales in perfectione, falsum est si accipiantur sub eodem conceptu, quo specie distinguuntur; quia ut sic dicunt negationem identitatis inter se, ac proinde æqualitatis, quæ nihil aliud est, quam identitas perfectionum ut sub alio conceptu, quo inter se confunduntur: idem est de albedine ut octo & nigredine ut octo, quas dicit specie differre & esse æquales in intensione, & albedinem, ut quatuor esse ejusdem speciei cum albedine ut duo, & tamen inter se esse inæquales. Nam nec albedo ut octo, nec nigredo ut octo ut specie differunt sunt æquales, ob rationem datam; nec albedo ut quatuor, & albedo ut duo, quatenus ejusdem speciei, sunt inæquales, quia ut sic dicunt identitatem, ac proinde æqualitatem secundum illam rationem, secundum quam sunt ejusdem speciei, abstrahendo ab alia ratione, secundum quam differunt, & sunt inæquales positivè, videlicet secundum gradus commensurationis: Vnde secundum eundem, non tantum æqualitas præbet fundamentum ad abstrahendam rationem aliquam univocam, sed est ratio communis univoca, fundamentalis, si de fundamentalis; formalis, si de formali, sit sermo.

LV. Adde hæc omnia videri conformia Aristoteli Metaph. textu 5°. (referente Oviedo loco citato) dicenti: *Differentias dividentes genus se habere, ut se habent privatio & habitus.*

LVI. Suppono 4°. contra PP. Arriagam & Oviedum locis citatis, non posse assignari duo individua ejusdem speciei inter se prædicato aliquo communi convenientia, in quo cum aliis ejusdem speciei non conveniunt: Probant & exemplum ponunt in duabus calefactionibus; duæ enim calefactiones pendentes ab igne A magis conveniunt, quam duæ, quarum una pendeat ab igne A, altera ab igne B. Item duæ uniones aptæ unire animam & corpus meum, magis conveniunt quam duæ uniones, quarum una sit apta unire animam & corpus meum, & altera animam & corpus Pauli tantum; sed illæ calefactiones & uniones sunt ejusdem speciei secundum omnes. Ergo, &c. Sed

LVII. Ratio falsitatis horum est, quod in rebus respectivis differentia aut convenientia non debeat sumi à diversitate, aut identitate terminorum. Quod

LVIII. Probat 1°. quia actiones & effectus specie diversi possunt esse ab eadem indivisibili potentia, ut assensus & dissensus ab eodem intellectu, amor & odium ab eadem voluntate; ergo à fortiori à duabus potentiis solo numero distinctis: è contra eadem actio & idem effectus possunt esse à duabus potentiis specie distinctis, ut eadem calefactio & idem calor à sole & igne; idem ignis à Deo & creatura; ergo à fortiori duæ actiones & duo effectus solo numero, diversi.

LIX. Prob. 2°. Duæ uniones specie diverse possunt esse ad idem subjectum & eadem formam, ut unio materialis & unio spiritualis inter corpus & animam meam, ergo à fortiori ad duo subjecta solo numero diversa, & ad duas formas solo numero diversas: è contra eadem numero unio potest esse ad duo subjecta specie diversa, & ad unam formam specie virtualiter diversam, ut unio indivisibilis carnis, ossis, unguis, &c. cum anima rationali, ergo à fortiori duæ uniones solo numero diversæ ad plura subjecta specie diversa, & plures formas specie diversas.

LX. Prob. 3°. Plura ubi specie distincta esse possunt ad idem spatium, ut ubi spirituale Angeli, & ubi materiale hominis, ergo à fortiori ad plura spatia solo numero distincta. Item è contra idem ubi potest dicere respectum ad plura spatia specie distincta (si dentur) ut ubi Angelicum, ergo à fortiori duo solo numero distincta ad plura spatia specie distincta. Ex his

LXI. Collige terminos diversos, aut eosdem, nihil in respectivis addere perfectionis supra hæccitatem solo numero diversam & perfectionem extrinsecam ipsius termini: duæ enim hæccitates, sive duæ hæ calefactiones conceptibiles ut procedentes ab eodem igne à parte rei, tam inter se distinguuntur, quam duæ conceptibiles ut procedentes, à diversis ignibus; quia hæ (utpote hoc & hoc) à parte rei summè distinguuntur, ut sæpius dixi; sub intellectu verò distinguuntur solum ex parte actuum intellectus, quibus representantur, qui sunt tantum diversi ex parte terminorum istarum calefactionum, ut consideranti patebit. His suppositis, sit

RESOLUTIO.

LXII. **D**ico contra Arriagam, Oviedum, & plures alios: animæ hominum, & sic de aliis individuis, quæ sunt ejusdem speciei, sunt æqualis perfectionis entitativæ, seu substantialis, nec possunt esse inæqualis perfectionis positivæ, ita utaliquæ habeant prædicatum aliquod medium inter specificum & inviduale, in quo inter se convenient & ab aliis disconvenient.

LXIII. Probat, quia tale medium non est possibile, ut patet ex entibus respectivis supra supposito tertio, à quibus ad animas adversarii trahunt consequentiam: ergo, &c.

LXIV. Confirmatur, vel illud medium erit universale, vel non? si prius, medium inter species & individua esse debet universale distinctum à specie; & medium inter genus & speciem, quod à pari dabitur, esse debet universale distinctum à genere; quia alioqui, nec illud esset medium inter speciem atomam & individua, neque hoc esset medium inter genus infimum & speciem, contra suppositum: sed hoc est absurdum, non tantum, quia istud medium inter hominem & duo individua humana faceret speciem hominis distinctam ab illa specie hominis, quæ prædicaretur de duobus individuis, quibus illud medium non conveniret; unde individua humana, sive animæ hominum inter se distinguerentur specie, quod valde periculosum est & temerarium; sed etiam quia, (præterquam quod non appareat quomodo illo casu definienda esset species atomæ, ad exclusionem hujus medii, & genus ad exclusionem illius) multiplicarentur universalia contra suos Autores, & sine fundamento; ergo, &c.

LXV. Respondebis genus definiri debere universale prædicabile in quid de multis notabiliter differentibus per modum partis materialis: Speciem verò prædicabile in quid de multis non notabiliter differentibus; ac proinde illud medium non esse medium, nisi inter illud, quod dicitur communiter genus infimum, vel species infima, cum tam hoc, quam illud inter quod mediat sit genus vel species. Sed

LXVI. Contra 1°, sic genus infimum prædicabitur

tur de generibus differentibus mediis, & species infima de speciebus differentibus mediis, quod destruit eorum infinitatem. Deinde si prædicari de notabiliter differentibus in quid, & de non notabiliter differentibus, diversificent prædicabilia essentialiter, differentia generica & specifica, proprium genericum & specificum, & sic de aliis, constituent diversa prædicabilia essentialiter, multiplicabunturque prædicabilia in infinitum, ut in simili in Porphyrio ostendimus. Denique, si quæro ab Oviedo & aliis, quænam notabiliter differant, & quænam non notabiliter? Respondet id ex prudenti hominum judicio taxari, quod est dicere, illa specie differre, quæ dixerint homines prudentes differre specie, & illa non differre specie, quæ dixerint prudentes homines non differre specie: item illa differre solo numero, & non specie, quæ dixerint prudentes homines non differre specie, sed solo numero: cur igitur non potius dicunt nobiscum non dari illam differentiam mediam, quam homines prudentes communius non agnoscunt, quàm dicant illam dari?

LXVII. Si posterius? Ergo illud medium est singulare & identificatum hæcitatati, ac proinde hæcitas non est ratio, cur duo ultimo inter se differunt, sed partim disconveniunt, partim conveniunt. Ex quo

LXVIII. Sequitur 1° Differentiam specificam & genericam, &c. esse etiam quidpiam singulare, & sub conceptu identificatum hæcitatati. 2° aliquid commune non posse præscindi à singulari, quæ sunt absurda.

LXIX. Objicies ex P. Oviedo, possibiles sunt animæ hominum perfectione inæquales, cur igitur dicemus sceleratissimi & reprobi Iudæ animam æqualem fuisse animabus Christi, Deiparæ, &c. ergo, &c.

LXX. Respondeo 1°, retorquendo argumentum in materiam, cur materia sceleratissimi Iudæ fuit æqualis materiæ Christi, B. Virginis, &c. Respondeo 2° rationem esse, quia intra eandem speciem non sunt possibilia duo individua perfectionis positiivæ inæqualis.

Nec urget decretum Sorbonæ in contrarium, quia decreta Sorbonæ, nec omnia, nec ubique sunt recepta: unde cum Sap. 8. dicit Salomon se fortitum bonam animam, non loquitur de bonitate animæ substantiali præ cæteris, sed de accidentali donorum supernaturalium & dispositionum corporis ad facilius & melius operandum.

LXXI. Instabis, quod unus homo magis valeat ingenio, quàm alter, oritur ex majori perfectione entitativa animæ; ergo, &c.

LXXII. Respondeo negando assumptum: nam id oritur ex varia dispositione organorum, eò quod anima ab illis organis in statu conjunctionis cum corpore pendeat, alioqui esset dicendum stultis esse infusas animas stultas & ineptas ad ratiocinandum, viros habere aliam animam, quàm infantes habuerint; doctos postea amentes natusse animam, & similia absurda non necessaria; ut pater in ebriis, qui ex sola abundantia vaporum ascendunt ad cerebrum, illudque submergentium, stultescunt. Unde etiam habes perfectiones dispositiones non semper exigere formam entitative perfectiorem.

D V B I V M III.

De intellectu, Intellectione, & ejus objecto.

LXXIII. Ante Resolutionem

Suppono intellectum esse virtutem cognoscitivam spirituales, quæ quidem communiter dividitur in intellectum agentem & passibilem, sed hujus divisionis nulla nobis necessitas: quia juxta suos Authores intellectus agens est ille qui producit species intelligibiles ad præsentiam phantasmatum: passibilis verò, seu possibilis, qui intellectionem productam in se recipit; species autem productas ab intellectu ad præsentiam phantasmatum præter illas intellectiones, non agnoscimus, & consequenter solum intellectum passibilem admittimus. Hoc supposito, sit

R E S O L U T I O I.

LXXIV. Dico 1°. Objectum materiale intellectus est ens in genere sumptum, sive ut commune enti & non enti, reali & ficto, materiali & spirituali, naturali & supernaturali, &c. quod probatur experientia; cur enim affirmamus, aut negamus, ea omnino esse objectum materiale intellectus; nisi quia illa apprehendit & cognoscit? objectum verò formale intellectus est intelligibilitas istorum entium, sive ratio sub qua omnia ista entia ab intellectu attingi possunt quantum est ex parte ipsorum, nihil enim commodius assignari potest.

R E S O L U T I O II.

LXXV. Dico 2°, objectum materiale motivum intellectus est omne sensibile ut sic, & ita quidem ut pro hoc statu intellectus ad ullam intellectionem non moveatur absque ulla motione præsentis aut præteritæ entis sensibilis ut sensibilis.

LXXVI. Probatur 1^a pars experientia, ex qua ortum est hoc axioma, *Nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu*: nec melior probatio adferri potest; quia inter objectum & potentiam non debet esse proportio in essendo, sed in cognoscendo, sive in cognosci & cognoscere, quam experientia discere debemus; quod enim ex PP. nostris Complutens. objici potest, quod objectum & potentia debeant habere eundem modum essendi; ac proinde objectum esse in materia, sicut intellectus est pro hoc statu, verisimile non est; tum quia anima in hoc statu Deum & Angelos apprehendit, qui tamen, ut ipsa, in materia non sunt; tum quia alioqui intellectus in hoc statu posset intelligere animam spirituales Petri & Pauli ut spirituales, imò similia tantum objecta posset, quia illa sola & similia tantum objecta sunt in materia ut subjecto informationis tantum, ut est intellectus, hoc autem est contra omnem experientiam, ergo, &c.

LXXVII. Probatur 2ª pars etiam experientia, ex qua communiter fertur, intellectum pro hoc statu pendere à phantasmatibus, quæ pendunt à sensationibus externis, unde Apostolus 1. ad Cor. 13. *Videmus nunc per speculum in enigmate*. Et Aristoteles sæpius hic, *neesse est speculantem phantasma speculari*.

LXXVIII. Collige quod jam de Deo, Angelis, animabus spiritualibus, gratia, &c. discurremus, maximè provenire ex auditu interpretum Scripturæ, visu interpretationis, aut similibus, correspondente

dente phantasmate, non quidem tamquam obiecto in quo, sed tamquam obiecto motivo & causa, speculationem de illis occasionante, juxta Sanctos PP. August. Dionysium, & D. Thomam in fine Disp. 5^{ae}. citatos, &c. nec nos nisi difficulter in cognitionem illorum pervenire potuissse, si ea Apostolis & aliis revelata, & postea nobis per Scripturam aut vivā voce inculcata non fuissent; nam licet intellectus cognoscat ens ut ens (sub quo illa comprehenduntur) tamquam obiectum materiale terminativum, non tamen ut obiectum materiale motivum illud cognoscit, ut patet, ac proinde intellectus aliunde motus ad illius & similitum cognitionem per solam discursum primò devenire potest.

RESOLUTIO III.

LXXIX. **D**ico 3° intellectio formaliter consistit in actione sine termino realiter à se distincto, ita Cajet. 1. p. q. 27. Ferrara, Capreolus 1° contra Molinam 1ª parte, & Conimbricenses, Sotum, Lessium, Hurtadum, Fonseca, Gonzalem, &c. docentes illam quidem formaliter consistere in actione, sed habere terminum realiter à se distinctum. 2° contra Vasquez 1ª parte, Suarez etiam 1ª parte, Valentiam, Salas, Arriagam, Poncium post Scotum in primum distinct. 3^a. &c. docentes illam consistere in sola qualitate per actionem realiter distinctam producta. Complutenses verò nostros Disp. 21. q. 3^a in sola qualitate, producta sine actione realiter distincta.

LXXX. Probatur 1°. Ex Philosopho 9. Meth. textu 19. apud Poncium hīc, ubi apertè docet, visionis, speculationis, vitæ, &c. non esse aliud quoddam opus præter terminum seu actionem. Et 10 Ethicorum cap. 3. *Nec enim virtutis operationes, id est, intellectus & voluntatis operationes, qualitates sunt:* ergo, &c.

LXXXI. Probatur 2°. quia alioqui intellectio formaliter consisteret, vel in actione ut præcisā à qualitate realiter à se distincta, vel in qualitate ut præcisā ab actione realiter à se distincta; sed neutrum dici potest: ergo, &c.

LXXXII. Probatur minor, pro 1^a parte 1°. quia sic impertinens esset qualitas ad intellectionem, ipsaque ablata & per impossibile manente solā actione (cui tantum subsistendæ inserviret) remaneret intellectio, unde illa qualitas esset omnino ad constituendum intelligentem formaliter superflua.

LXXXIII. Probatur minor pro 1^a parte 2°, quia non est ratio, cur in ipsa actione ut præcisā à qualitate realiter à se distincta, formaliter consistat intellectio, & non in qualitate ut præcisā, &c.

LXXXIV. Probatur minor, pro 1^a parte 3°; quia illa actio ut sic præcisā solum facit formaliter produciens & productum; ergo, &c.

LXXXV. Probatur minor pro 2^a parte 1°, quia intellectio est verbale quoddam, quod semper importat formaliter aliquam actionem, sive ab intrinseco, sive ab extrinseco, ut per omnia discurrenti patebit; nam visio facit videre, intellectio intelligere, volitio velle, quæ omnia important actionem aliquam.

LXXXVI. Probatur minor pro 2^a parte, 2°, in actione præcisē viventis ut viventis salvari potest ratio vitæ sive actus vitalis, ut patebit discurrenti per omnes definitiones actus vitalis supra Disput.

3. dub. 2. allatas, quidni & in tali actione præcisē salvari posset ratio vitæ seu actus vitalis viventis ut talis viventis? unde non est ratio, cur in ipsa qualitate ut præcisā ab actione realiter distincta consistat intellectio & non in actione, ut præcisā, &c. Ergo, &c. Hinc patet ad fundamentum P. Comptoni.

LXXXVII. Probatur 3° sicut nulla actio concipi potest, quæ ex se consequatur introsumptionem alimentī, aut nobiliorem operandi modum, sive habeat terminum realiter à se distinctum, sive non, quod est impertinens, quæ non sit formaliter actus vitalis; ita nulla actio concipi potest, quæ ex se consequatur intellectum (præsertim cum productiones specierum ab intellectu, aut aliis potentiis vitalibus non agnoscamus) & non sit formaliter quidem actus intellectus, sive intellectio. Ergo, &c.

LXXXVIII. Obijcies 1° ex dictis 1. Physic. Disp. 6. illa, quæ non sunt ex genere suo unio duorum extremorum non possunt esse immediata & actualis determinatio in duplici genere; atqui intellectio non est unio, &c. & juxta conclusionem esset actualis & immediata determinatio in duplici genere v. g. agendi & intelligendi: Ergo intellectio non consistit formaliter in actione sine termino realiter à se distincto.

LXXXIX. Respondeo negando minorem, nam genus intellectionis est actio, ac proinde actio & intellectio sunt ejusdem generis, sive se habent ut Genus & species, non secus ac actio & generatio, vel sanctificatio, dealbatio, calefactio, animatio, & similes formæ sumptæ in genere causalitatis efficientis; cum hoc tamen discrimine, quod quando concipio gratiam, albedinem, calorem, animam, &c. non concipiam formaliter earum productiones, sicut quando concipio intellectionem, ubicationem, &c. formaliter concipio earum productiones; nec hæc sine illis formaliter concipi possunt, quia sunt formalissimæ sua productio; non enim concipi potest ulla productio ab intellectu, quæ non sit cognitio; à voluntate, quæ non sit actus voluntatis; latio ad locum, quæ non sit ubicatio formalissimæ, præscindendo ab omni termino realiter distincto; unde fit quod intellectio, ubicatio, &c. consistant formaliter in actione sine termino realiter à se distincto, & sint immediata & ultima determinatio in duplici genere: sanctificatio verò, dealbatio, calefactio, &c. consistant formaliter in actione & termino realiter à se distincto, sintque in duplici genere, actionis scilicet & termini illius, cujuscumque sit prædicamenti.

xc. Instabis, non est ratio, cur potius intellectio, ubicatio, &c. sit formalissimæ sui productio, quàm gratia, albedo, calor, anima, &c. Ergo, &c.

xc. I. Respondeo negando assumptum, quia præterquam quod illæ formæ non exprimant actionem aut passionem, uti intellectio, ubicatio, &c. non faciunt formaliter concretum agens vel patiens; intellectio autem facit formaliter concretum intelligens, ubicatio concretum motum localiter, sive latum ad locum, præscindendo ab omni alia denominatione; sanctitas autem sive sanctificatio pro nomine, facit formaliter sanctum, gratia sive gratificatio pro nomine facit formaliter gratum, calor calidum, &c. in quibus non involvitur formaliter actio aut passio ulla, cum sint purè nomina, & non verbalia.

Obijcies

xcii. Obijcies 2°, actio est formaliter fieri termini, sive modus, quo aliquid fit, ergo intellectio est aliquid realiter distinctum à suo termino.

xciii. Respondeo ad hoc argumentum, ob quod communiter reputatur nostra sententia improbabili contra Cajetanum & Capreolum, retorquendo in unionem, unio est formaliter uniri termini, sive modus, quo aliquid unitur, ergo est aliquid realiter distinctum à suo unibili; contrarium enim patet in omnibus modis, etiam secundum adversarios, qui sunt sui ipsorum unio. In forma autem respondeo distinguendo antecedens, actio est formaliter fieri termini realiter à se distincti vel indistincti, concedo antec. necessariò realiter distincti, ne go antecedens. Sic patet ad consequentiam.

xciv. Obijcies 3° si intellectio sit formalissimè actio sui productiva, non poterit Deus facere illam se solo; sed hoc est absurdum; ergo, &c. Probatur major, quia erit essentialiter alligata suo principio, scilicet intellectui; ergo, &c. Prob. minor, quia Deus potest facere se solo, quod potest cum creatura.

xcv. Respondeo distinguendo minorem, non poterit Deus illam, quæ egreditur ab intellectu tamquam à causa efficiente, facere se solo, concedo majorem; ratio est, quia est modus & ultima determinatio illius, qualis alioqui non esset; aliam similem, sive aliam similis objecti perceptivam, nego majorem: sicut enim Deus potest se solo unire animam cum corpore per unionem similem illi, quæ generans illam corpori univit, licet non possit per illam, cum sit ipsa generatio; ita potest Deus se solo facere animam intelligentem per intellectiorem similem illi, quam anima in se cum Deo produxit.

xcvi. Obijcies 4. Ex conclusione sequitur intellectiorem fore modum, & non rem; sed hoc est absurdum; ergo, &c.

xcvii. Respondent Oviedus, Arriaga, & nonnulli alii, admissâ sequelâ, negando minorem, docentes animam rationalem, Angelum, &c. posito quod se ipsis fiant, fore modos, nec id esse absurdum, quia imperfectio modi potest attolli & compensari per alias perfectiones illi annexas; Sed hæc responsio non placet; tum quia modus est essentialiter duorum realiter distinctorum unio, qualis non sunt dicta entia (vide locum Philosophi supra citatum); tum quia modus supponit entitatem, sive est ex conceptu suo entitas tam debilis, ut vi entitatis suæ à subiecto separari non possit, & in eo à re distinguitur; alioqui in divinis Filius deberet dici modus respectu Patris, item

Spiritus sanctus respectu Patris & Filii, quia sunt se ipsis, id est, sine actione media inter producents & productum realiter distincta, ut intelligunt. Vnde dic creationem animæ rationalis, Angeli, &c. ubi actionem & actus vitales, licet sint formalissimè actio esse res, ac proinde uniri per unionem realiter à se distinctam, quæ cum sit generatio sui ipsius, in ea sistitur sine ulteriori processu in infinitum; & non modes, quia vi entitatis suæ (præsertim si mentio sit de actibus vitalibus) sunt separabiles à subiecto, tam bene, quam albedo, calor, &c. utpote perfectiores & nobiliores illis. Pro complemento hujus Resolutionis,

xcviii. Adde 1° omnem intellectiorem, quæ est productio, formaliter esse verbum mentis, seu dictionem, quæ nihil aliud est, quam productio Verbi; quia ut loquitur Augustinus lib. 1. de Trin. cap. 10. *Formata cogitatio de re, quam scimus, verbum est*; deinde novum non est eandem indivisibilem entitatem diversis nominibus appellari.

xcix. Dixi, quæ est productio formaliter, ut excludam essentialem intellectiorem in divinis, quæ (utpote conveniens Filio & Spiritui sancto, à quibus Verbum seu Filius non est productus) non potest esse verbum, aut dictio, sed sola notionalis Patris constitutiva.

c. Nec refert quod hinc sequatur non omnem intellectiorem formaliter consistere in actione, quia semper excipiuntur divina, à quibus ad creatam non debet trahi consequentia; sicut enim, in sententia adversariorum, datur aliqua intellectio, quæ non sit qualitas, ut intellectio divina; ita in nostra dari potest aliqua, quæ non sit actio formaliter.

ci. Adde 2° omnem cognitionem, sive materialem, sive spiritualem, hoc sensu esse supra seipsam reflexivam, quod sit medium in quo ut quo cognito, cognoscitur objectum ut quod, quod omni experientia videtur manifestum; nam nisi visio, intellectio, &c. esset imago sui objecti, & ut quo cognosceretur, non apparet, quæ ratione per ipsam cognosceretur objectum: Deinde essentialiter est omni formæ habere ut quo, quod alteri dat ut quod, visio autem dat objecto esse visum ut quod, cognitio esse cognitum ut quod, ergo visio habet esse visum ut quo, cognitio esse cognitum ut quo; sicut albedo habet esse album ut quo, unio esse unitum ut quo, eò quod albedo det esse album ut quod, unio esse unitum ut quod, &c.

cii. Dixi, ut quo, quia quod auditur ut quod, debet esse sonorum, quod videtur ut quod, debet esse coloratum; quod cognoscitur ut quod per speciem propriam, debet esse corporeum pro hoc statu, quantum experientia docet.

DISPUTATIO ULTIMA.

De Habitibus.

I. **N**omine habitus hæc communiter intelligunt Philosophi facilitatem aliquam ad operationes, quæ alioqui non nisi difficulter & tardè ponuntur: Vnde Disputatio non procedit de Habitibus supernaturalibus seu infusis, de quibus Theologi, sed de naturalibus acquisitis, qui non dant potentiæ simpliciter operari, sed faciliè & citius posse tantum. Pro quibus, sit

D V B I U M I.

Quid habitus, in quibus potentiis sint, & quomodo incipiant & desinant?

R E S O L U T I O I.

11. **D**ico 1°. Habitus nihil aliud est, quam potentia exercitata, quæ secundum experientiam

rentiam præsuppositis cæteris ad agendum requisitis æqualibus, uno tempore difficilius, alio facilius suos actus exercet. Hæc resolutio est nullius, quod sciam.

III. Probatur 1°. sicut effectus dicitur habere habitum passivum, sive facilitatem ad fieri ex eo præcisè, quod pluries in se vel simili sit factus, sine ullo habitu passivo positivo à se realiter distincto; ita potentia dicitur habere habitum activum, sive facilitatem ad facere, ex eo præcisè, quod pluries idem, vel simile fecerit. Ergo, &c. Probatur prima pars antecedentis, quia concordia & discordia vocum dicitur auditu facilis ex eo præcisè, quod pluries cum attentione audita sit, & via facilis permeatu, ex eo præcisè, quod sæpius facta sit, Epistola lectu facilis, ex eo, quod sæpius lecta sit; & sic de plurimis aliis, in quibus non ponuntur distincti habitus passivi positivi, & poni deberent, si in potentia activa ponerentur positivi activi, propter rationis paritatem: ergo,

IV. Probatur 2°. ex illis habitibus, vel unus excitat seipsum pro innata indifferentia activa, præ alio, & uno tempore potius quam alio: vel ab alio excitatur? Quidquid dixeris, commodius dicetur & ponetur ad excitandam potentiam, sine multiplicatione superflua, ut solutione Argumentorum patebit, tot entium positivorum: ergo, &c.

V. Confirmatur: si facilitas major, quæ dicitur esse in potentia, esset aliquid positivum distinctum realiter ab exercitatione potentiae; in illo positivo daretur processus in infinitum: sed hoc est absurdum: ergo, &c. Probatur sequela, quia potentia facilius producit habitus quoad secundum gradum intensificationis, quam quoad primum; hæc autem facilitas etiam suum positivum faciliat, uti est, supponit; quia verò hoc denum posito, est major facilitas ad secundum simile positivum producendum, quam ante, eoque posito iterum est major ad tertium, & sic in infinitum, in illo positivo necessariò datur absurdus processus in infinitum.

VI. Obijcies 1°. experientia docet dari in potentiis internis, ut intellectu circa non prima principia, & voluntate, habitus positivos, non verò in potentiis externis, & intellectu circa prima principia: Sed si habitus essent præcisè potentia exercitata præsuppositis omnibus ad agendum prærequisitis, etiam in potentiis sensitivis externis, & intellectu circa prima principia, & conclusiones evidentes, darentur, quod est absurdum: ergo, &c. Secunda pars majoris patet: tum ex communi sensu; tum quia eorum semper est æqualis facilitas circa sua objecta. Probatur minor; quia ad esse potentiam exercitatum, nil requiritur, præterquam quod potentia exercuerit plures actus, quod illis convenit: ergo, &c.

VII. Respondeo negando minorem; quia habitus non est præcisè quæcumque potentia exercitata; alioqui oporteret ponere habitum motus circularis in sole, combustionis in igne, frigeactionis in aqua, & similibus; sed potentia, quæ secundum experientiam positis omnibus ad agendum prærequisitis æqualibus, uno tempore difficilius, alio facilius suas operationes exercet: si verò ab hac experientia & restrictione abstrahas, non video, cur magis aut minus in una potentia, quam alia, agnoscas habitum post frequentatos actus: sed (inquires, & merito) experimur potentiam uno

tempore facilius, alio difficilius suas operationes exercere; quod autem experimur est aliquid, & non tantum potentiam esse exercitam, sive ipsius actus præterisse, & nil plus in potentia remansisse. Hic cardo est totius hujuscè difficultatis, fateor: sed quid experiamur non satis attendi puto: nec nos aliter facilitatem in intellectu aut voluntate, uno tempore, quam alio, majorem experiri arbitror, quam ideo, & quatenus intellectus & voluntas in suis operationibus à phantasmatis pendent: sic enim rem totam expono; voluntas operationem intellectus præsupponit, quia voluntas non fertur in incognitum, ut habet commune pronuntiatum; intellectus debet intelligens speculari phantasmata, aut tamquam medium in quo, aut tamquam causam occasionantem cognitionem intellectivam; phantasma autem ab excitemento phantasiæ mediis motionibus spirituum vitalium pendet, ut fert communissima opinio; unde totam istarum potentiarum facilitatem refundendam credo, in facilem motionem spirituum vitalium, phantasma in ordine ad illa, potius quam ad ista phantasmata, facile excitantium; quia verò motio ista faciliore est, quod via liberior, & in via obstacula minora, hinc est, quod dicamus habitus nil aliud esse, quam potentiam exercitam, eò quod exercitatio viam liberam reddit & obstacula tollit.

VIII. Obijcies 2°. si habitus aliud non sint, quam potentia exercitata, non est quomodo pereant habitus.

IX. Confirmatur, habitus aliter distinguuntur à non habitibus sive eorum privationibus, quam fuisse actus, à non fuisse actus; sed illo casu non aliter distinguuntur: ergo, &c.

X. Respondeo perire eo modo, quo in sententia adversariorum pereunt positivi, videlicet, vel per frequens exercitium actuum habitus contrarii, vel per longum non usum, sive cessante exercitio moraliter requisito ab adversariis, ut conserventur habitus positivi, quia certum est viam paulo ante dictam, tunc reddi minus liberam, & motiones dictas difficiliore.

XI. Ad Confirmationem respondeo negando majorem; experientia enim non plus convincit & multò minus ratio; si autem dicas te facilitatem ad actus, sive habitus, sentire, non verò fuisse actus; respondeo id quod sentis, vel potius experiris, esse dependens, vel independens à potentia loco-motiva, in qua agnoscimus habitus: si prius, & sit in potentia organica, experientia non est positiva facilitatis, sed remotionis prohibentis optimam organi dispositionem; si verò prius & in potentia inorganica, nego majorem uno tempore facilitatem, quam alio experiri; & ratio manifesta est, quia, quæ in potentia inorganica independenter à potentia organica experimur, quali per raptum à sensibilibus in intelligibilia experimur; ibi autem virtutes animæ non sunt operosæ ac laboriosæ; hæc clarè explicat August. de Genes. lib. 12. c. 20. Et Dionysius Carthusianus, Act. 7. Reor, inquit, quod visio sancti Stephani sit anagorica pura, & intellectus sine admixtione phantasmatum: modo modo se habens inter visionem viæ per fidem, & patriæ per speciem. Eratque per splendidissimam quandam irradiationem increate æternæ lucis, in superiori parte animæ ejus, imò in capite intellectus: sicut in contemplatione mysticæ Theologiæ seu unitivæ sapientiæ fieri solet.

RESOLUTIO II.

xii. **D**ico 2°. non rectè dicitur dari in potentiis sensitivis externis & necessariis non vitalibus, habitus; bene autem in loco-motiva, sensibus internis, intellectu & voluntate.

xiii. Probatur 1ª pars 1°: quia illæ potentia sensitivæ externæ & necessariae non vitales sunt ex se ad agendum quantum possunt, sine ulla indifferentia, determinatæ; neque egent determinari ad facilius agendum per motionem spirituum vitalium, modò facilius, modò difficilius, pro ratione obstaculi, mobilium.

xiv. Probatur 1ª pars 2°: quia experientia patet semper esse in illis æqualem in agendo facilitatem, si æqualis dispositio, tum ex parte ipsorum tum ex parte objecti, reperiatur: ergo, &c.

xv. Probatur 2ª pars de loco-motiva, quia canes exercitati facilius saltant, item exercitati pictores, Cytharædi, scriptores, &c. facilius pingunt, cytharam pulsant, scribunt, &c.

xvi. Nec illa facilitas refundi potest in facilitatem propositionem objecti: quia facilitas illa est in potentia loco-motiva, quæ facile pingit, cytharam pulsant, scribit, &c. non verò in sensu interno, voluntatis imperio, &c. quia homo exercitatus, omnino aliis distractus, & vix attendens, sine comparatione facilius pingit, cytharam pulsant, scribit, &c. quam non exercitatus summè sibi præsens & attentus; unde cum habitus à potentiis realiter distinctos non agnoscamus, illa facilitas refundi debet in meliorem dispositionem organi, quia hæc dat, non solum velociorem motum, verum etiam facilè hanc præ alia figuram facere, solâ præsuppositâ aliunde potentia exercitatione.

xvii. Probatur 3^a pars solâ experientia, quæ experiuntur omnes circa nonnullos inevidentes actus intellectus, voluntatis, &c. majorem uno tempore facilitatem, quàm alio, &c. eo proveniente ex dependentia à phantasmatibus, ut ante n. 7. expositum est.

xviii. Dixi, solâ experientia, quia quod aliud probent ex indeterminatione voluntatis, parum solidum est; siquidem habitus relinquunt voluntatem in sua indifferentia, potestque illis positus, tam non agere, quàm illis non positus; unde si experientia nil manifestaret, res maneret omnino obscura.

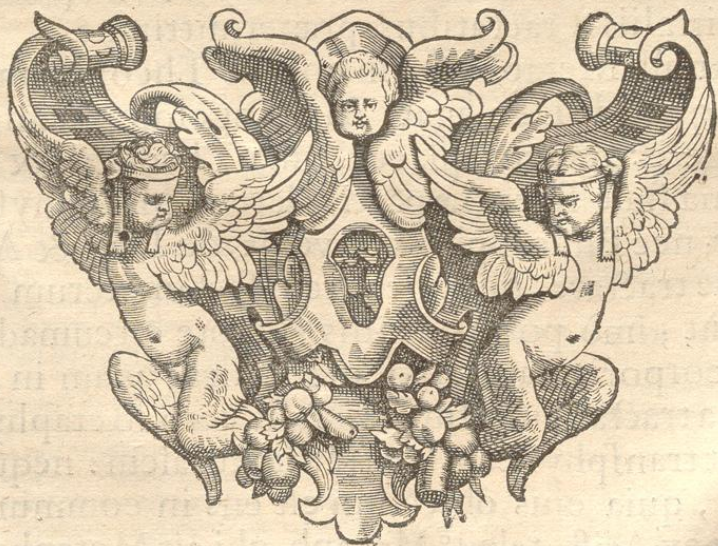
RESOLUTIO III.

xix. **D**ico 3°. habitus incipiunt per productos actus, desinunt per longum non usum consimilium actuum.

xx. Probatur utraque pars experientia; quare habitus non est potentia exercitata quomodocumque, sed exercitio tali, quale requirunt adversarii, ut non dicant periisse habitus, propter non usum, quod experientia determinare debet; unde quod perit pereunte habitu est prædictum exercitium consimilium actuum, & inde facilitas viæ ad motiones spirituum vitalium Resol. i. n. 7. dictas, & quod ponitur posito habitu est illud prædictum exercitium & inde facilitas viæ, &c. Ex hac & aliis duabus resolutionibus.

xxi. Collige habitum nihil esse realiter distinctum à potentia facilitabili & ejus exercitio quoad actus consimiles; sicque nos vitare multas aliorum quæstiones obscuras, & superfluas, ut quæ causa habituum; quomodo concurrant cum potentia; quomodo intenduntur & remittantur; quæ in nostra sententia sunt omnino elara.

F I N I S.

TOTIVS